Essunga kommun

Översiktsplan

för Essunga kommun
2019-2030

Innehåll

1 Inledning 5

1.1 Bakgrund 5

1.2 Vad är en översiktsplan? 5

Planprocessen 6

Organisation 6

2 Vision och mål 7

2.1 Vision 7

2.2 Övergripande mål 7

Vår bild av Essunga kommun 7

Värdegrund 8

3 Planförslag 9

3.1 Utvecklingsstrategi 9

Kärnor 10

Viktiga funktioner 11

Natur- och rekreation 11

Transporter 11

3.2 Användning 13

Bostäder och verksamheter 13

Sammanhållen bebyggelse 20

LIS-områden 20

Näringsliv 24

Transporter 25

Friluftsliv 25

3.3 Hänsyn 26

Natur- och kulturmiljövärden 26

Areella näringar 27

Samhällsviktiga verksamheter 28

Miljö, hälsa, säkerhet 29

4 Förutsättningar 34

4.1 Övergripande förutsättningar 34

Essunga i världen 34

Essunga i regionen 34

4.2 Essunga kommun 36

Historia 37

Orter och delområden 38

Förskola och Skola 45

Vård- och omsorg 46

Bostäder 46

Nossan 47

LIS- Landsbygdsutveckling i strandnära läge 47

Näringsliv och sysselsättning 49

Kommunikationer 51

4.3 Hänsyn 52

Areella näringar 56

Samhällsviktiga verksamheter 56

Miljö, hälsa, säkerhet 58

4.4 Mellankommunlala frågor 67

LAB190 67

Strukturbild Skaraborg 68

Leader Nordvästra Skaraborg 69

5 Konsekvenser 70

5.1 Miljöbedömning och MKB 70

Avgränsning 70

Nollalternativ 70

5.2 Konsekvenser av planförslaget 71

Hållbar utveckling 71

Planförslagets övergripande miljöpåverkan 73

Avstämning mot miljömål 74

6 Fortsatt planering 78

7 Källhänvisning och underlag 79

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Översiktsplanen (ÖP) är ett viktigt verktyg för en hållbar samhällsutveckling. Översiktsplanen redovisar en helhetssyn på hur Essunga kommun ska verka för att vara en attraktiv och hållbar plats med goda förutsättningar till god livskvalitet och god livsmiljö, bra boende- och fritidsmöjligheter samt ha ett framgångsrikt näringsliv.

Essunga kommun har sedan tidigare en översiktsplan antagen 1993 (aktualitetsförklaring 1999). Den tidigare översiktsplanen tillsammans med Länsstyrelsens sammanfattande redogörelse inför arbete med ny ÖP 2013, Landsbygdsstrategi 2014 samt Riktlinjer för bostadsförsörjning antagen 2016 utgör underlag för planen.

Sedan kommunens gamla översiktsplan antogs har ny lagstiftning, nya nationella mål samt nya kunskapsunderlag och riktlinjer av betydelse för den fysiska planeringen tillkommit. Detta innebär att planen ska ha mer fokus på långsiktig hållbarhet och att hushållningsaspekterna med användningen av mark och vatten ska lyftas fram i planeringen.

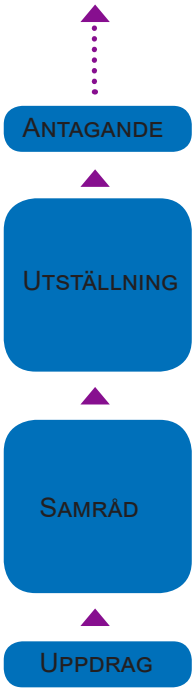
Det finns ett klart samband mellan nationella planer, regionala planer och översiktsplanen samt kommunens övriga planer och måldokument. Översiktsplanen är kommunövergripande och ligger till grund för beslut och åtgärder i Essunga kommuns nämnder och förvaltningar. Den används även av andra myndigheter som prövar eller överprövar bygg- och tillståndsärenden. För att säkerställa och genomföra översiktsplanens intentioner måste den efterhand följas av rättsverkande planer, bestämmelser, förordnanden och beslut som till exempel detaljplaner, bygglov, vägplaner samt förordnanden enligt Miljöbalken.

1.2 Vad är en översiktsplan?

Varje kommun ska enligt *Plan- och Bygglagen (PBL 2010:900)* ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Krav som ska beaktas vid planläggning och lokalisering av bebyggelse finns i Miljöbalken (MB) samt i PBL. Miljöbalkens fem grundstenar är:

- Hälsa och miljö ska skyddas
- Natur- och kulturområden ska skyddas och vårdas
- Den biologiska mångfalden ska bevaras
- En god hushållning av mark och vatten ska tryggas
- Återanvändning och återvinning ska främjas

Översiktsplanen angår alla och har många viktiga syften, men är främst en politisk vision för kommunens framtida utveckling av den fysiska miljön. Planen är långsiktig och har ett perspektiv om 10 till 15 år. Planen visar hur kommunens mark- och vattenområden ska användas och hur bebyggelsen ska bevaras och utvecklas. Översiktsplanen stödjer en ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling inom kommunen. Den ska ses som en rullande planeringsprocess och Kommunfullmäktige ska minst en gång under varje mandatperiod ta ställning till översiktsplanens aktualitet. Planen är vägledande och inte juridiskt bindande för kommunen vid beslut gällande detaljplanering, planbesked, bygglov och andra tillståndsprövningar.

Planprocessen

Översiktsplanen är ett av kommunens viktigaste dokument och kräver bred förankring. Underlagsmaterial har tagits fram och medborgardialoger har genomförts under arbetet med det här dokumentet. Översiktsplanen har utarbetats parallellt med en landsbygdsstrategi antagen 2014 och riktlinjer för bostadsförsörjning antagna 2016.

Samråd

När förslag till översiktsplan eller en ändring av planen upprättas ska kommunen samråda med Länsstyrelsen, regionplaneorgan och andra kommuner som berörs av förslaget. Möjlighet till samråd ska finnas för enskilda kommunmedborgare samt för myndigheter och sammanslutningar som kan ha intresse av förslaget. Syftet med samråd är att få fram ett så brett beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

Utställning

Efter samrådet sammanställs framförda synpunkter i en samrådsredogörelse och relevanta revideringar görs baserat på det. Översiktsplanen ställs därefter ut under minst två månader. Synpunkter på planförslaget görs skriftligen under utställningstiden. Länsstyrelsen som bevakar statliga intressen ska särskilt beakta kommunens hantering av mellankommunala frågor, riksintressen, hälsa och säkerhet samt miljökvalitetsnormer. Länsstyrelsen framför sina synpunkter i ett granskningsyttrande.

Antagande

Kommunfullmäktige antar översiktsplanen efter att synpunkter som inkommit under utställningstiden sammanställts i ett särskilt utlåtande och eventuella revideringar har gjorts. Utlåtandet ska vara med som bilaga vid antagandet av översiktsplanen.

Miljöbedömning och Miljökonsekvensbeskrivning

Enligt *Plan- och bygglagen (PBL) 3 kap 8§* och *Miljöbalken (MB) 6 kap 11§*, ska genomförandet av en ny ÖP eller ändring av ÖP generellt antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det innebär att om det efter bedömning anses finnas risk för betydande miljöpåverkan i samband med planerade förslag i ÖP ska en miljöbedömningsprocess med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (MKB) genomföras.

Samråd om avgränsning

Essunga kommun och Länsstyrelsen har haft ett samråd om avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen. Det geografiska området för miljöbedömning är Essunga kommun. Vissa frågor är dock kommunöverskridande. Miljö- , sociala- och ekonomiska konsekvenser ska hållas på en översiktlig och strukturell nivå. Avstämning mot nationella miljömål och andra adekvata direktiv kopplas till planen för att avgöra vilka miljömål som är mest relevanta för Essunga kommun.

Organisation

Kommunstyrelsens arbetsutskott har varit styrgrupp för framtagandet av översiktsplanen. Kommunstyrelseförvaltningen har lett arbetet med kommunchefen som övergripande ansvarig där samhällsplaneraren har ansvarat för framtagande av dokumenten. Efter samrådet har en konsult vidareutvecklat och ändrat planens struktur efter de synpunkter från bland annat Länsstyrelsen som inkom under samrådet. En arbetsgrupp bestående av representanter från samtliga förvaltningar och från olika verksamhetsområden har bidragit med kunskapsunderlag till planen.

2 Vision och mål

Essunga kommun har antagit en vision samt en strategisk plan som konkretiserats i övergripande målområden, dessa är vägledande för det kommunala arbetet. Den strategiska planen gäller för åren 2017-2019 och är ett av flera verktyg för Kommunfullmäktige att styra nämnderna i rätt riktning så att kommunens vision och mål kan uppnås. Den strategiska planen har sin grund i de strategier som har arbetats fram på regional nivå samt de strategier som Skaraborgs kommunalförbund antagit.

2.1 Vision

”Närhet skapar meningsfulla möten där människor engageras och utvecklas”

2.2 Övergripande mål

Näringsliv & Arbetsmarknad

Kompetens
”Kommuninvånare ska ha goda möjligheter att utvecklas genom arbete och utbildning”

Företagsklimat
”Företagsklimatet ska vara så gott att etablerade företag stannar kvar och utvecklas och att nya företag finner det fördelaktigt att etablera sig här”

Infrastruktur
”Det ska vara möjligt för kommuninvånare, företagare och besökare att nå service och arbete inom kommunen och regionen”

Boende & Befolkning

Boende
”Attraktiv kommun med bra boende och trygga miljöer”

Ungdomar
”Ungdomar ska trivas och må bra i kommunen”

Vår bild av Essunga kommun

Essunga kommun ska verka för att vara en attraktiv plats, med förutsättningar för trygghet och en god livskvalitet för boende i hela kommunen.

Landsbygd och tätorter ska leva i samklang med varandra. En levande landsbygd är en förutsättning för livskraftiga tätorter. Omvänt ökar starka tätorter förutsättningarna för boende och verksamheter på landsbygden.

Landsbygden ska utvecklas som en attraktiv plats att bo och verka på. Samtidigt bör markresurserna i kommunen i form av produktiv jordbruksmark, skogsområden och värdefulla natur- och kulturmiljöer tas tillvara på ett hållbart sätt. Centralorten ska ses som en knutpunkt i kommunen med ökat serviceutbud för boende, företagare och besökare. Ytterområdena ska värnas.

Värdegrund

Både internationellt, nationellt och regionalt finns det övergripande mål och strategier för samhällsbyggande och planering. Med utgångspunkt från det lokala perspektivet förhåller sig Essunga kommun till omvärlden. Detta avspeglas i kommunens värdegrund:

Äkta - vi står och utvecklas i en trygg, stabil och lantlig miljö.

Välkomnande - vi är öppna mot vår omvärld och vill vara en del av den.

Engagerande - vi är engagerade i lösningar på de utmaningar vi möter.

Nyfikna - vi ska alltid sträva efter att ta till oss och värdera ny kunskap och nya idéer.

3 Planförslag

3.1 Utvecklingsstrategi

En huvudfråga är att kunna bevara och förbättra livskvaliteten och attraktiviteten för både invånare och näringsliv. Det handlar om allt från inflyttning, boende och gästnätter till företagande och arbetsmöjligheter. Frågor som infrastruktur, service, utbildning, föreningsliv, kultur och fritid, miljö, trygghet och säkerhet, folkhälsa, sociala villkor och jämställdhet är också viktiga frågor.

Målsättningen för kommunen är således en utveckling där såväl boende och företagande, fritid, natur- och kulturvärden samt jord- och skogsbruk ska samverka för en levande och attraktiv bygd. Ett samspel mellan landsbygd och centralort och en hållbar utveckling både ur ett socialt-, ekonomiskt- och ekologiskt hänseende är viktig.

Strategier för mark- och vattenanvändning:

• Det ska finnas områden för tätortsutveckling i centralorten där det finns service och god potential för bostäder och företagande
Kommunen ska med god framförhållning med markinnehav och genom planläggning medverka till att möjliggöra förtätning och tillgodose efterfrågan på byggklara tomter inom tätorter och byar som kan erbjuda goda boendemiljöer och etablering av företag.

• Det ska finnas goda möjligheter att bosätta sig på landsbygden nära naturen
Kommunen bör samverka med privata aktörer för att kunna erbjuda attraktiva boenden både i tätorten och på landsbygden. Kommunen ska uppmuntra byggnation och blandade upplåtelseformer så att en hållbar utveckling kan ske på landsbygden. Utökade boendemöjligheter inom kommunen ska underlätta generationsväxling.

• Viktiga kommunikationsstråk ska behållas eller utvecklas
Kollektivtrafiken ska följa några huvudstråk och kompletteras med Närtrafik. Bra vägar samt gång- och cykelvägar är viktiga för tillgängligheten.

• Omväxlande odlingslandskap, skogs- och jordbruksmark bör värnas
Jordbruksmarken utgör grunden för en stor del av företagandet och näringslivet i kommunen.

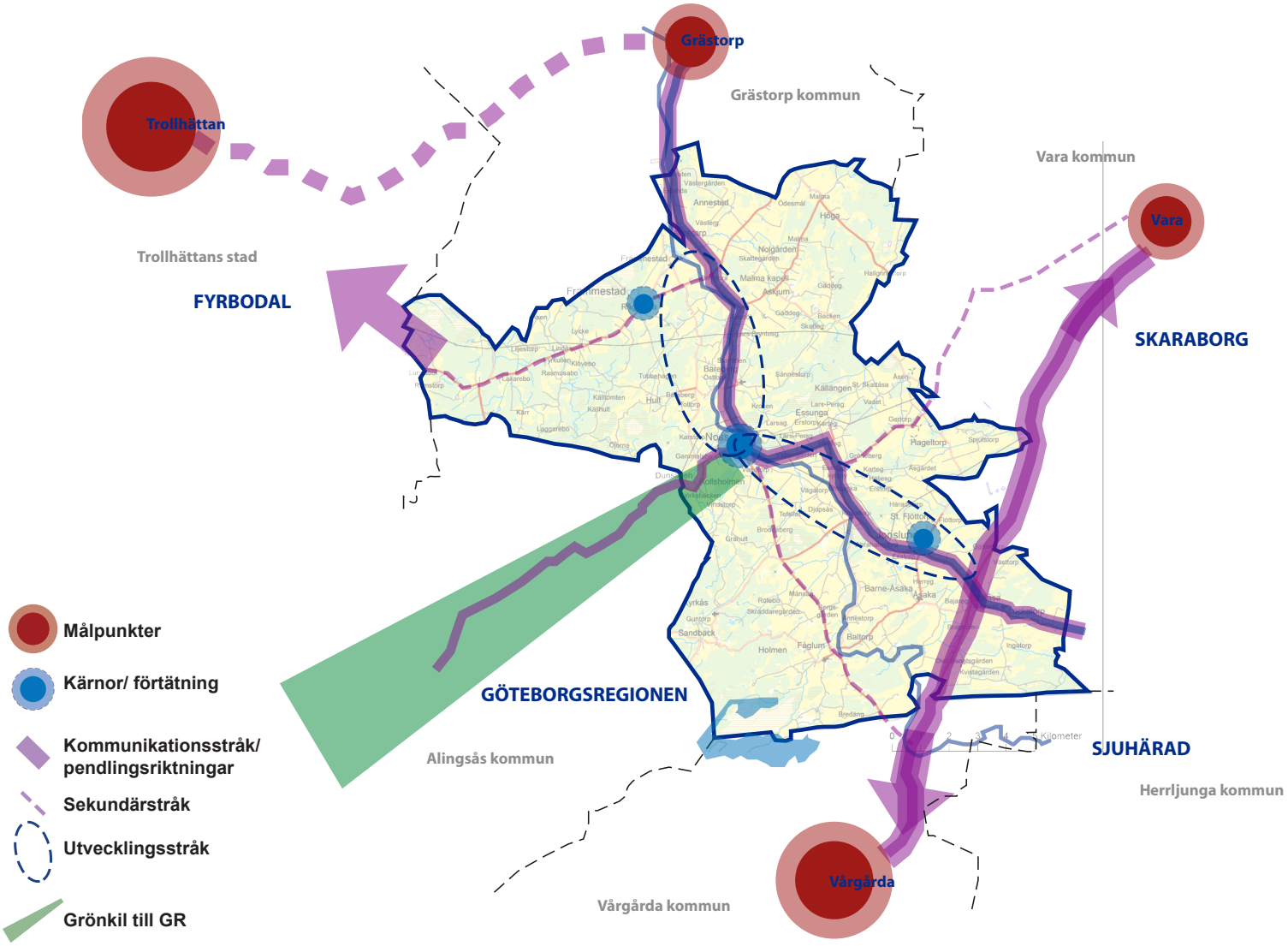
• Skogs- och friluftsområden bör främjas
Utvalda skogs- och friluftsområden ska göras lätttillgängliga både för boende i kommunen och för besökare.

• Närheten till Nossan ska tas tillvara
Utmed hela Nossan finns attraktiva naturområden och ny bebyggelse ska främjas här. Strandpromenaden genom Nossebro ska utvecklas.

• Planering och byggande ska ske ur ett hållbarhetsperspektiv
I samband med nybyggnation bör tomternas kvalitet och exteriör stämma bra in i den

omgivande landsbygdsbilden och bystrukturen. Kommunen ska verka för energieffektivitet och miljömässigt hållbar uppvärmning i befintligt bostadsbestånd och nyproduktion. Vid nybyggnation av bostäder, verksamheter, skolor eller liknande bör angivna skyddsavstånd till miljöstörande verksamheter och vägar med farligt gods utgöra riktvärden. Förorenade områden ska tas hänsyn till vid planering.

Vid ny- och ombyggnation ska särskilt tillgänglighets-, trygghets-, säkerhets- och folkhälsoaspekter liksom åtgärder som främjar integration beaktas. Kommunen ska verka för att stimulera efterfrågan genom högt ställda krav på kvalitet i utformningen av nya bostadsprojekt.

Utvecklingskarta med målpunkter, kärnor och utvecklingsstråk.

Kärnor

Kommunens tre kärnor utgörs av tätorterna Nossebro, Jonslund och Främmestad. I samtliga av dessa orter finns förskola och i Nossebro och Jonslund finns även skola. I dessa kärnor finns fritids- och fotbollsanläggningar. Vid tillkomst av ny kommunal service ska denna lokaliseras i någon av kärnorna eller ha kärnorna som utgångspunkt. Kärnorna ska också ses som viktiga lokala möteplatser i ett omland av mindre orter och landsbygd.

Viktiga funktioner

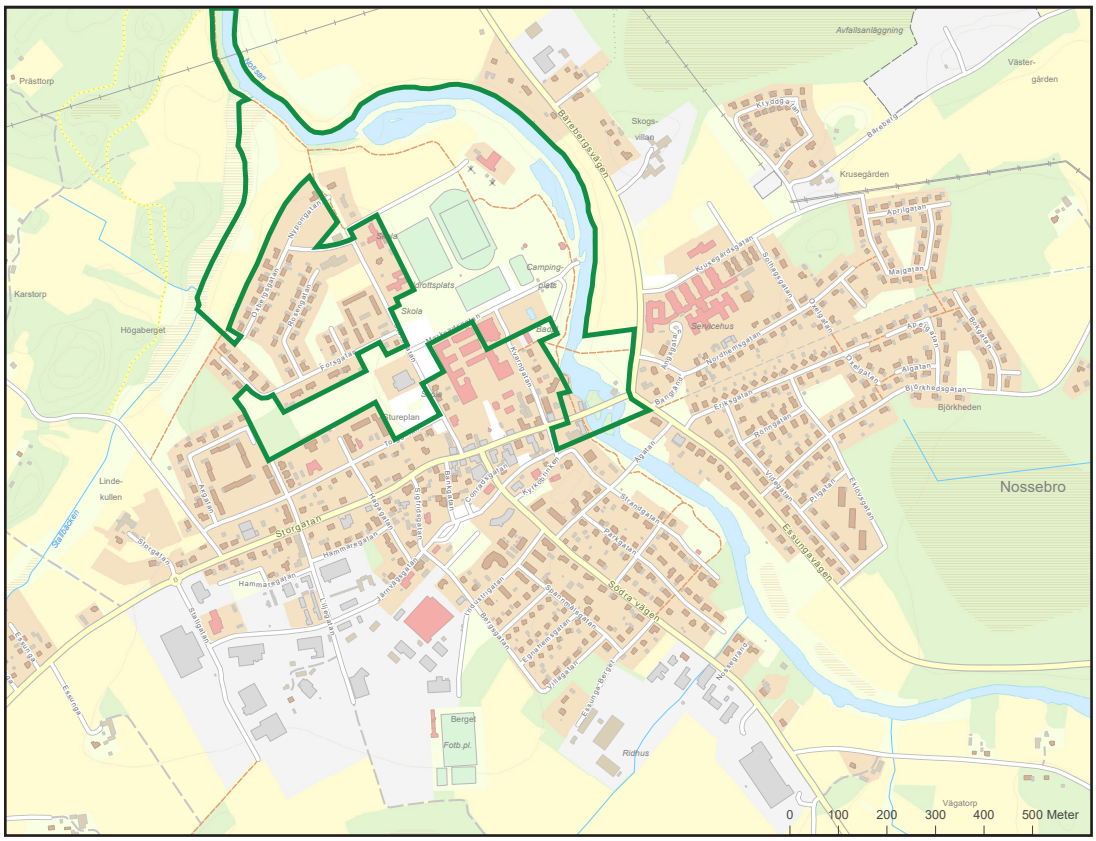
El- och telenät samt bredband ska ha fungerande standard oavsett var man bor. Kommunen är dock i flera av dessa frågor beroende av statliga, ideella och kommersiella aktörer.

Natur- och rekreation

Stallaholmsområdet

Stallaholmsområdet i Nossebro ska utvecklas till ett aktivitets- och fritidsområde i närheten av strandpromenaden och i nära anslutning till skolan samt Nossebro bad- och campinganläggning. Kommunens vision för området är:

”Området är ett kreativt, tillgängligt och inkluderande aktivitetsområde för bland annat rekreation, evenemang, hälsa, idrott och kultur”

Geografisk avgränsning för Stallaholmsvisionen, framtagen 2014

Transporter

Kommunens mål gällande transporter:

”Det ska vara möjligt för kommuninvånare, företagare och besökare att nå service och arbete inom kommunen och regionen”

- Kollektivtrafiken i kommunen ska fortsatt utgå från stråk
- Samåkningsinitiativ som komplement till kollektivtrafiken bör uppmuntras
- Vägnätet bör hålla bra standard
- Fortsatt satsning på gång- och cykelvägar
- Kommunen ska verka för transportlösningar som gagnar effektivt energiutnyttjande
- Essunga kommun ska verka för laddningsstolpar för elbilar
- Kommunen ska verka för att alla vägar ska ha fungerande standard oavsett var man bor

Kommunen är dock i flera av dessa frågor beroende av statliga, ideella och kommersiella aktörer. En förbättring av väg 2504 (Fåglumsvägen) har länge varit en högt prioriterad fråga och en viktig förutsättning för att utveckla såväl företagande som kollektivtrafiken samt underlätta trafikflödet för övriga trafikanter till och från Essunga kommun. Trafikverkets vägplan för väg 2504 beräknas vara klar under 2019 och åtgärder påbörjade och/eller genomförda under 2020. Den framtida utvecklingen av transportsektorn med elbilar och självkörande bilar är en stor möjlighet för kommunen då denna teknik möjliggör hållbara transporter även på landsbygden. Kommunen ska arbeta för en utbyggd laddinfrastruktur då detta gagnar en levande landsbygd. Skaraborgs kommunalförbund tar under 2018/2019 fram en plan för utbyggnation av laddinfrastruktur på icke kommersiella platser.

E20

E20 är ett viktigt kommunikationsstråk för kommunen så väl mot Göteborg som mot Stockholm. En upprustning av delar av E20 är planerad och det är av största vikt att även resterande del, genom Alingsås, också rustas upp så att hela sträckan från kommunen till Göteborg har hög vägstandard och trafiksäkerhet.

Väg 190

Väg 190 ingår i en av Göteborgsregionens gröna kilar och är ett viktigt kommunikationsstråk för att koppla ihop Essunga kommun med Sollebrunn och ner mot Göteborg. Väg 190 kallas även för Retrovägen, läs mer under avsnittet *Besöksnäring*.

Väg 186

Väg 186 är Essunga kommuns koppling till E20 samt till Riksvägarna 44, 45 och 47. Väg 186 är också ett viktigt kommunikationsstråk inom kommunen.

Väg 2504

Väg 2504 är en viktig koppling till Södra Härene i Vårgårda kommun. Denna väg är i stort behov av upprustning för att uppnå en tillfredsställande trafiksäkerhetsnivå. Vid upprättande av vägplan för väg 2504 och utbyggnad av E20 ska möjlighet att anlägga enkel av- och påfart i Södra Härene prövas.

Gång- och cykelvägar

En plan för gång- och cykelvägar (GC-vägar) har antagits i kommunen 2013, intentionen av denna ska följas för GC-vägar på landsbygden och i tätorter. Belysning av gång- och cykelvägar ska sättas upp succesivt. Elcyklar och lådcyklar möjliggör ett utökat användande av cyklar samt att sträckan man kan tänka sig cykla ökar markant.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken ska fortsätta att utvecklas. Fokus ska ligga på stråket Grästorp - Trollhättan – Nossebro – Vårgårda. Befintlig trafik idag utgörs av turer mot Vara, Vårgårda, Alingsås, Grästorp och Trollhättan. De reguljära turerna trafikeras av bussar och taxi (så kallad anropsstyrd trafik). Kommunen har också närtrafik, vilket innebär en möjlighet för de landsbygdsboende att ta sig till centralorten i syfte att besöka vårdcentral eller andra serviceinrättningar. Gymnasieungdomar i kommunen ska ha bra möjligheter att pendla till gymnasium i Vara, Vårgårda, och Trollhättan. Vid förändringar i kollektivtrafikens dragning och turtäthet kan till exempel ytterligare pendelparkeringar behöva skapas. Även ökad möjlighet att ta sin bil eller cykel till en lämplig hållplats bör också beaktas. Kommunen har årligen en dialog med Västtrafik där kommande förändringar gås igenom. För att förbättra resandeunderlaget ska nybyggnation av bostäder och verksamheter främst ske i redan befintliga kollektivtrafikstråk.

3.2 Användning

Bostäder och verksamheter

En levande landsbygd är beroende av en blandad befolkningsstruktur där unga vuxna och barnfamiljer kan och vill leva och bo. Att bygga på landsbygden ser kommunen som en självklar möjlighet för de som önskar och strategin är att bygglovssökandes idéer ska förverkligas så långt detta är möjligt. Kommunen ska bidra med kunskap och kompetens samt möjliggöra den sökandes önskemål i den utsträckning som är möjlig. All byggnation måste dock vägas mot att utveckla och förvalta landsbygden även på lång sikt samt att byggnation sker i enlighet med Plan- och bygglagen och Miljöbalken. Vid planering och utformning av ny bebyggelse ska hänsyn tas till jord- och skogsbruk. Ny bebyggelse bör heller inte placeras i orörd skog eller på brukbar åkermark. Att hänsyn tas till landskapet och till natur- och kulturvärden är viktigt.

Riktlinjer för kommunens bostadsförsörjning
Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning är ett dokument som arbetades fram innan arbetet med översiktsplanen. Riktlinjerna beslutades av Kommunfullmäktige 2016-12-12. Målen för kommunens bostadsförsörjning redogörs nedan:

Övergripande mål
”Essunga kommun ska vara så attraktiv att den som flyttar till kommunen, eller sedan tidigare bor här, vill stanna kvar. Det ska finnas ett bra utbud av boende. Kommunens invånare ska kunna bo i attraktiva lägen och trygga miljöer”

1. Det befintliga bostadsbeståndet ska förvaltas och förädlas
2. Det ska finnas ett bra och varierat utbud av boende för människor med olika behov
3. Minst 100 nya bostäder ska tillkomma under perioden 2016-2025
4. Planering av bostadsbyggande ska ske ur ett hållbarhetsperspektiv såväl ur ekonomiska, ekologiska som sociala aspekter
5. Stimulerande utemiljö i anslutning till bostäder ska eftersträvas för att stärka attraktiviteten
6. Stallaholmsområdet i Nossebro ska vara spjutspets för kultur, fritid och friskvård
7. Närheten till Nossan ska tas tillvara

Behov finns av ytterligare platser i LSS-boenden.

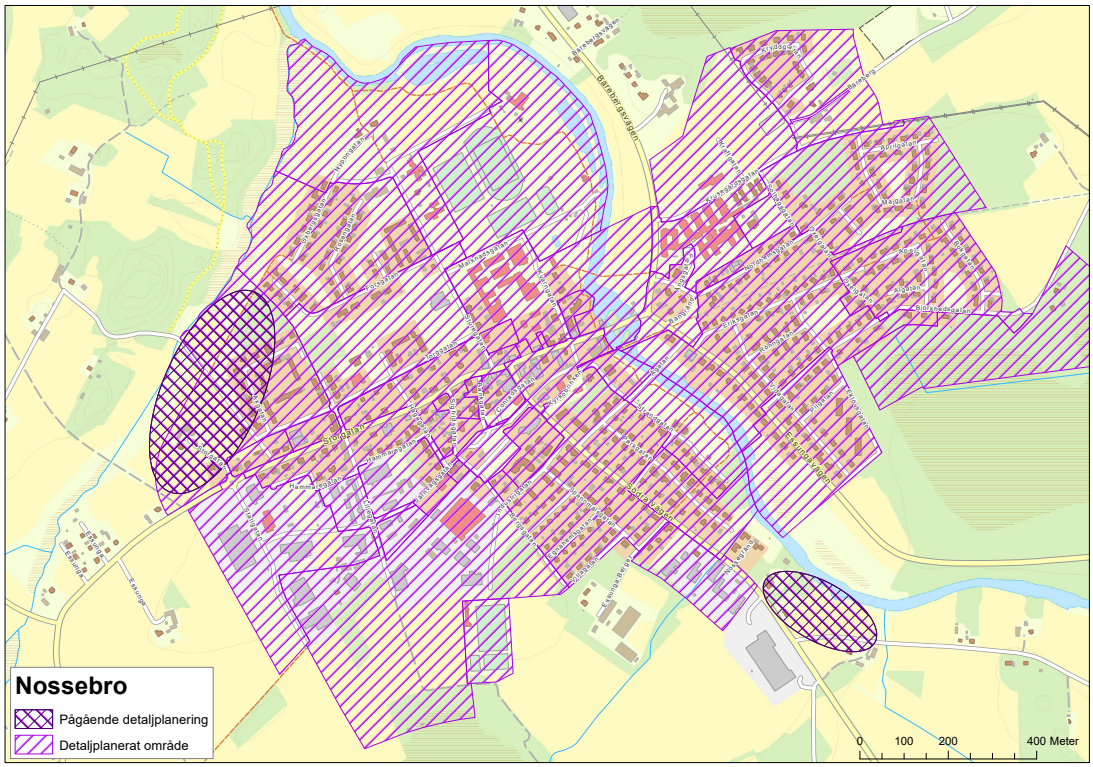
Planberedskap
Det har funnits god tillgång till tomtmark och beredskap gällande detaljplaner för möjlighet till bostadsbyggande inom Essunga kommun. Efterfrågan av tomter och bostäder ökade under hösten 2015 och våren 2016 varpå nya områden för byggnation har initierats för planering. Kommunen ska ha god planberedskap för att kunna tillfredställa samhällets olika behov.

Nossebro
Områden för utveckling har tagits fram i Nossebro då det finns ett stort behov av bostäder för att attrahera både befintliga och nya invånare att bosätta sig på orten. Fler invånare i Nossebro är en förutsättning för att öka skatteunderlaget samt säkerställa underlag för service, kollektivtrafik, skola med mera.

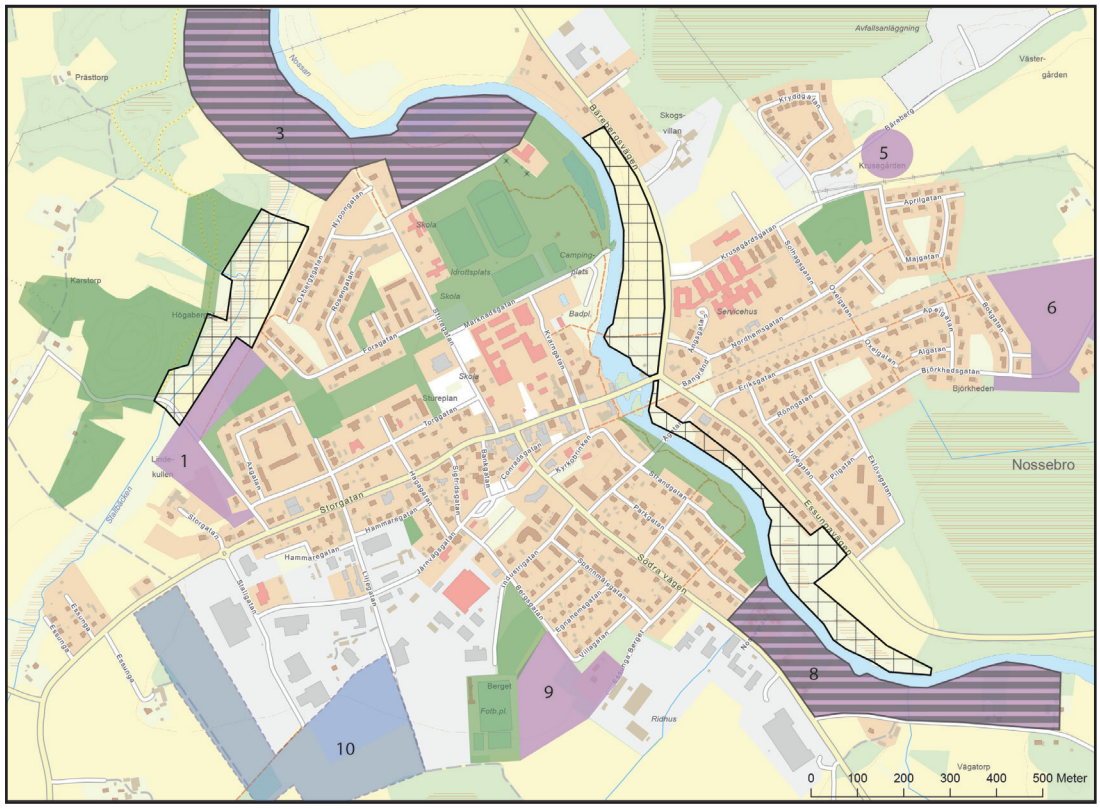
I Nossebro finns områden för etablering av flerfamiljshus för nettotillskott av cirka 60 lägenheter. Efter detaljplaneändring kan ytterligare lägenheter byggas. Ett flertal detaljplanelagda tomter för enbostadshus kan erbjudas i Nossebro. En detaljplan för Stallabäcken som möjliggör ca 17 nya villatomter håller på att tas fram.

För verksamheter kan Nossebro utvecklas främst i söder och sydväst. Inom Stallaholmsområdet finns ”Nossebro aktivitetspark” där processer startats för att uppnå ett samlat område för bland annat rekreation, hälsa, idrott, kultur och evenemang. Utgångspunkten är Stallaholmsvisionen antagen av Kommunfullmäktige.

Nossebro omges till stor del av jordbruksmark samtidigt som det finns ett behov av utveckling. För Nossebro är byggnation av bostäder och offentlig service av väsentligt samhällsintresse. Ianspråktagande av jordbruksmark ska ske varsamt vilket innebär att det i Nossebro är positivt när delar av naturmark kan tas i anspråk i stället för brukningsvärd jordbruksmark.

Planlagda områden i Nossebro.

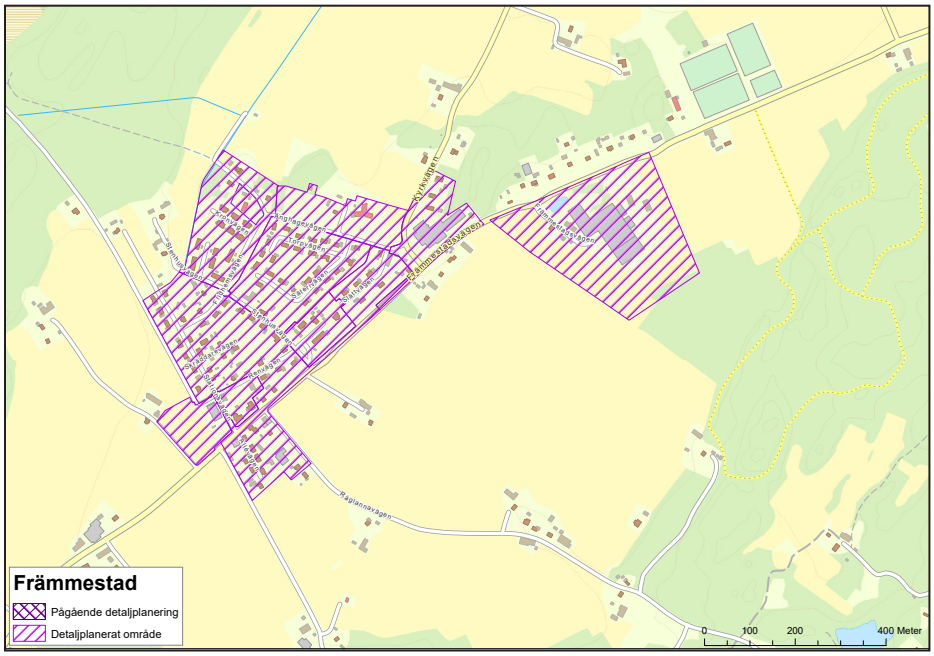

Användningskarta för Nossebro.

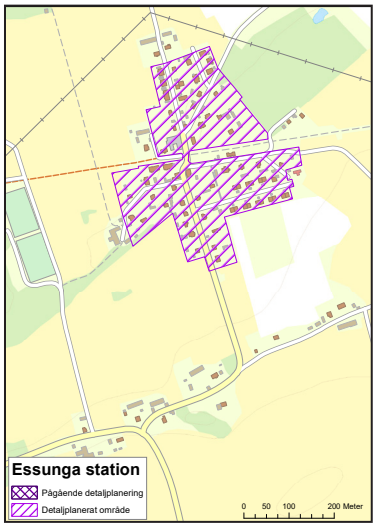
Område och användning	Positivt	Negativt
1 Pekas ut Bostäder **Artportalen** Inga utpekade arter berörs	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt vatten och avlopp (VA) • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö • Marken består idag av naturområde och ej brukningsvärd jordbrukmark	• I detaljplaneringen behöver en stabilitetsutredning göras
3 Pekas ut Bostäder och utveckling av friluftsliv **Artportalen** Ett antal utpekade fågelarter har noterats i området.	• Viss infrastruktur finns • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Möjlighet att utveckla området för rekreation för kommunens alla invånare • Marken består idag av naturområde och brukningsvärd jordbruksmark som är positivt för utveckligen av friluftsliv • Naturnära • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö	• Visst behov av ny infrastruktur • Området har strandskydd

Område och användning	Positivt	Negativt
5 Pekas ut Bostäder **Artportalen** Ett antal utpekade fågelarter har noterats i området.	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära	• Viss del av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark
6 Pekas ut Bostäder **Artportalen** Ett antal utpekade fågelarter har noterats i området.	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära	• Viss del av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark
8 Pekas ut Bostäder och filuftsliv **Artportalen** Inga utpekade arter har noterats.	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö	• Stora delar av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark • Området har strandskydd
9 Pekas ut Bostäder **Artportalen** Inga utpekade arter har noterats.	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Marken består idag av naturområde och inte brukningsvärd jordbruksmark • Området skulle utgöra en bra förtätning mot fotbollsplanen	
10 Pekas ut Verksamheter och offentlig service **Artportalen** Inga utpekade arter har noterats.	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Marken ligger i nära anslutning till ett område för verksamhet vilket innebär att området lämpar sig som verksamhetsområde	• Delar av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark

Främmestad

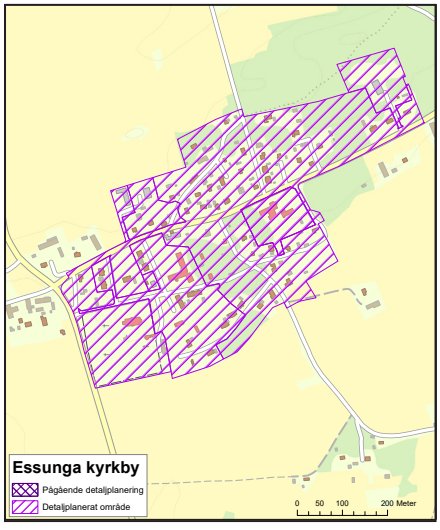
I Främmestad finns möjligheter inom detaljplanelagt område att bygga bostäder i enbostadshus eller flerfamiljshus med cirka 15 lägenheter. Nya bostadsområden kan även tillskapas i byar runt tätorten samt i anslutning till tätorten.

Essunga station

För närvarande finns inte några byggklara tomter, men vid behov kan frågan aktualiseras. Tätorten har en god gång- och cykelvägskommunikation till centralorten.

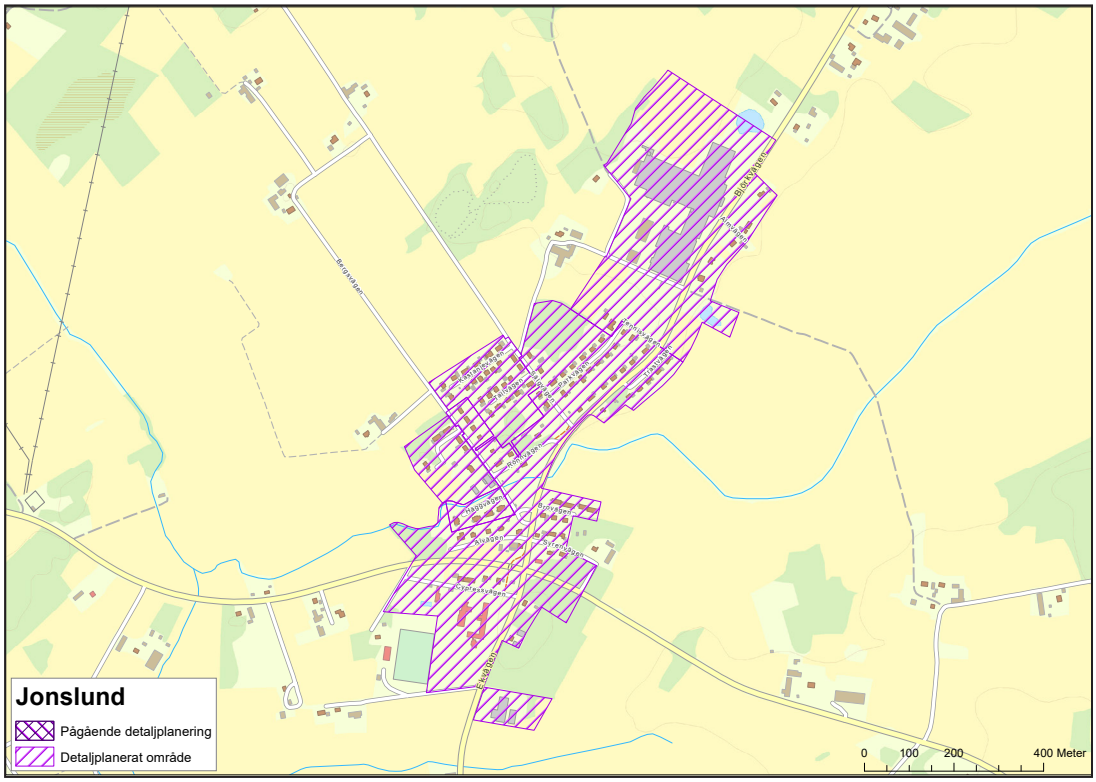

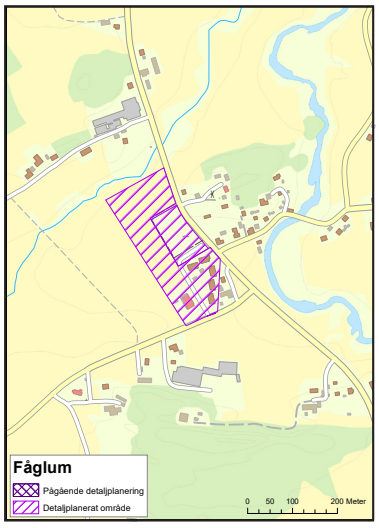

Essunga kyrkby

I Essunga kyrkby finns möjligheter inom detaljplanelagt område för att skapa bostäder i flerfamiljshus eller enbostadshus med cirka tio villor och flerfamiljshus för cirka tio lägenheter. Vid ytterligare behov av tomter får frågan aktualiseras.

Jonslund

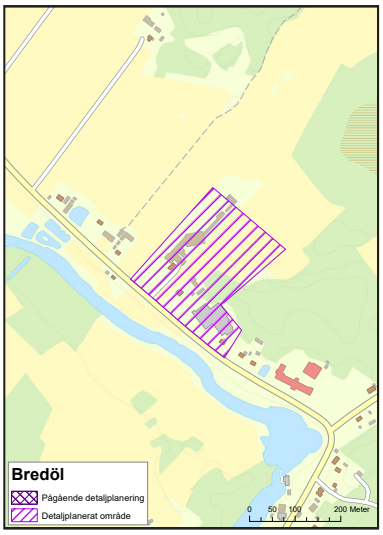
I Jonslund finns möjligheter inom detaljplanelagt område för att bygga bostäder i enbostadshus eller i flerfamiljshus med cirka tio lägenheter. Ett nytt bostadsområde kan tillskapas i anslutning till södra delen av tätorten.

Fåglum

I Fåglum finns detaljplanelagt område för bostadsbebyggelse i småskaligt utförande för cirka 10 till 15 lägenheter i småhus, alternativt radhusform, med inslag av trygghetsboende. Genom en lokal VA-förening har orten under 2014 anslutits till det kommunala VA-nätet.

Bredöl

Bostäder och verksamheter i Bredöl är i huvudsak placerade utmed väg 186. I orten finns ett antal äldre villor, ett flertal verksamheter samt en av kommunens tre skolor (F-5). Detaljplan för verksamhet finns framtagen i norra delen av Bredöl.

Lekåsa
I centrala Lekåsa finns samlad bostadsbebyggelse innehållande ett tiotal lägenheter. Orten saknar detaljplaner. Vid behov av utbyggnad eller nyetablering prövas detta separat. Lekåsakorset utgör en viktig trafikplats vid E20. Det är infart till Lekåsa, Jonslund, Essunga kyrkby och Essunga station samt till Nossebro. Vägen är rekommenderad väg för lastbilstrafik. Området i anslutning till trafikplatsen pekas i översiktsplanen ut som utvecklingsområde för verksamheter.

Landsbygd

I Essunga kommun består landsbygden främst av lantbruk, ett antal byar och en mängd enskilda gårdar och hus. Kommunens geografiska placering möjliggör boende på landsbygden med nära tillgång till en stor arbetsmarknad i en mängd tätorter och städer. Detta innebär att kommunen utgör så kallad tätortsnära landsbygd.

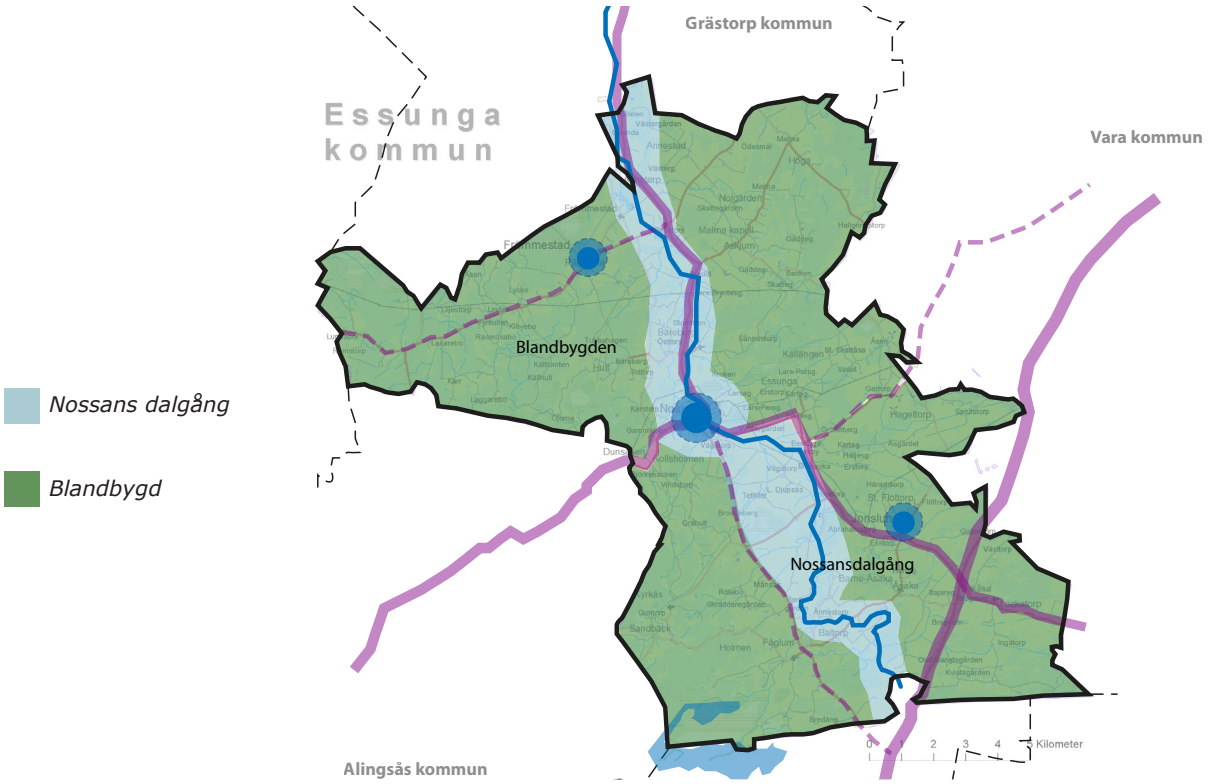
Essunga kommun har valt följande kriterier för landsbygdsutveckling och för att stödja inflyttning:

1. Upprätthålla en attraktiv landsbygd med god tillgång till bostäder
2. Tillhandahålla skola och förskola av hög kvalitet
3. Stödja kollektivtrafik och infrastruktur såsom GC-vägar, fiber och VA.
4. Samverkan mellan kommunen, näringsliv och föreningsliv för en utveckling där många medverkar
5. Framgångsrik integration – mångfaldsdriven utveckling
6. Stärka befintligt näringsliv samt kompletterande kreativa näringar

Landsbygden i kommunen är indelad i två områden med olika karaktär och olika utvecklingspotential.

Blandbygd - här finns stora möjligheter att bo och starta verksamheter. Tillkommande bebyggelse ska i huvudsak lokaliseras till befintliga orter eller sammanhållen bebyggelse. Ny bebyggelse ska anpassas till ortens eller bebyggelsens specifika bebyggelsestruktur vid komplettering och tillägg. Komplettering ska helst ske i ”luckor” i bystrukturerna alternativt i bebyggelsens fortsättning utmed landsväg. Tydliga mellanrum mellan orter och sammanhållen bebyggelse ska behållas. I och i anslutning till orterna och sammanhållen bebyggelse ska jordbruksproduktionens långsiktiga intressen visas stor hänsyn. Vid enstaka bostäder bör dessa placeras i randen mellan jordbruksmark och annan mark eller på höjdpartier så att jordbruksdriften inte försvåras.

Nossans dalgång - här finns stora möjligheter till attraktivt boende med närhet till natur och bra infrastruktur. Bebyggelsen ska placeras på ett sådant sätt att allmänhetens tillgång till Nossan säkerställs.

Områdesindelning av landsbygden.

Sammanhållen bebyggelse

Bebyggelse är enligt PBL en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader. Med en samling av byggnadsverk avses minst tre byggnader.

Sammanhållen bebyggelse är enligt PBL, bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. I uttrycket ingår termen ”bebyggelse”, med den innebörd som anges i definitionen av ”bebyggelse” ovan. Regeringen uttalade i *prop. 2009/10:170* att liksom vid tillämpningen av *Plan- och bygglagen (1987:10)* bör kommunen vid tillämpningen enligt *Plan- och bygglagen (2010:900)* pröva ett mark eller vattenområdes lämplighet för bebyggelse och byggnadsverk samt reglera bebyggelsemiljöns utformning med detaljplan för sammanhållen bebyggelse.

Essunga kommuns tolkning av sammanhållen bebyggelse är en samling av cirka tio hus på landsbygden och cirka fem hus i anslutning till planlagt område, cirka en kilometer utanför tätort/större by, eller i anslutning till kulturmiljö.

Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden)

”Syftet med LIS-områden är att skapa möjligheter för att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i de områden i landet som har god tillgång till fria strandområden, där viss byggnation kan ske samtidigt som strandskyddets långsiktiga syften tillgodoses”

För att ett område ska vara aktuellt som LIS-område finns det ett antal kriterier som måste uppfyllas. De kriterier som är aktuella i Essunga är:

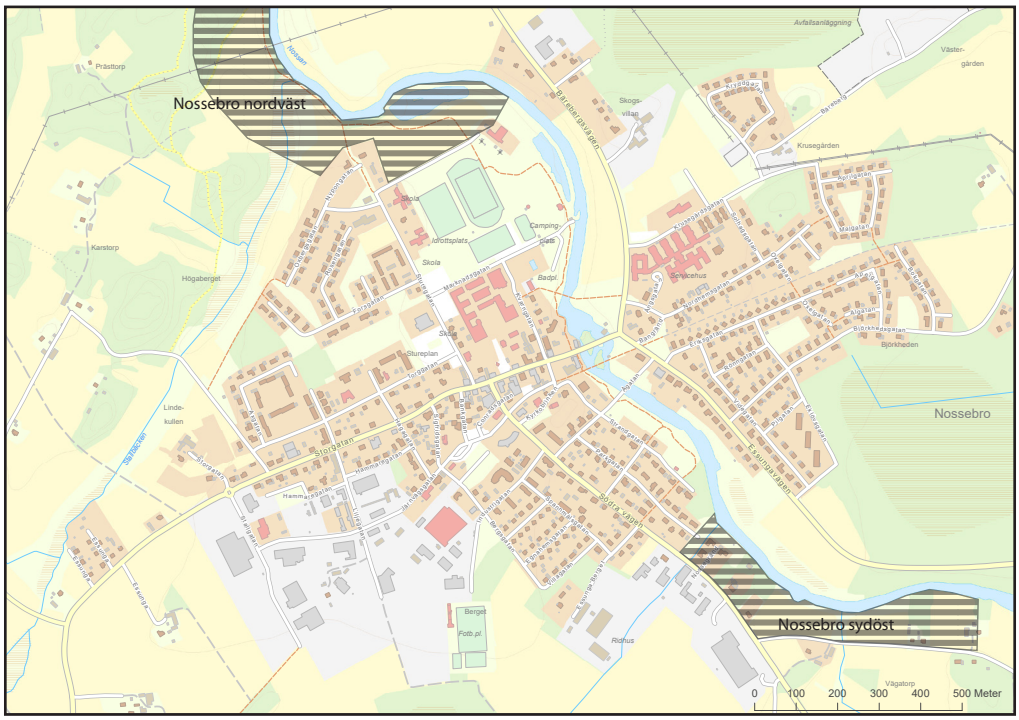
- att området är lämpligt för utveckling av landsbygden
- att området är av ett sådant slag och har så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt
- att området inte ligger i eller vid de speciellt utpekade platser som anges i *Miljöbalken 7 kap 18 e §*

- att området långsiktigt kan antas ge positiva sysselsättningseffekter och/eller bidra till att upprätthålla serviceunderlaget på landsbygden genom att tillföra fler bostäder.
- att området ligger i nära anslutning till befintlig infrastruktur och kommunal service

Essunga kommun har genomfört en inventering av åsträckor och sjönära mark enligt kriterierna för LIS-områden. I inventeringen har hela kommunen ansetts vara landsbygd, så även tätorten Nossebro. Detta med hänsyn till det låga bebyggelsetryck som råder i kommunen i förhållande till andra delar av Sverige. Enligt genomförd inventering finns möjligheter för landsbygdsutveckling inom ett antal av de områden i kommunen som omfattas av strandskydd. Att ett område är utpekat som LIS-område innebär att kommunen ser positivt på byggnation. Vid en framtida utveckling av området kan landsbygdsutveckling användas som särskilt skäl för upphävande av strandskyddet.

De två områden kommunen i nuläget föreslår som LIS-områden är Nossebro nordväst och Nossebro sydöst. Dessa har valts ut då de bedöms ha störst positiv påverkan på kommunen som helhet. Inget av de föreslagna områdena ligger i eller vid de speciellt utpekade platser som anges i *Miljöbalken 7 kap 18 e §*. I båda dessa områden ska fri passage för allmänheten säkerställas med utökning av den befintliga strandpromenaden i Nossebro.

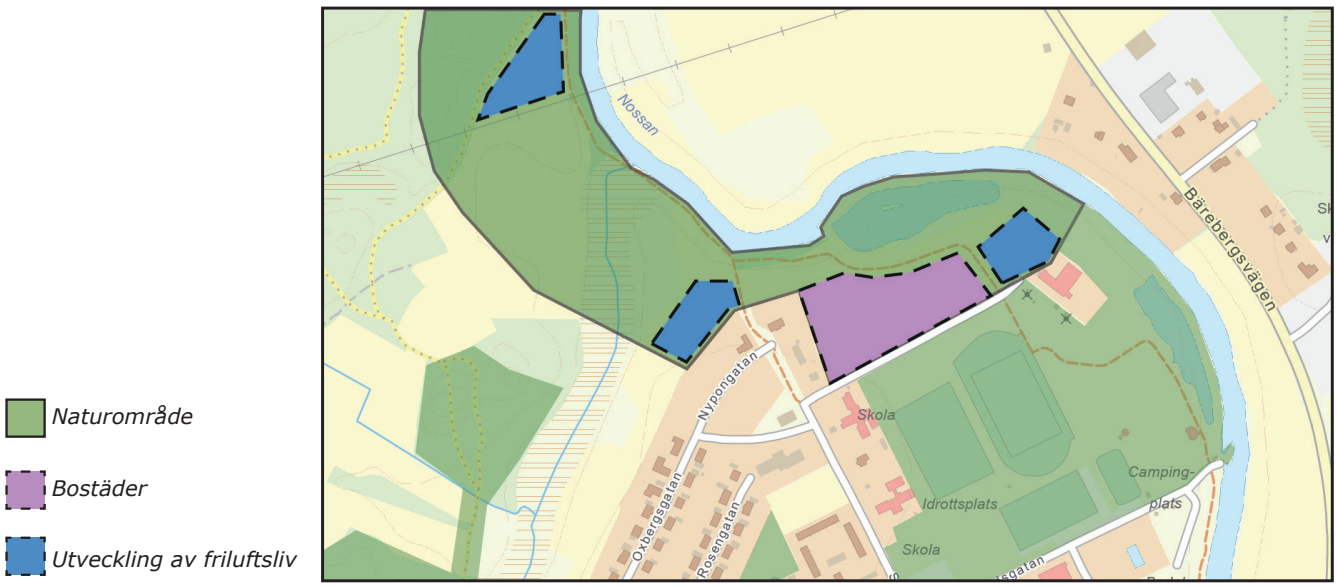
Om efterfrågan uppstår i Essunga kommun finns ytterligare områden som kan komma att prövas mot strandskyddslagstiftningen i framtiden.

LIS-områden, Nossebro nordväst och Nossebro sydöst.

Nossebro nordväst

Området Nossebro nordväst består idag av naturmark och viss del jordbruksmark. Utveckling av Nossebro nordväst bedöms som ett bra alternativ för utveckling i kommunen då exploatering av detta området skulle tillföra ett begränsat antal bostäder men framförallt ett attraktivt friluftsområde för alla invånare i kommunen. Det är endast området direkt norr om idrottsplatsen som är aktuellt för byggnation av bostäder. Sedan finns det tre föreslagna områden avsedda för utveckling av friluftslivet där byggnation såsom vindskydd, scoutstuga, uteförskola, kulturaktiviteter, café med mera kan vara aktuellt. Resterande områden förblir naturmark avsett för friluftsliv.

Utvecklingsplan för Nossebro nordväst

Landsbygdsutveckling

Området föreslås som LIS-område för att kunna utvecklas som rekreationsområde och stärka attraktiviteten för befintliga och nya invånare i Nossebro. I området kan det bli aktuellt med en mindre mängd bostäder i strategiskt läge i anslutning till befintlig bebyggelse samt sådan bebyggelse som stödjer eller krävs för utveckling av rekreationsområdet. Området kommer att bli en viktig del i det stråk som utvecklas längs Nossan och bidra till att knyta samman flera delar av naturområden samt koppla dem bättre in mot de centrala delarna av orten. Området planeras utvecklas med gång- och cykelvägar för att stärka platsen som rekreationsområde och tillföra möjlighet för olika aktiviteter inom området. Ett tillskott på bostäder i Nossebro är viktigt för ortens utveckling och framförallt för att säkerställa underlag för service, handel, kollektivtrafik, skola och omsorg samt för kompetensförsörjning.

Miljö

Längs Nossan finns ytor som kan nyttjas som översvämningsområden, vilket kan ha positiv påverkan på flödet i ån och indirekt även på översvämningsriskerna i Vänern. För att stärka den biologiska mångfalden i området kan betande boskap bidra till ökad mångfald och öppna landskap. Djuren och rekreationsområdet ligger också nära till hands för skola och förskola som kan nyttja området för olika aktiviteter och temadagar. Utvecklingen innebär att den biologiska mångfalden säkerställs genom varsam exploatering samt att den kan stärkas ytterligare genom växt- och djurliv som tillförs området. En våtmarksinventering är gjord som visar på vissa naturvärden, klass 3 av 4 där klass 1 är högst, utmed Stallabäcken. Inga förändringar görs i detta området. I området finns det inget biotopskyddsområde enligt 7 kap 11 § Miljöbalken men det kan förekomma objekt som är skyddade enligt det generella biotopskyddet, detta behöver inventeras innan eventuella förändringar görs. I utkanten av området i anslutning till Hagaberget har det 2016 rapporterats en större brunfladdermus[1].

Kommunala planer/ befintlig bebyggelse

Området är idag inte detaljplanelagt utan en detaljplan behöver tas fram innan byggnation kan ske. Vid detaljplaneläggning ska en naturvärdesinventering utföras samt en geoteknisk utredning. I området finns det idag ingen bebyggelse.

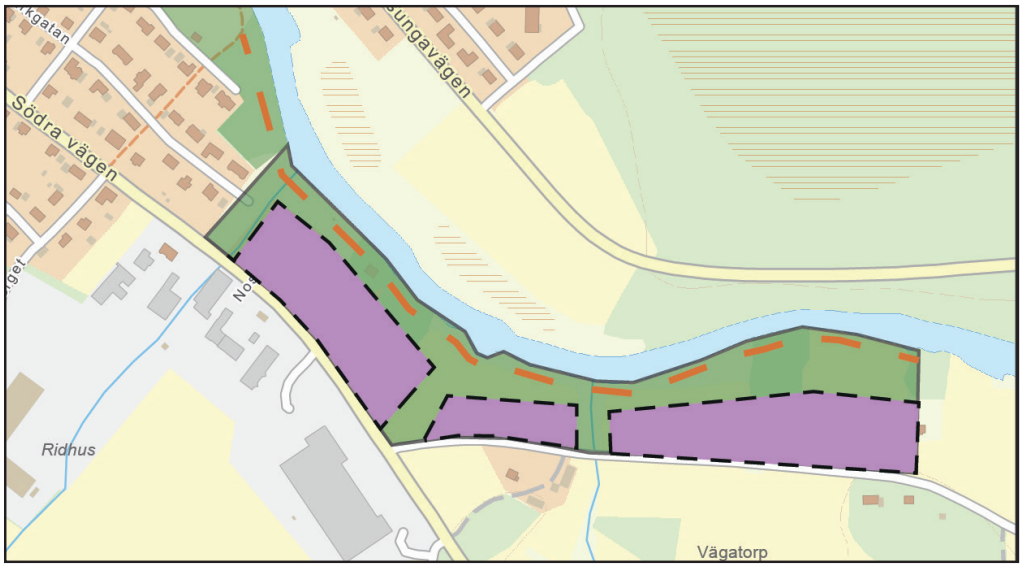
Tillgänglighet

Genom att utveckla området för rekreation kommer strandskyddets syfte att uppfyllas då allmänheten får större tillgång till naturen och vattnet.

1 Artportalen

Nossebro sydöst

Området Nossebro sydöst är idag till största del jordbruksmark. Utveckling av Nossebro sydöst bedöms som ett bra alternativ för utveckling i kommunen då exploatering av detta område skulle tillföra fler bostäder samtidigt som det också ökar tillgängligheten för allmänheten till Nossan.

Utvecklingsplan för Nossebro sydöst

Landsbygdsutveckling

Det finns ett stort behov av villatomter i Nossebro och det är viktigt att öka befolkningsunderlaget i tätorten för att kunna upprätthålla service och kollektivtrafik. Området vid Nossebro sydöst passar för förtätning med bostäder då det till stor del ger tillgång till befintlig infrastruktur samt erbjuder en naturskön och attraktiv plats. I samband med detta kan befintlig strandpromenad förlängas vilket ger ett mervärde till alla boende i Nossebro samt att det ytterligare kan stärka attraktiviteten för att bosätta sig på orten. Strandpromenaden blir då en sammanhållande länk genom hela Nossebro.

Miljö

En vanlig metod för jordbruk är att endast en gröda ska växa vilket innebär att den biologiska mångfalden oftast är väldigt låg i aktiv jordbruksmark. Ett av strandskyddets syften är att värna den biologiska mångfalden. Genom att peka ut området som LIS-område, och ta jordbruksmarken i anspråk finns en möjlighet att den biologiska mångfalden inom området skulle kunna öka. På jordbruksmarken växer idag endast ett fåtal växter, men som allmän plats med gångbana och bostadshus skulle möjligheterna för fler växter och djur möjliggöras inom området och strandkanten skulle på så vis kunna stärkas som naturmiljö. På motsatt sida från utvecklingsområdet, mellan Nossan och väg 186, finns ett låglänt område med naturmark. Detta område har betydligt bättre förutsättningar för bevarande av naturvärden än det föreslagna utvecklingsområdet. Detta område är en översvämningsbank där Nossan tillåts svämma över vid högvatten, vilket har en positiv påverkan på översvämningsrisken i Vänern. Vid exploatering av jordbruksmark är det väsentligt att inte mer mark än nödvändigt tas i anspråk, se avsnittet Jord- och skogsbruk. I området finns det inget biotopskyddsområde enligt 7 kap 11 § Miljöbalken, men det kan förekomma objekt som är skyddade enligt det generella biotopskyddet, detta behöver inventeras innan eventuella förändringar görs. Det har inte observerats några rödlistade arter i området[2].

2 Artportalen

Kommunala planer/ befintlig bebyggelse

Området är idag inte detaljplanelagt utan en detaljplan behöver tas fram innan byggnation kan ske. Vid detaljplaneläggning ska en naturvärdesinventering och en geoteknisk utredning utföras. LIS-området angränsar till ett av de områden som pekas ut som översvämningsområden vid 100-årsregn inom kommunen. Vid detaljplanering av området behöver en dagvattenutredning göras. I området finns det idag enstaka bostadshus.

Tillgänglighet

Genom att den befintliga strandpromenaden förlängs längs med den södra stranden ges allmänheten bättre möjligheter till passage och vattenkontakt vid Nossan än idag.

Näringsliv

”Företagsklimatet ska vara så gott att etablerade företag stannar kvar och utvecklas samt att nya företag finner det fördelaktigt att etablera sig i Essunga kommun”

Essunga kommun ska ta hänsyn till naturvärden vid eventuella lokaliseringar av nya verksamheter. Hänsyn ska tas till den biologiska mångfalden och naturmiljön i samband med den fysiska planeringen. Essunga kommun antog 2014 en näringslivsstrategi. Mål som är relevanta för ÖP är:

- Kommunen erbjuder sin bästa service till företag och verksamheter
- Kommunen ska ligga långt framme i planeringsprocessen för till exempel mark, lokaler och infrastruktur utifrån näringslivets behov
- Stimulerar och skapar förutsättningar för stabilitet och tillväxt
- Erbjuder bra boende, kommunal basservice och meningsfull fritidssysselsättning.
- Stödja befintliga företag så mycket som möjligt
- Ge snabb service och professionell handläggning
- Kontinuerligt satsa på att utveckla och förbättra all typ av infrastruktur.
- Essunga kommun ska aktivt medverka till etablering av en differentierad näringslivsstruktur
- Verka för företagsetableringar som innebär en positiv påverkan på miljön

Etablering av handel bör ske i kommunens orter, främst Nossebro, för att stärka serviceutbudet och minska behovet av transporter. Det finns även möjlighet till etablering av verksamheter och handel i Leksåsa utmed E20. Området ligger inte i anslutning till något samhälle utan det är E20 och dess flöde av människor och gods som utgör målgrupp.

Kvarteret Amiralen

Kvarteret Amiralen ligger i centrala Nossebro och består av ett före detta bryggeri och municipalhus uppförda 1937-38. Sammanlagt har byggnaderna cirka 1000 kvadratmeter lokalyta med varierande standard. Visionen för kvarteret är att det ska bli en mötesplats för kulturaktiviteter med bland annat ett företagshotell för mindre företag inom turism, kultur eller matförädling.

Besöksnäring

Besöksnäring eller turism kräver fysisk tillgänglighet, information, aktivitets- och serviceutbud, bra bemötande och samverkan i nätverk. Besöksnäringen har potential att öka i kommunen. Turister och andra besökare är en tillgång då de erbjuder fler inkomstmöjligheter för landsbygden. De som övernattar och stannar i flera dagar är särskilt

värdefulla. Ökat behov finns dock exempelvis av fler boendeplatser inom besöks- och turismnäringen i Essunga kommun.

Nossebromarknad och andra evenemang

Ett viktigt besöksmål i kommunen är Nossebro marknad som månadsvis äger rum i Nossebro centrum. Kommunen är beredd att utveckla marknaden ytterligare då den bedöms vara en styrka för centrumhandeln, hela kommunen och även närkommunerna. Marknadsytan är totalt cirka tio hektar. Platsen är av varierande underlag och består av gräs-, grus- och asfaltsytor. Det finns fyra tillfartsvägar till Nossebro centrum. Från Grästorp, Essunga och Vara tar man sig in till centrum via väg 186, från Sollebrunn via väg 190 och från Fåglum via väg 2504. Till marknaden finns flera stora parkeringsytor. Besökare finner parkeringsplatser genom att ta sig från Storgatan i centrum in på Sturegatan, Kvarngatan alternativt Hagagatan. De stora öppna ytorna som Nossebro marknad behöver bör även användas för andra evenemang.

Retrovägen

I Essunga kommun har Retrovägen sin startpunkt. Vägen har en sydlig sträckning som följer väg 190 från Nossebro till Göteborg och en nordlig sträckning som slingrar sig från Nossebro upp genom Skaraborg. Idag omfattar projektet ett 20-tal byggnader, butiker, restauranger och miljöer i Nossebro. Det är av stor vikt att dessa byggnader och miljöer bevaras och att konceptet kan utvecklas ytterligare.

Transporter

ÖP anger inga nya kommunikationsstråk utan avser att bevara och utveckla de befintliga kommunikationsstråken. Väg 2504 är den väg som är i störst behov av upprustning. Denna är viktig för kommunens koppling till E20.

Friluftsliv

En naturguide bör tas fram för att göra värdefull natur känd och tillgänglig för allmänheten. I kommunen finns en sjö, Jämnesjön och andra vattendrag som erbjuder bra möjligheter till rekreation och rörligt friluftsliv.

Högaberget - Hagaberget

Området är ett välutnyttjat strövområde som ingår i den gamla fördjupade översiktsplanen för Nossebro. Området ska bevaras för friluftsliv nära centralorten. En del av området utgörs av elljusspår. Det ligger också i närhet till Stallaholms aktivitets- och friluftsområde.

Jämnesjön

En vandringsled, Kärringleden, går runt Jämnesjön som är 3,5 kilometer lång. Vandringsleden runt sjön går i skogsterräng som bitvis domineras av tallar. Vid ”Hästadjupet”, en bergskant intill sjön finns grillmöjlighet med fin utsikt. I den östra delen ligger kommunens enda badplats vid en sjö. Strandbadet är försett med bryggor, omklädningsbarack, utedass och grillplats.

Främmestads motionsspår

Elljusspåret anlades 1972 och består av ett belyst 2,5 kilometer långt spår samt ett kortare spår på en kilometer. De är belagda med grus. Dagspåren är fem kilometer (gul) och sju kilometer (röd) långa och följer omväxlande enkla vägar och skogsstigar. Spåren går i en skyddande, medelkuperad blandskog.

3.3 Hänsyn

Kommunen ska i en översiktsplanen redovisa hur man avser att ta hänsyn till allmänna intressen *enligt 2 kapitlet Plan- och bygglagen* vid beslut om användningen av mark- och vatten. Det finns en rad olika hänsynsområden som kommuen behöver och vill ta hänsyn till. Riksintressen är ett av dessa och ska därmed pekas ut i översiktsplanen. Riksintressen avser områden och verksamheter som är av betydelse och värde ur nationell synpunkt. Det är de centrala sektorsmyndigheterna som beslutar om vilka områden som ska vara av riksintresse. Essunga kommun påverkas av tre kategorier av riksintressen samt två av totalförsvarets anspråk. Enligt Miljöbalken ska områden som är av riksintresse skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller möjligheten att utnyttja områdena eller dess anläggningarna för avsett ändamål. De områden som ingår i något utav riksintressena ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintressets kärnvärde eller försvåra utnyttjandet av det aktuella intresset.

Natur- och kulturmiljövärden

För område där särskild hänsyn bör eller ska (om det är riksintresse) tas till dess natur- eller kulturmiljövärden i enlighet med *Miljöbalkens 3 eller 4 kapitel* gäller följande:

Naturvård

Samråd ska genomföras med Skogsstyrelsen respektive Länsstyrelsen vid nybyggnation, anläggande av väg och luftledning samt vid schaktning, fyllning och täkt inom och i anslutning till objekt med höga naturvärden. Naturvärden bör inventeras och sammanställas i en naturvårdsplan för att kunna ta ställning till områden och objekt som är viktiga att bevara och eventuellt skydda. Området vid motionsspåret Högaberget är exempel på viktiga naturområden som bör skyddas.

Det är angeläget att Store mosse/Fåglumsmossens höga naturvärden skyddas långsiktigt. För att områdets värde ska bestå bör myrkomplexet lämnas till fri utveckling och om möjligt ostört. På omgivande fastmark kan skogsbruk med särskild naturvårdshänsyn bedrivas. Naturvärdena påverkas negativt av skogsbruksåtgärder i våtmarkerna, dikning eller annan förändring av vattenförhållandena samt torvtäkt eller andra markarbeten. Även stora kalavverkningar, störande friluftsarrangemang, nya tillfartsvägar eller ny bebyggelse i omgivningarna kan minska naturvärdena. Åtgärder på eller i närheten av den del av mossen som ligger i Essunga kommun ska undvikas om de kan påverka Lärkemossen som är ett naturreservat tillika natura 2000 område i Vårgårda kommun. Store mosse/Fåglumsmossen bör införlivas i detta naturreservat.

Artskydd

I följande utpekade utvecklingsområden i Essunga kommun har utpekade arter noterats: Nossebro (se detaljerad karta), Essunga station, Essunga kyrkby och Jonslund. Vid byggnation i dessa områden behöver detta beaktas.

Kulturmiljövård

Kyrkomiljöer samt kulturhistoriskt intressanta objekt bör diskuteras med Länsstyrelsen för vilka åtgärder som bör vidtas för skyddsbevarande åtgärder. En fördjupning av skydds- och bevarandevärden för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och miljöer bör samlas i en kulturvårdsplan för kommunen. Essunga kommun ska verka och planera för att värdefulla kulturområden skyddas.

I ett område som är av riksintresse mellan Essunga kyrkby, Essunga stationssamhälle och Nossebro finns en koncentration av järnframställningsplatser. Järnframställningsplatser som benämns slaggvarp, förekommer även i Främmestads socken på gårdarna Vargebo, Rasmusabo och Vinbo. Dessa ska tas hänsyn till vid all form av explaotering.

Areella näringar

Areella näringar är ett samlingsbegrepp för näringar som använder biologiska och naturgeografiska resurser på land och i vatten.

Jord- och skogsbruk

Jordbruksmark är en ändlig resurs som i ett långt perspektiv kommer att vara ovärderlig för jordens samlade befolkning. För kommunen har jordbruksmarken ett väldigt högt värde då jordbruket är en del av kommunens identitet, historia och ger sysselsättning för åtta procent av invånarna. För brukningsvärd jordbruksmark, alltså mark med produktions-, kulturellt-, landskaps eller biologiskt värde, gäller *Miljöbalken §4 kap 3*. Detta är högst relevant för kommunen då det finns mycket jordbruksmark i kommunen och delar av denna jordbruksmark ligger i anslutning till tätorter och byar där det finns ett utvecklingsbehov.

För Essunga kommun är väsentliga samhällsintressen byggnation av bostäder och offentlig service. Ett ökat befolkningsunderlag är en förusättning för att kommunen ska kunna upprätthålla god offentlig service såsom skola och kollektivtrafik. Vid exploatering av nya områden ska flera aspekter vägas ihop såsom befintlig infrastruktur, möjlighet till anslutning till kommunalt VA, närhet till kommunal service, närhet till kollektivtrafik, social påverkan på området samt markens alternativa värde. Med markens alternativa värde menas vad marken skulle kunna användas till i stället för bostäder, verksamheter eller offentlig service. För jordbruksmark är detta alternativa värde högt, vilket innebär att de övriga aspekterna måste vara starka för att området med jordbruksmark ska anses lämpligt för exploatering. Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som gynnar jordbruksdriften undantas men bör så långt som möjligt placeras i anslutning till befintlig bebyggelse.

Betande djur är viktiga för att upprätthålla hävden av äng- och hagmarker. Naturbetesmarkerna är viktiga för den biologiska mångfalden. Alla arter har ett egenvärde i sig och har därför rätt att finnas till, dit hör såväl ogräs som insekter, fåglar och andra arter. Många arter har även stor betydelse för människan, exempelvis som pollinerare av grödor och arter som kontrollerar skadeinsekter. För avel och växtförädling är variationen viktig och gener från traditionella raser och sorter ger möjlighet till urval och utveckling vid förädlingsarbete även i framtiden. Dikesrenar, stenmurar, åkerholmar, gärdesvägar och vattendrag fungerar som refuger för fåglar och insekter i landskapet.

Det är eftersträvansvärt att skogsbruket bedrivs på ett ekologiskt hållbart sätt parallellt med ett aktivt friuluftsliv.

Vattenbruk
Småskalig vattenkraft är av största vikt. Kommunen anser att om den småskaliga vattenkraften måste lägga ner är det av största vikt att innan detta sker utreda vilka konsekvenserna en nedläggning får på bland annat vattenflödet och vattenstånd. Småskalig vattenkraft finns i Bredöl, Krokstorp, Baljefors och Främmestad.

Samhällsviktiga verksamheter

Område som innehåller viktiga råvarutillgångar eller är särskilt lämpliga för samhällsviktiga verksamheter och där möjligheten att utnyttja respektive driva dessa bör eller ska (om det är riksintresse) värnas enligt *Miljöbalkens 3 kapitel*.

Materialförsörjning
Grushushållningsplan bör utarbetas i samverkan med andra närliggande kommuner. Materialförsörjningsplan som beskriver kommunens behov av materialförsörjning i samband med fortsatt samhällsutbyggnad har påbörjats och sker delvis i samverkan med andra kommuner.

Energiproduktion
Det kommer inte finnas några planer på ytterligare vindkraftverk i kommunen så länge försvarsmaktens inflygning mot Såtenäs samt SMHI:s radarstation utgör en begränsande faktor. Vindkraftsetableringar kan påverka ett mellankommunalt perspektiv därför bör vindbruksplanen aktualiseras om Försvarsmaktens restriktioner och anspråk har förändrats.

Inom kommunen finns några privata småskaliga vattenkraftverk vilket kommunen ser positivt på. Solenergi är idag inte vanligt förekommande i kommunen men kommunen ställer sig positiv till en utveckling av anläggningar för solenergi.

Framtagande av en energi- och klimatplan är ett pågående arbete i kommunen och anpassningar av energiförbrukningen i kommunens fastigheter pågår.

Energidistribution
Gamla elluftledningar ska ersättas med markledningar för att minska utsattheten.

Kommunikationer
E20 är ett utpekat riksintresse enligt *Miljöbalken § 3:8.* Den ingår i det nationella stamvägnätet och har en strategisk funktion för gods- och persontransporter nationellt och internationellt. En utbyggnad av E20 är påbörjad. Syftet med byggnationen är att skapa bättre förutsättningar för varor och gods på ett av Sveriges viktigaste godsstråk. Vidare syftar byggnationen till kraftigt förbättrad trafiksäkerhet samt leda till en förstärkning av den regionala tillväxten.

Områden som är av riksintresse för kommunikationer ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Det är stort behov av vägar till både nya och befintliga industri- och verksamhetsområden i Nossebro. Framförhållning i planering av nya vägar till kommande bostads- och verksamhetsområden ska beaktas.

Elektronisk kommunikation
En utbyggnad av fibernätet förbättrar servicen och kvaliteten i det mobila bredbandsnätet vilket ger bättre täckning på landsbygden. Statliga anslag medfinansierar fiberbaserade stamnätslinjer. Så kallade vita fläckar inom kommunen har byggts bort och fiberföreningar har bildats.

Att mobiltäckning finns i hela kommunen är ett starkt önskemål men har hittills varit svårt att påverka. Enligt mobiloperatörernas uppgifter finns täckning i hela kommunen, dock mäts täckningen utomhus. Detta har visat sig vara ett problem i många delar av landet och är en fråga som är viktig att fortsatt försöka påverka. Även i Essunga kommun har invånare framfört klagomål på dålig mobiltäckning i vissa områden.

Vattenförsörjning

För dricksvatten ska livsmedelsverkets och socialstyrelsens rekommendationer och gränsvärden följas. Vattenskyddsområden för de kommunala dricksvattentäkter som saknar detta ska inrättas. Kommunen har en reservvattentäkt i Vara kommun, för denna gäller samma skydd som för Vara kommuns egna vattentäkter.
Vattenmyndigheten ser behov av nya styrmedel bland annat i form av utvecklandet av kommunala vatten- och avloppsvattenplaner, utveckling av kommunal planläggning och prövning så att miljökvalitetsnormerna kan uppnås.

Särskild miljöhänsyn tas, enligt krav för hög skyddsnivå, till utsläpp nära Nossan, Ulvebäcken, Lillån (vid Trökörna), Mjölån, Getån, Dänningen, Viskebäcken, Lillån genom Lekåsa och Store mosse/Fåglumsmossen. Hänsyn tas även inom grundvattenförekomsterna i Essunga och Jonslund, vattenskyddsområdet Furet, de planerade vattenskyddsområdena Jonslund, Åsa och Råglanna i Främmestad, inom samlad bebyggelse samt vid badplatserna Malma badsjö och Jämnesjön.

Avfallshantering

Några nya återvinningscentraler planeras inte i kommunen.

Försvar

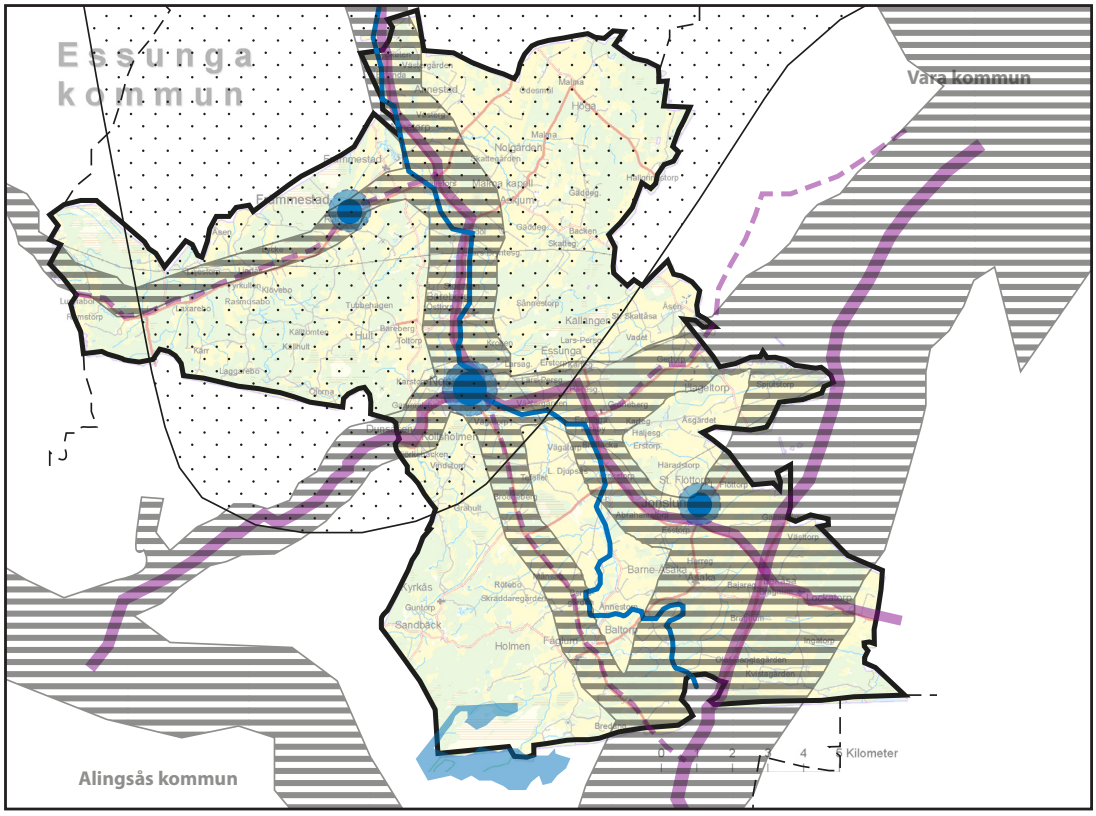
Essunga kommun berörs av riksintressena Såtenäs flottiljflygplats samt väderradar Vara. Kommunen ingår även i stoppområde för höga objekt runt Såtenäs flottiljflygplats. Inom stoppområdet kan inga höga objekt tillåtas. Med höga objekt avses objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse respektive 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Riksintresset för väderradar riskerar framför allt att skadas av vindkraftsetableringar för nära väderradarna. En radie om fem kilometer från väderradaranläggningar utgör stoppområde för vindkraftverk och en radie om 20 kilometer utgör influensområde för väderradar. Inom influensområdet måste särskilda analyser genomföras för att säkerställa att ingen skada sker på riksintresset. För att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen som omfattas av sekretess och inte alls kan redovisas öppet på karta, är hela landets yta samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför tätort och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt måste skickas på remiss till Försvarsmakten.

Miljö, hälsa, säkerhet

Kommunens arbete med krisberedskap styrs av lagen; 2006:544, om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Kommunens risk- och sårbarhetsanalys redogör för de huvudsakliga risker som kommunen har att hantera och den uppdateras årligen. För att hantera dessa risker finns kommunala planer för extraordinära händelser och krisinformation. Regelbundna övningar och utbildningar ska genomföras för att hålla krisberedskapen på en god nivå.

Buller

Bullerstörningar vid bostäder, industrier, skjutbanor, motorbanor och liknande verksamheter styrs vid prövning och tillsyn enligt Miljöbalken med ledning av Naturvårdsverkets allmänna råd. I kommunens fysiska planering ska *Förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader (SFS 2015:216)* tillämpas för att bidra till en god och hälsosam boendemiljö.

Buller från väg och flyg, kartinnehåll från Länsstyrelsen.

Tysta områden

Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast är obetydligt påverkade av buller bör så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdets karaktär. Rolken, Kedumsbergen, Kyrkås – Store Mosse/Fåglumsmossen och Jämnesjön är stora opåverkade områden. Avsikten är att normal jordbruksdrift och skogsskötsel ska kunna bedrivas utan annan inskränkning än de hänsynstagande som rör känsliga naturområden. Även bebyggelse för bostäder och verksamheter, som inte har stor påverkan på omgivningen, ska kunna tillkomma.

Luftkvalitet

Det är viktigt att rekommenderade skyddsavstånd till större verksamheter och vägar beaktas i planarbetet.

Vattenkvalitet

Vattenmiljön i kommunens sjöar, vattendrag och grundvatten ska uppnå den status som gäller enligt beslutade miljökvalitetsnormer. Samtliga vattenförekomster i kommunen ska ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald och bidra till uppfyllelsen av miljömålet ”Levande sjöar och vattendrag”. Aktuella uppgifter för miljökvalitetsnormen för vatten finns i VISS, Vatteninformationssytem Sverige.

Geoteknik
De geotekniska förhållandena ska vara säkra för att bebyggelse ska kunna ske. Undersökningar måste göras för att kartlägga stabilitet, risker för sättningar, skred, ras etc. Bebyggelsen ska utföras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till grundförhållandena. Bedömning om utredningsbehov görs i nya detaljplaner och om så behövs vid bygglov och bygganmälan.

Vid bedömning av de geotekniska förutsättningarna gäller följande:

• livslängden hos bebyggelse och anläggningar är en utgångspunkt, kopplat till erosions- och skredrisker. I detta ingår hänsyn till ett förändrat klimat

• det finns flera risker som behöver beaktas vid branta partier såsom ras och slamströmmar

• översvämningsförebyggande åtgärder kan medföra geotekniska konsekvenser

Markradon
Nybyggda bostäder ska följa Boverkets gränsvärden för radonhalten inomhus samt i drickvattnet som är 200 Bq/m^3 luft. Oavsett radonrisk ska husen byggas radonsäkert.

Olycksrisk
Enligt lag om skydd mot olyckor; 2003:788, ska kommunfullmäktige fastställa ett handlingsprogram för kommunens operativa räddningstjänst. Detta handlingsprogram omfattar Räddningstjänsten Västra Skaraborg, det vill säga Lidköping, Vara, Grästorp och Essunga kommuner.

Farligt gods
Länsstyrelsen har efter samråd med kommunen utarbetat en rekommendation för vilka vägar som ska användas för transport av farligt gods i Essunga kommun. Dessa vägar är E20 och väg 186. Det är dock tillåtet att transportera farligt gods på alla vägar i kommunen. För att undvika olyckor med transporter av farligt gods och/eller mildra konsekvenserna av en eventuell olycka ska särskilda skyddsavstånd beaktas för bebyggelse eller andra personintensiva anläggningar utmed de rekommenderade transportvägarna för farligt gods. Riskhanteringsavstånd som Länsstyrelsen rekommenderar är 150 meter till bostäder, skola, idrottsanläggning med mera men det är riskbilden som avgör på vilket avstånd inom 150 meter som en viss markanvändning är lämplig.

Klimatförändringar
Stora delar av världen står, enligt de flesta forskare inom området, inför ett förändrat klimat. För kommunen kommer detta främst innebära kraftigare nederbörd. Översvämning genom skyfall är ett hot som kommer att bli vanligare och det är svårt att förutsäga var och när ett skyfall kommer att inträffa liksom dess varaktighet och intensitet.

Långsiktig resurshushållning ska ligga till grund för allt arbete i Essunga kommun. Kommunen har som mål att energianvändningen och koldioxidutsläppen i kommunen ska minska. Målen omfattar inte bara den egna organisationen utan även övriga verksamheter inom kommungränsen. För verksamheter som kommunen inte har rådighet över gäller i första hand att genom energi- och klimatrådgivningen informera och ge råd samt genom politiska beslut uppmuntra övergången till hållbar energianvändning och energiproduktion. Minskad klimatpåverkan är en global fråga och kommunens ambition är att i stort sett vara oberoende av fossila bränslen år 2020. Kommunen ingår i projektet *”Smart energi - strategiska vägval för ett klimatsmart Västra Götaland”*. Målet är att skapa en strategi för att regionen ska bli näst intill oberoende av fossil energi 2030. Kommunen jobbar även med att värna om en giftfri miljö för att bland anat hålla dricksvattentäkter rena.

Energianvändningen och beroendet av fossila bränslen ska minska vid utbyte av teknisk utrustning. Utbyte av kommunens belysning till energisnåla varianter ska fortgå.

Klimatanpassning

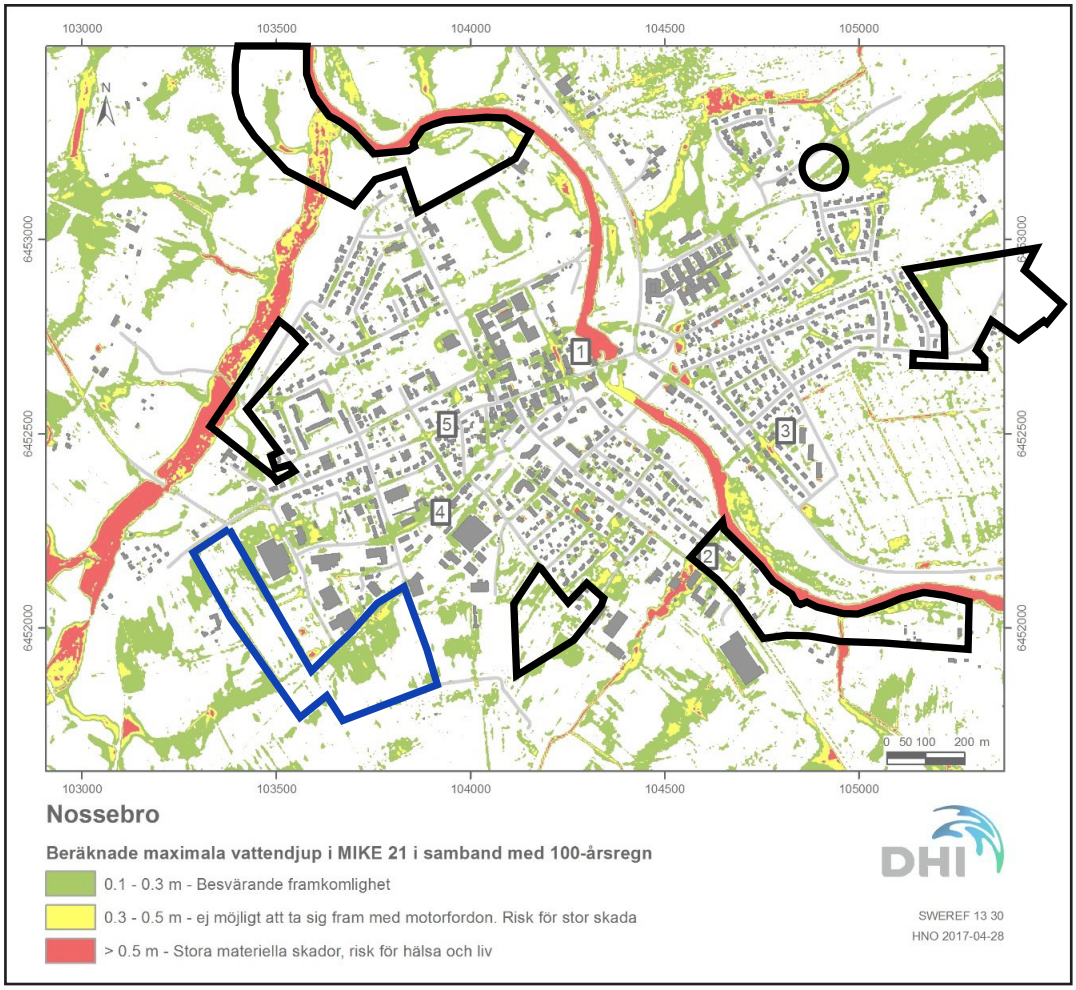
Hänsyn ska tas till riskområden för översvämning, skred, bristande stabilitet och erosion vid planering och lokaliseringar.

Översvämning

De hydrologiska förhållandena med bland annat översvämningsrisker ska beaktas vid ny bebyggelse enligt följande:

- Ny bebyggelse planeras så att den inte tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett 100-årsregn.
- Risken för översvämning från ett 100-årsregn bedöms i detaljplan och eventuella skyddsåtgärder säkerställs.
- Bebyggelse som bedöms som samhällsviktig verksamhet ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning.
- Framkomligheten till och från planområdet bedöms och ska vid behov säkerställas.

Om nybyggnation ändå behöver ske i område med risk för översvämning bör både tekniska och biologiska skydd övervägas vid val av skyddsåtgärder. Essunga kommun har kartläggt vilka delar av kommunen som är kritiska med hänsyn till skyfall och marköversvämning, reslutatet finns i Skyfallsanalys för Essunga kommun - Översiktlig översvämningskartering vid skyfall[3]. Ökade nederbördsmängder ska i första hand hanteras där nederbörden faller.

Skyfallskartering för Nossebro med utpekade utvecklingsområden.

3 DHI, mars 2017

Skred

Vid planering och byggande måste stabiliteten kartläggas genom geotekniska utredningar i områden där det finns risk för bristande stabilitet. Då en övergripande stabilitetsutredning utefter Nossan visar att det finns områden med risk för ras och skred ska detta alltid uppmärksammas vid planering och prövning av bebyggelse och andra åtgärder inom 100 meter från kommunens vattendrag.

Förorenad mark

För de områden som Länsstyrelsen pekat ut som potentiellt förorenade områden ska en utredning göras för att klargöra vilka åtgärder som behöver vidtas innan marken kan tas i anspråk. Kommunen har enligt EBH-databasen sex objekt kvar att inventera och riskklassificera, dessa är följande:

- Brandstationen i Nossebro
- Bredöls kvarn (såg)
- Rydins tryckeri
- Essunga plantskola
- Plantskola stora Djupsås
- Landqvist mekaniska verkstad

Dagvatten

Dagvatten innehållande föroreningar ska renas innan vattnet når vattendragen. Nuvarande hantering av dag- och dräneringsvatten kan innebära negativa faktorer som att föroreningar går direkt till vattendrag eller orsakar översvämningar samt fuktproblem i byggnader. Ett av de instrument som kommunen ska arbeta med är lokalt omhändertagande av dagvatten, så kallat LOD. Med lokal hantering uppnås positiva faktorer som rening av dagvatten, utjämning av flöde i vattendrag, minskad risk för översvämning/fuktskador i byggnader, öppna vattenspeglar som är en tillgång för vattenorganismer och människor samt minskat kapacitetsbehov i ledningsnät.

Grundvattnen

Frågan kring vattenskyddsområden runt vattentäkterna samt vattendomar ska lyftas.

Vatten och avlopp

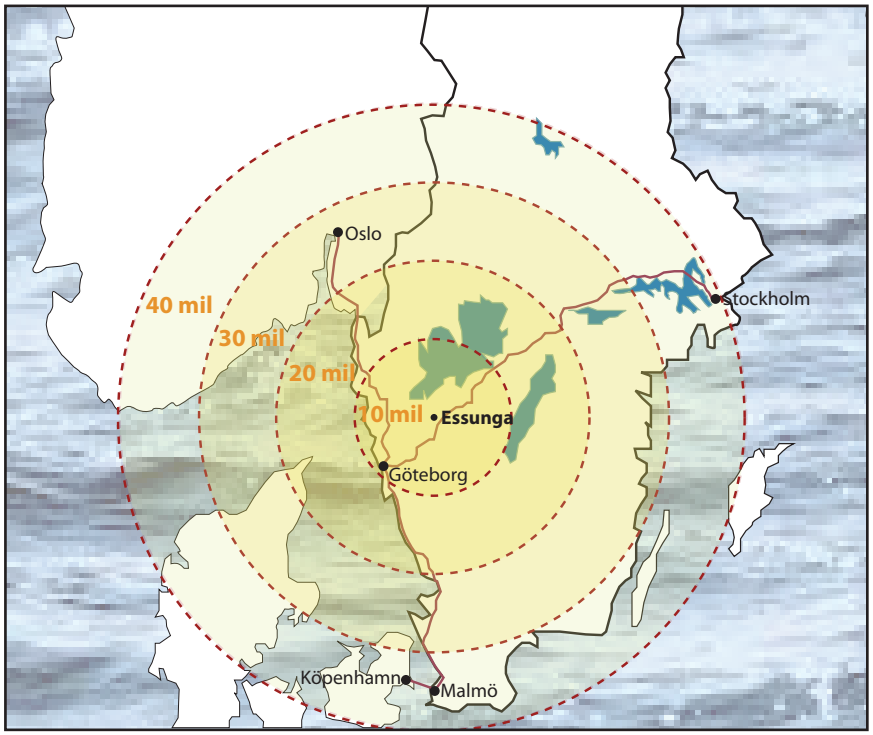
En strategi som klargör vilka områden som är lämpliga för anslutning till kommunalt vatten och avlopp med utgångspunkt från lagen om allmänna vattentjänster behöver tas fram. Det behövs även en utredning om eventuella anslutningspunkter för vatten- och avsloppsföreningar.

4 Förutsättningar/utgångspunkter

4.1 Övergripande förutsättningar

Essunga i världen

Essunga kommuns geografiska placering i Sverige är mycket strategisk. Inom en drygt 40 mils radie nås Skandinaviens alla tre huvudstäder, Stockholm, Oslo och Köpenhamn samt Sveriges tre största städer Stockholm, Göteborg och Malmö. Från kommunen till Sveriges näst största flygplats Landvetter är det drygt åtta mil och därfrån kan man nå resten av världen.

Essungas placering i Skandinavien.

Essunga i regionen

Essunga kommun ligger mitt i Västra Götalandsregionen (VGR). Inom en radie på åtta mil nås cirka 1,3 miljoner människor, sex högskolor och tolv städer. De närmsta största städerna är Göteborg (570 000 inv), Borås (72 500 inv), Trollhättan (48 500 inv), Skövde (37 500 inv), Lidköping (23 000 inv) och Vänersborg (23 000 inv). Med hjälp av E20 som går genom kommunen är det lätt att ta sig både till Göteborg (90 kilometer) och Stockholm (403 kilometer).

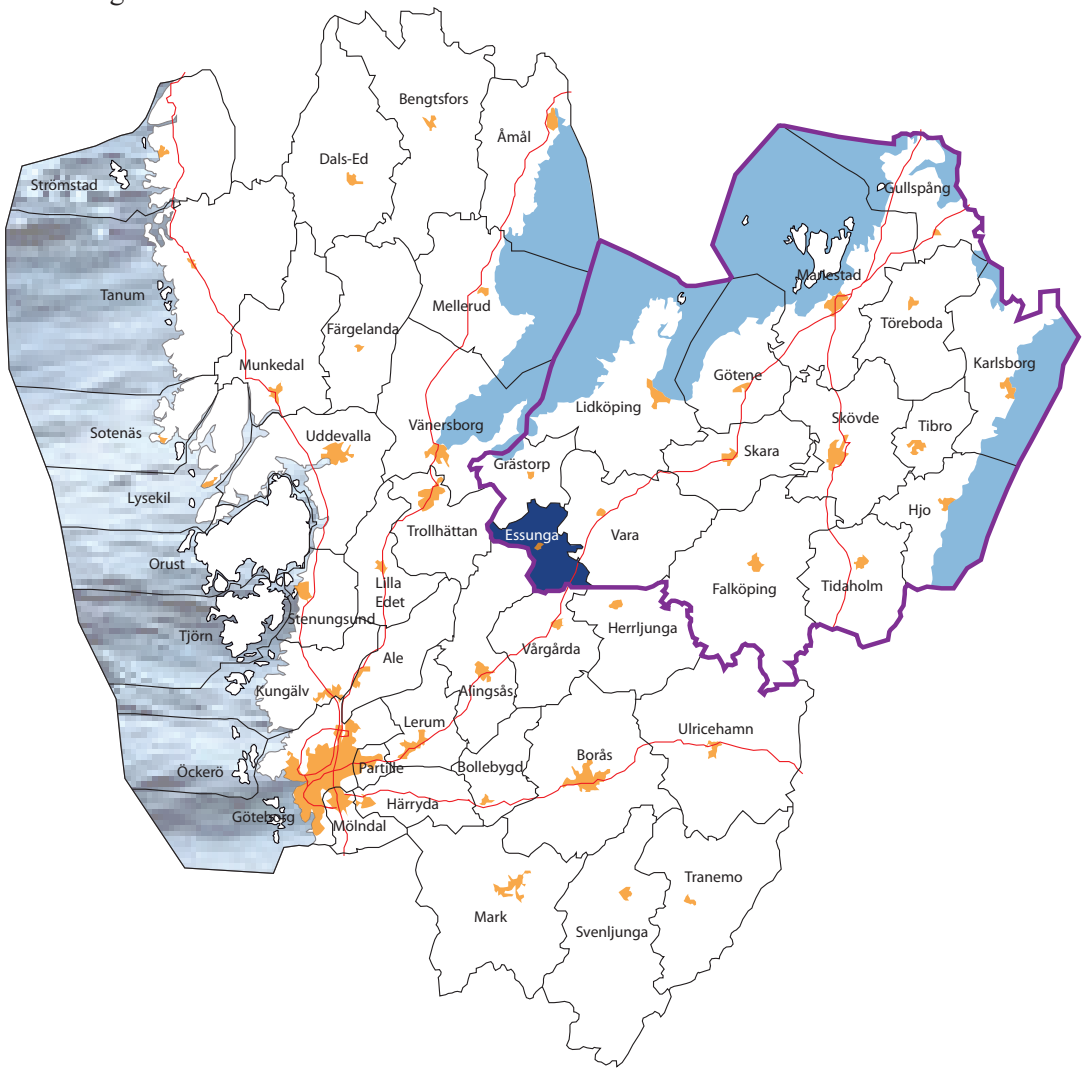
Folkmängden i VGR förväntas öka men i lugnare takt än de två andra storstadslänen, Stockholm och Skåne. Befolkningsutvecklingen beräknas bli 1,7 miljoner år 2025. Det är en ökning med 140 000 personer och en årlig befolkningstillväxt med 0,6 procent. Den beräknade ökningen är ett resultat av förväntad hög invandring samt ett högre barnafödande

de närmsta åren. Prognosen för VGR visar även att andelen äldre kommer att öka markant under prognosperioden.

VGR består av 49 kommuner uppdelade i fyra kommunalförbund, Göteborgsregionen, Skaraborg, Fyrbodal och Sjuhärad. För VGR finns visionen *Det goda livet* framtagen 2005 av VGR i samarbete med de fyra kommunalförbunden. Det centrala inslaget i visionen definieras enligt följande:

- En god hälsa
- Arbete och utbildning
- Trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet
- En god miljö där de förnybara systemen värnas
- Möta behoven hos barn och ungdomar
- Uthållig tillväxt, som skapar resurser för alla, och ett rikt kulturliv

Essunga kommun ingår i Skaraborgs kommunalförbund men gränsar till de övriga tre kommunalförbunden. Kommunen har sex grannkommuner, Allingsås, Vårgårda, Herrljunga, Vara, Grästorp och Trollhättan. Samarbete med närliggande kommuner och inom regionen är en nödvändighet i syfte att skapa samordningsvinster, bland annat för att öka kvaliteten i verksamheterna och reducera kostnader. Mellankommunal samverkan är också av största vikt för att uppnå tillväxt och utveckling i regionen. Ett långsiktigt strategiskt utvecklingsarbete inom hela kommunen i samverkan med invånare och andra aktörer är av stor vikt för framtidens utmaningar och för att bidra till tillväxten i Skaraborg och Västsverige.

Skaraborgs kommunalförbund

Västra Götalandsregionen bestående av 49 kommuner och Skaraborgs kommunalförbund av 15 kommuner

4.2 Essunga kommun

Essunga kommun är en liten landsbygdskommun som ligger söder om Vänern och mitt i Västergötland. Kommunen har drygt 5 600 invånare och har de senaste åren haft en positiv befolkningsutveckling. Hälften av invånarna bor på landsbygden och resterande hälft i någon av kommunens orter. I kommunens centralort Nossebro bor cirka 2 000 invånare.

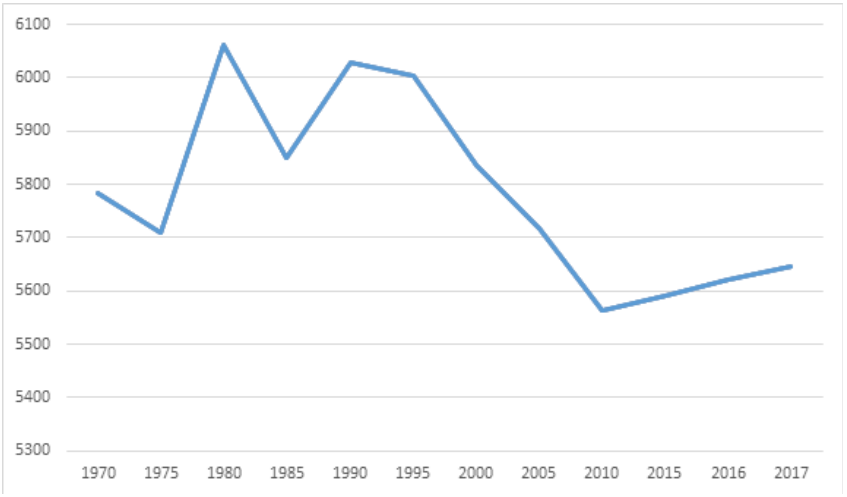

Essunga kommuns geografiska utsträckning.

Befolkningsmängd i Essunga kommun 1990 – 2017[4]

1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017
6029	5934	5835	5717	5564	5590	5620	5647

Befolkningsmängd från 70-talet till idag

4 Ur Folkmängden i Sveriges kommuner 1950-2017, SCB

Åldersfördelning i Essunga kommun 2017[5]

0-17	18-44	45-64	65-79	80-w
1157	1580	1477	1068	365

Yta: 235 km²
Befolkningstäthet: 24,1 inv./km²
Medelålder: 44,1 år

Försörjningskvoten i kommunen är 93 det innebär att 100 personer i åldrar där flest förvärvsarbetar, 20–64 år, ska genom sitt arbete försörja ytterligare 93 personer som är yngre eller äldre. För hela Sverige är försörjningskvoten 75.

Kommunen karaktäriseras som gränsbygd mellan de skogrika västra delarna och jordbruksmark i öster. De centrala delarna av kommunen utgörs av Nossans dalgång som är det största vattendraget i kommunen. I dalgången och på slättbygden finns huvuddelen av kommunens befolkning, service och näringsliv, medan skogsbygden i väster främst är glesare bebyggd. Kommunen ligger geografiskt lite vid sidan av stora kommunikationsstråk som E20 och Västra stambanan.

Ett rikt och aktivt kultur- och föreningsliv präglar kommunen som helhet. Aktiva hembygdsföreningar har intressanta sevärdheter på sina hembygdsgårdar och i hela kommunen finns välbevarade kulturmiljöer och vackra platser att besöka.

Essunga kommun har i dagsläget god samhällsservice. Det viktigaste basutbudet av kommersiell service finns idag i centralorten Nossebro som har ett förhållandevis brett utbud. Här finns vårdcentral med läkarmottagning, distriktssköterska, BVC, ungdomsmottagning, psykisk hälsa samt rehab, apotek, systembolag och kommunhus. Även post- och bankservice finns lokaliserad i Nossebro. Essunga kommun och Polismyndigheten i Västra Götaland - Polisområde Skaraborg, har tecknat en samverkansöverenskommelse för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

Historia

Essunga kommun bildades i samband med den stora kommunsammanslagningen som genomfördes i Sverige 1952. Det var då åtta socknar som slog sig samman till Essunga kommun. Socknarna, vilkas indelning än idag är starkt förankrade i bygden, lever kvar som naturliga gränser. År 1974 genomfördes ytterligare en stor kommunsammanslagning i Sverige. Essunga kom då att tillhöra Vara kommun, men den 1 januari 1983 blev Essunga åter en egen kommun.

Genom de många hembygdsgårdarna i kommunen, stationshuset och Kerstinsås kvarn i Nossebro samt den skyltade och markerade kulturvandringen i centralorten kan man ta del av hembygdens historia.

Orter och delområden

Kommunen består av områden motsvarande de gamla socknarna Barne-Åsaka, Bäreberg, Essunga, Främmestad, Fåglum, Kyrkås, Lekåsa samt Malma. Samtliga av dessa områden var socknar redan under medeltiden.

5 Västra Götalandsregionen, 2018

Socknar i Essunga kommun

Nossebro

Nossebro är den största tätorten och tillika centralort i Essunga kommun. Nossebro är beläget i Essunga och Bärebergs gamla socknar.

Folkmängd i Nossebro: 1845 personer

Historia

Så sent som i mitten av 1800-talet fanns Nossebro utmärkt på kartor bara som bro över ån Nossan. På den mark, där Nossebro ligger idag, hittar man istället Stallaholm eller Stora Stall vilket var namnet på ett säteri och en mindre by. Det som kom att få avgörande betydelse för Nossebro var Västergötland-Göteborgs Järnväg mellan Göteborg och Gårdsjö. Denna invigdes år 1900. Orten var då en liten by med omkring 150 invånare. Med järnvägen kom handlare och hus byggdes. Företag startades, post och bank öppnade. År 1916 fick Nossebro även järnvägsförbindelse med Trollhättan. Galvaniseringsfabriken Necks Verkstäder etablerades. De var stora leverantörer av smidesprodukter och hade under sin verksamhetstid mellan 300 och 400 anställda.

Under de första årtiondena på 1900-talet etablerades också Nossebro Mejeri, Nossebro Bryggeri, Centralföreningen och Sollebrunns Spannmålshandel. Av dessa finns endast det sistnämnda kvar under namnet Svenska Foder.

Mellan 1918 och 1963 var Nossebro ett municipalsamhälle, vars fullmäktige kunde besluta om bebyggelse, gator, vatten och avlopp, belysning, brandväsende och egen beskattningsrätt. När kommunsammanslagning ägde rum 1952 blev Nossebro den givna centralorten. Här bodde då omkring 1 500 invånare.

Kyrkan i Nossebro är från 1927 och kom till genom insamlade medel.

På 1960-talet infördes den nioåriga grundskolan, vilket medförde att en ny skola för elever i årskurs 7-9 uppfördes 1964 i Nossebro. Samtidigt drogs gamla byskolor in i de olika socknarna.

Nuläge

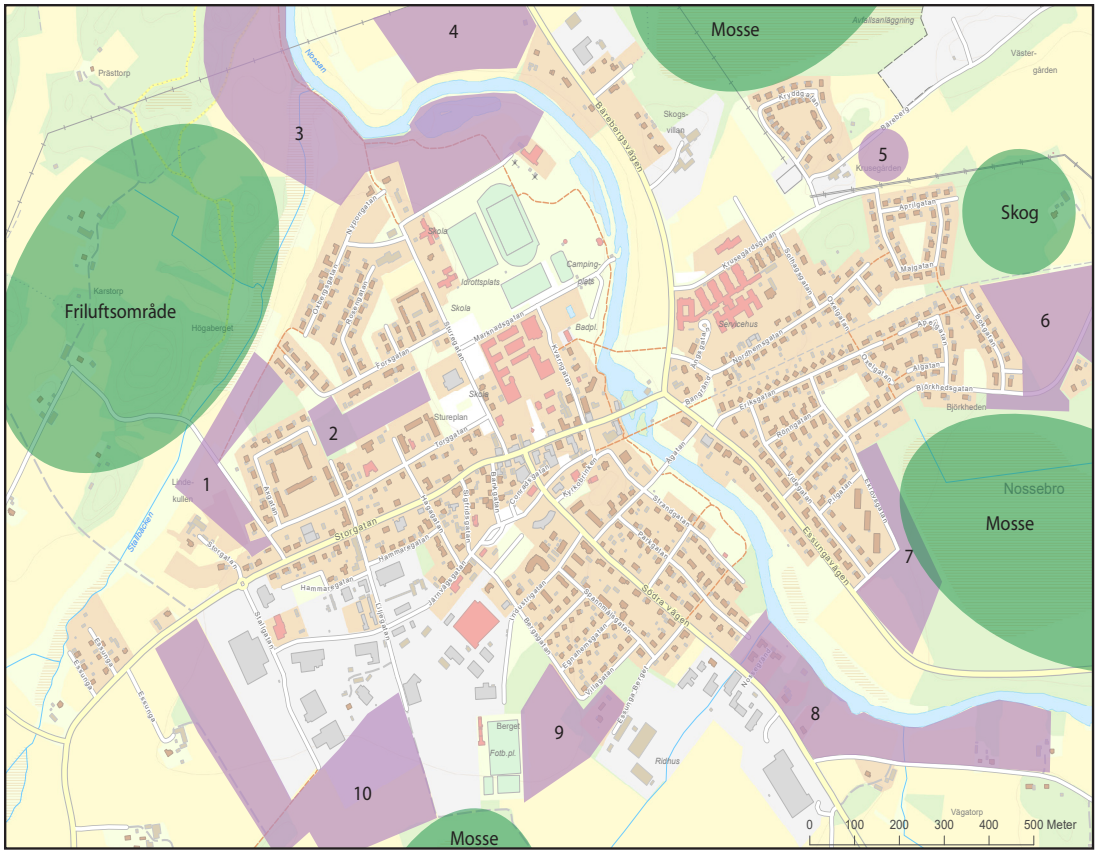
Trots sin storlek finns relativt god kommunal och privat service i form av butiker med ett förhållandevis brett utbud. Här finns barnomsorg och skola. Äldrevård och vårdcentral, bibliotek, bank, apotek, systembolag och kommunhus. Det mest kända är troligtvis den över hundra år gamla Nossebro marknad.

Exempel på sevärdheter i Nossebro är världens största fungerande sax på Stureplan. På Gustavsplatsen finns ett industriminne från Necks Verkstäder ”Hejaren”. Intill skolan finns konstnären Algot Galles konstverk ”Det är bättre med stimmet utanför”. Konstverket ”Vattentrappa” av Roland Andersson uppfördes 1975 vid Fontäntorget. I Nossebro har Stallaholmsområdet utvecklats till natur- och friluftsområde.

Framtid

Nossebros geografiska placering innebär en del utmaningar när det gäller att hitta utvecklingsområden. Orten omges av mossar på tre sidor, ett friluftsområde samt att Nossan rinner rakt genom orten vilket medför strandskydd. I övrigt omges orten till största del av jordbruksmark, vilket det finns restriktioner kring se *kapitel 3.3 Hänsyn avsnitt Jord- och Skogsbruk.*

Det finns olika alternativ för platser i Nossebro som lämpar sig för utveckling. För att kunna peka ut vilka områden som bäst lämpar sig för utveckling har en rad kriterier tagits fram och de olika platserna har utvärderats utifrån dessa kriterier. Följande kriterier har utvärderats; befintlig infrastruktur, möjlighet att ansluta till kommunalt VA, närhet till kommunal service, närhet till kollektivtrafik, social påverkan på området, markens alternativa värde och övrigt.

Möjliga utvecklingsområden i Nossebro

Område och användning	Positivt	Negativt
1 Pekas ut Bostäder	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö • Marken består idag av naturområde och ej brukningsvärd jordbrukmark	• I detaljplaneringen behöver stabilitetsutredning göras
2 Bostäder, offentlig service och eventuellt verksamheter	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Central placering som förtätar orten	• Marken består av gräsmatta som används vid Nossebro marknad som är en stark kulturbärare kommunen. Utveckling i detta området är därför i dagsläget ej aktuellt. • Central grönyta behöver tas i anspråk
3 Pekas ut Bostäder och utveckling av friluftsliv	• Viss infrastruktur finns • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Möjlighet att utveckla området för rekreation för kommunens alla invånare • Marken består idag av naturområde och brukningsvärd jordbruksmark som är positivt för utveckligen av friluftsliv • Naturnära • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö	• Visst behov av ny infrastruktur • Området har strandskydd
4 Bostäder	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Marken består idag av gräsyta • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö	• Marken används idag som golfbana, detta främjar folkhälsan och är en viktig mötesplats. Utveckling i detta området är därför i dagsläget ej aktuellt. • Området har i vissa delar strandskydd
5 Pekas ut Bostäder	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära	• Viss del av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark

Område och användning	Positivt	Negativt
6 Pekas ut Bostäder	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära	• Viss del av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark
7 Bostäder	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära	• Stora delar av marken är mosse, klass fyra
8 Pekas ut Bostäder och filuftsliv	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Möjlighet att skapa en väldigt attraktiv boendemiljö	• Stora delar av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark • Området har strandskydd
9 Pekas ut Bostäder	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Naturnära • Marken består idag av naturområde och inte brukningsvärd jordbruksmark • Området skulle utgöra en bra förtätning mot fotbollsplanen	
10 Pekas ut Verksamheter och offentlig service	• Möjlighet att ansluta till befintlig infrastruktur • Möjlighet att ansluta till kommunalt VA • Närhet till service såsom skola och handel • Närhet till kollektivtrafik • Marken ligger i nära anslutning till ett område för verksamhet vilket innebär att området lämpar sig som verksamhetsområde	• Delar av marken utgörs av brukningsvärd jordbruksmark

Essunga

Essunga är fördelat i två mindre samhällen; Essunga stationssamhälle och Essunga kyrkby.

Historia

Essunga station kom till i samband med att järnvägen Västergötland - Göteborgs Järnväg byggdes 1899. Här fanns vid den tiden ingen bebyggelse förutom ett par bostäder. När

järnvägsstationen byggdes 1908 tog byggnationen fart och orten blev ett expansivt samhälle. Olika affärer startades. När persontrafiken på järnvägen upphörde 1970 och sista godståget gick 1986, slog merparten av verksamheterna igen. Essunga kyrkby ligger mitt i socknen och växte upp kring kyrkan, då gårdarna i byn före skiftet 1850 låg runt kyrkan.

I skogen Furet, intill Essunga station finns en bit bevarad hålväg, som registrerades som fornlämning 2010. Vägen hade stor betydelse när Lödöse var centralorten i västra Sverige. Den lär ha varit en av områdets äldsta allfartsvägar redan på tidig medeltid. En gammal järnugn som finns intill Heljesgården från tiden 400 f Kr - 500 e Kr är troligen en av Sveriges äldsta. Skyltar berättar dess historia.

Nuläge

Inom Essunga finns ett antal lantbruk och flera företag av olika slag. Bland annat finns det två plantskolor och en privat vårdanläggning. Det finns även en hembygdsgård med bland annat ett skolmuseum och radiomuseum. Intill kyrkan ligger ett litet attraktivt hotell. Nära kyrkbyn längs väg 186 ligger Krokstorp, tidigare känt för en liten unik lanthandel. Här finns fortfarande en såg och kvarn kvar. Här ligger också Djupsås festplats. Mellan Essunga station och Nossebro finns en gång- och cykelväg där järnvägen tidigare fanns.

Bredöl

Historia

Bredöl är en historiskt aktiv jordbruksbygd som ligger dels i Malma, dels i Bäreberg. Namnet Bredöl kommer från ”breda höljet”, en vattensamling, som på fornnordiska hette öl. I denna vattensamling, som är Nossans bredaste punkt innan den norrut mynnar ut i Vänern, svänger ån nittio grader.

Nuläge

I Bredöl finns mycket av den gamla bebyggelsen kvar. Bostäder och verksamheter är i huvudsak placerade utmed väg 186. Bostäderna består av ett antal äldre villor och där finns ett flertal verksamheter. Mitt i byn ligger Bredöls skola med årskurs F-5 och fritidshem. Detaljplan för verksamheter finns framtagen i norra delen av Bredöl.

Främmestad

Folkmängd: 364 personer

Historia

Främmestad är en socken med gamla anor. Där finns bland annat Främmestad gods som är en gammal sätesgård med anrik historia. Till godset hörde en kvarn och såg, som låg i Baljefors. I början av förra seklet fanns här ett tegelbruk och en torvströfabrik. Än i dag finns en liten kraftstation som fortfarande är i drift. Nuvarande kyrka byggdes 1775-1785.

Annestad by är en rik kulturbygd med spår från 1000-talet. Strax intill byn finns bland annat kommunens enda byggnadsminne, Anestad Västergården. Främmestad samhälle, som ligger sydväst om kyrkan, kom till i samband med invigningen av järnvägen år 1916. Över ån Nossan går Baljeforsbron som byggdes 1885. Den 100 meter långa valvbron i tre spann är byggd i en båge, som gör den unik. Andra broar är Herrgårdsbron och Kanalbron.

Nuläge

Föreningslivet är mycket aktivt. Exempelvis har Främmestads Hembygdsförening nyttjanderätt till en dagsverksstuga med områden runt omkring. Där finns även en statarbostad, en gårdssmedja i tegel, en ryggåsstuga och en ladugård, som flyttades till området 1986. Omgivningen intill Nossan har en mycket attraktiv miljö. Varje sommar

anordnas filmkollo för hundratals barn- och ungdomar från hela landet av ett lokalt filmproduktionsbolag. Ett av kommunens största företag, Componenta, ligger i orten. I Främmestad finns flera motionsspår däribland ett elljusspår samt en idrottsplats. Råglannaparken är en gammal känd folkpark/dansbana som är i bruk än idag. I orten finns också en förskola.

Det finns möjligheter inom detaljplanelagt område för att skapa nya bostäder i flerfamiljshus eller villor. Idag finns inte några tillgängliga verksamhetsområden men förslag till nya möjliga områden har tagits fram.

Bäreberg

Historia

Bäreberg stationssamhälle uppstod vid järnvägens tillkomst 1916 och var en sammanhållen bebyggelse och fungerade som områdets kommersiella centrum. Här fanns bank, post, speceributiker, ett charkuteri och flera trädgårdsmästerier. Även spannmålshandeln var stor. När järnvägen avvecklades i slutet av 1960-talet försvann de flesta verksamheterna. I kyrkbyn i Bäreberg har både kyrkan och lantbruket satt sin prägel. När det gäller kyrkan har den medeltida rötter. I Bäreberg fanns för länge sedan ett betydelsefullt gästgiveri, som var ett av de viktigaste stoppen längs den medeltida vägen mellan Skara och Lödöse.

Nuläge

År 2010 invigdes en forngård, som kompletterade hembygdsgården nedanför kyrkan. Forngården låg tidigare vid den nya kyrkogården några hundra meter därifrån.

Malma

Historia

Malma är ett geografisk stort område med medeltida ursprung. Malma påträffades första gången i en skrift från år 1530, då med samma namn som idag. I området kring Malma finns bland annat Malma säteri, som har anor från Karl XII:s tid. Från samma tidsepok under 1700-talet, byggdes intill säteriet ett fängelse, som man kan besöka. På 1100-talet byggdes en kyrka, som brann ner tvåhundra år senare. En modell av denna gamla kyrka finns i Malma kapell, som byggdes på 1940-talet. I nära anslutning till fängelset ligger Malma gamla kyrkoplats som härstammar från samma tid som dess gamla kyrka.
Socknen består av slättbygd i väster och kuperad skogsbygd i öster. Det finns fornlämningar från järnåldern som gravfält, stensättningar, domarringar och resta stenar.

I området ligger gårdsmuseet Blåbärja som visar Västgötabygdens historia från cirka 100 år tillbaka; bland annat en gammal skola, lanthandel, skomakeri och bysmedja.I Malmaområdet finns en konstgjord badsjö, som kom till 1963.

Jonslund

Folkmängd: 283 personer

Historia

I Jonslund ligger bland annat ett av Essunga kommuns största företag, Dahréntråd, som startades i mitten av 1940-talet och är en av Europas största företag inom omspunnen och lackerad koppartrådstillverkning. Företaget stöttade Röda korset med ekonomiska resurser så att Jonslunds uppvärmda utomhusbad kunde byggas 1967. I takt med att samhället växte byggdes Jonslunds skola 1965. Hembygdsstugan i Jonslund har hundraåriga anor, den flyttades från Essunga på mitten av 1800-talet och var huvudbyggnad på den plats där nuvarande skola byggdes.

Nuläge
Utomhusbadet drivs sedan många år tillbaka av en förening. Jonslunds skola är från förskoleklass till årskurs fem med tillhörande fritidshem på orten finns även en förskola.

Det finns möjligheter inom detaljplanelagt område att skapa bostäder i flerfamiljshus eller enbostadshus. Nytt bostadsområde kan skapas i anslutning till södra delen av tätorten. Öster om Jonslund i anslutning till E20 finns ett oetablerat detaljplanelagt industriområde. I dagsläget finns inte några tillgängliga verksamhetsområden inom tätorten Jonslund men förslag till möjliga områden finns.

Fåglum

Historia
Namnet på orten Fåglum återfinns på 1400-talet som Fughlehem och anses betyda ”fåglars hem”. På flera ställen i Fåglum finns järnåldersgravar. På vägen mot Södra Härene finns 25 fotsulor i par och 20 enstaka fotsulor samt skålgropar inknackat på en bergshäll från bronsåldern. Fåglums högsta punkt, 119 meter över havet, är Vårdkaseberget. Där är uppbyggt ett röse, som kallas för stenkärn. Här finns tre hällkistor, som är Fåglums äldsta byggnadsverk. Samtliga är från tiden mellan 1800 och 400 år f Kr.

Fåglums kyrka är med dess äldsta delar Sveriges sjunde äldsta kyrka, från 1130-talet. En halvöppen klockstapel av trä är byggd 1886. I stapeln hänger två klockor som båda är gjutna 1893. Mitt i Fåglums by ligger en välbevarad väderkvarn från 1885 som flyttats från Bergsgården. År 1955 köptes den in av Fåglums Hembygdsförening som på platsen har utställningar under sommaren. Krumbo är en festplats, som uppfördes 1914 och som fortfarande används.

Bröderna Fåglum gjorde på 1960-talet orten känd då de var tävlingscyklister i världsklass.

Nuläge
I Fåglum finns förskola för barn mellan ett till fem år. Postorderföretaget Ginza AB är etablerat i Fåglum. Landsbygdsföretag finns även i dessa trakter och här finns även ett par travträningsanläggningar.

I Fåglumtrakten ligger Store Mosse, Fåglumsmossen, med ett rikt fågelliv. Tillsammans med Lärkemosse i Vårgårda kommun bildar de två ett av regionens större mosskomplex.

Genom en lokal VA-förening har orten anslutits till det kommunala VA-nätet.

Barne-Åsaka

Historia
Barne-Åsaka har medeltida ursprung och återfinns med namnet Assaghe redan 1492 och Asacka 1546. Trakten är anrik med flera historiska sevärdheter som runstenar, hällkista och gamla kvarnar utmed Nossan. En runsten står strax söder om kyrkan med texten ”Rividr reste denna sten”.

Barne Åsaka kyrka byggdes 1844-1846. På den plats där kyrkan ligger, har tidigare funnits en kyrka från 1200-talet. Den ödelades i en brand 1834. Barne-Åsaka är en variationsrik kulturbygd bestående av vidsträckta slätter med inslag av mossar och skog med ån Nossan som i stort sett är en naturlig gräns åt söder och väster.

Kyrkås

Historia
Kyrkås ligger i ett vackert kulturlandskap med anor från medeltiden och med en bäckravin vid vattendraget Sandbäcken. Det är en småkuperad skogsbygd med slättbygd i nordost. I trakten finns flera fornminnen bland annat resta stenar i Sandbäck, en skålgropsten med 14 gropar och gravhögar.

Den nuvarande träkyrkan är från slutet av 1600-talet men en del interiörer som till exempel dopfunten härrör från 1100-talet. Utanför kyrkan finns en klockstapel med två kyrkklockor, den äldsta är från 1682. Klockstapeln fick vid senaste renoveringen sin ursprungliga röda färg, som även kyrkan hade en gång i tiden. Den senaste, större renoveringen av kyrkan skedde 1946.

Nuläge
I Kyrkås finns en damm som innehåller regnbågslax vilket gör området till ett uppskattat utflyktsmål för fiskare, framförallt då fiket är tillgänglighetsanpassat. I området finns också möjlighet att grilla eller röka fångsten.

Lekåsa

Historia
Namnet Lekåsa tros ha kommit efter den ås, där kyrkan är belägen. Namnet Lekaasa påträffades 1448 och Laeksasza 1546. Området ligger i en gammal kulturbygd, domarringar, skålgropar och bautastenar vittnar om detta. Vid Skaraberget finns ett bronsåldersröse med ett unikt brätte. Vid kyrkan har en hällkista funnits och det finns två stenar kvar som minner om detta.

Kyrkan som står där idag är uppförd på murarna av den gamla kyrkan som byggdes 1860. Den härjades av en ödeläggande brand 1942. Allt i kyrkan gick förlorat förutom kyrksilvret och brudkronan, som förvarades i prästgårdsarkivet. Kyrkmurarna stod dock kvar ganska välbehållna och samma år som kyrkan brann beslöt kyrkostämman att kyrkan skulle återuppbyggas. Den blev klar två år senare, 1944. Riksantikvarieämbetet begärde att den gamla kyrkplatsen skulle friläggas och kartläggas. Den är nu markerad med en gammal gravhäll och ett träkors.

Nuläge
I Lekåsa finns ett skomakerimuseum och ett lantbruksmuseum. Den före detta fattigstugan och numera hembygdsstugan, Örnstugan i Lekåsa, flyttades från Frostagården i början av 1900-talet.

Karakteristiskt för orten Lekåsa är en typisk randbebyggelse vid gamla riksväg sex. En mer sammanhållen bostadsbebyggelse finns centralt i Lekåsa med ett tiotal lägenheter.
Orten saknar detaljplaner förutom för verksamhetsområden vid E20.

Förskola och Skola

Inom kommunen är förskolan väl utbyggd. Förskolorna är lokaliserade till Nossebro, Fåglum, Jonslund och Främmestad. Varje förskola har sitt eget tillagningskök. Det finns även en dagbarnvårdargrupp i Essunga station.

I Nossebro, Bredöl och Jonslund finns F-5-skolor belägna. Kommunens skola för årskurs sex till nio finns i Nossebro. Dagens grundskolor är väl fungerande. De flesta

gymnasieelever studerar i Trollhättan, Vårgårda eller Vara. Kommunen har också en relativt stor andel vuxenstuderande. Det finns en kulturskola i kommunen och en fritidsgård, som 2012 fick nya och ändamålsenliga lokaler.

Förskolor i Essunga kommun.

Vård- och omsorg

Största delen av kommunens vård och omsorg bedrivs på Kerstinsås. Här finns platser för särskilt boende, korttidsboende och växelvård. Hemvården har också sin lokal där. I samma byggnad finns också primärvården med vårdcentral, BVC och rehabilitering. Under hösten 2018 startade en familjecentral i huset. På Lindbacken finns ett demensboende. Generellt går utvecklingen mot att fler äldre bor kvar hemma så länge som möjligt. Nya tekniska hjälpmedel antas minska behovet av särskilt boende för somatisk vård medan behovet av trygghetsboende antas öka. Idag finns två trygghetsboenden i kommunen, Åsikten och Misteln. Det finns också pensionärslägenheter på Krusegårdsgatan.

Kommunen har två boenden för funktionsnedsatta med stöd enligt LSS. Dessa är gruppboendet på Torggatan och serviceboendet på Eklövsgatan. Från att vara en kommun med få insatser har kommunen sedan en tid tillbaka ökat antalet insatser framförallt för barn och ungdomar. Idag finns behov av ytterligare ett serviceboende för målgruppen vilket kan med fördel integreras med lägenheter för ordinärt boende.

Kultur

Kommunens välfungerade bibliotek är basen för det mesta av kulturlivet. Ett samarbete sker dessutom med ett antal föreningar med olika intressen och aktiviteter, bland annat teaterföreningen, biografföreningen samt med olika hembygdsföreningar. Kommunen har över hundra livaktiga föreningar som bidrar till en aktiv och attraktiv kommun. Det nära samarbetet mellan kommunens anställda och de olika föreningarna bidrar till en positiv utveckling.

I Nossebro finn ett antal sevärdheter såsom världens största fungerande sax på Stureplan. På Gustavsplatsen finns ett industriminne från Necks Verkstäder, ”Hejaren” och intill skolan finns konstnären Algot Galles konstverk ”Det är bättre med stimmet utanför”. Konstverket ”Vattentrappa” av Roland Andersson uppfördes 1975 vid Fontäntorget.

Bostäder

Underlag till riktlinjer för bostadsförsörjning beskriver nationella och regionala mål och strategier för bostadsförsörjningen i Sverige. Dessa fördjupas sedan i mål och strategier för byggande i styrdokumentet Riktlinjer för bostadsförsörjningen. Kommunfullmäktige antog Riktlinjer för bostadsförsörjning 2017 – 2020, 2016-12-12 § 99. Riktlinjerna anger kommunens mål och strategier för bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Nossan

Namnet Nossan kommer från isländskans ”hnoss” som betyder smycke. Nossan rinner åt norr genom Essunga kommun och är ett vattendrag som har haft stor betydelse för bygden. Över ån finns 14 broar, såväl äldre som yngre. Det finns många fornminnen som visar att området kring Nossan, från källan till Vänern, har varit bebott i många tusen år. Vid de många fallen fanns förr flera sågverk och kvarnar. Några av dem finns fortfarande kvar. Ån är tio mil lång och rinner upp i Nosse källa, strax utanför Borgstena i Borås kommun, och mynnar ut i Dättern i Vänern. Omkring Nossan finns en rik flora och fauna. Närmare 20 olika fiskarter lever i ån. Abborre, gädda, lake och mört är de vanligaste arterna. Vid undersökningar av vattendragets bottenlevande djur, som till exempel kräftdjur, insektslarver, maskar, musslor och snäckor, har 14 arter som är ovanliga i regionen hittats. Utmed Nossans stränder växer bland annat svalting, vasstarr och vattenpilört. Troll-, flick- och jungfrusländor flyger över de öppna vattenspeglarna och vilar ibland på blad och strån. Under vintern är det lätt att få syn på strömstaren då den dyker efter småkryp i forsande vatten. Forsärlan kan man se på våren och sommaren. Gräsand och svartvit flugsnappare är en vanlig syn. Många stigar, vandringsleder och vägar har naturligt följt åns sträckning.

LIS- Landsbygdsutveckling i strandnära läge

I översiktsplanen finns möjlighet att redovisa landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) för att stimulera den lokala och regionala utvecklingen. LIS-områden kan pekas ut i fria strandområden, och där viss byggnation kan ske samtidigt som strandskyddets syften långsiktigt tillgodoses. Den lagstiftning som reglerar LIS- områden är införd i Plan- och bygglagen och Miljöbalken. Kommunen ska, enligt PBL, i sina översiktsplaner redovisa lämpliga områden som kan betraktas ha särskilda skäl för att ta strandskyddsområden i anspråk för byggnader, verksamheter, anläggningar eller andra åtgärder som kan bidra till utveckling av landsbygden. Redovisningen i översiktsplanen ska vara vägledande när dispenser prövas och strandskyddet upphävs.

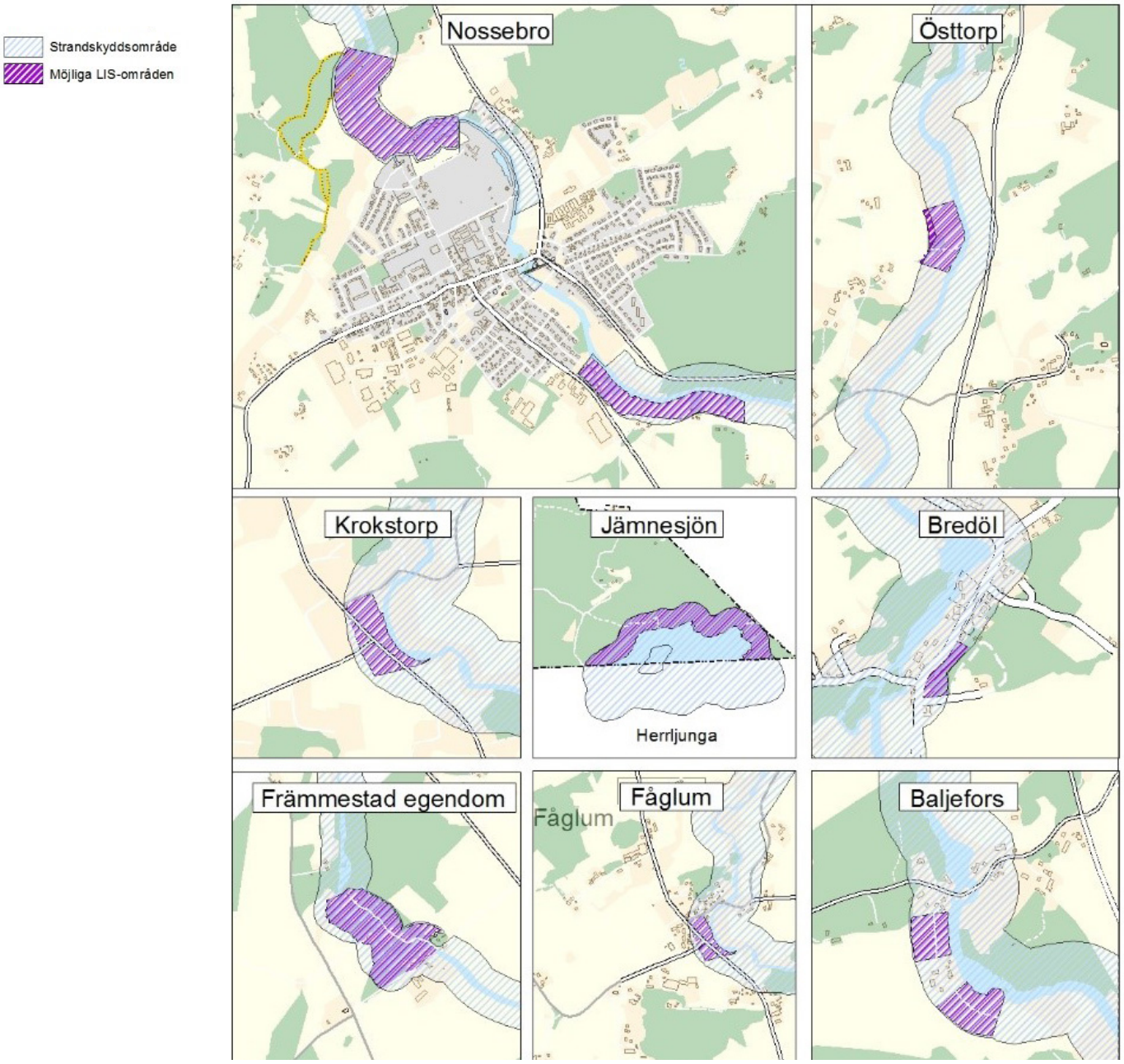
Det finns cirka 23 mindre sjöar och vattendrag i Essunga kommun som omfattas av strandskyddslagstiftningen. Av dessa har några områden valts ut för att granskas och undersökas närmare. Enligt genomförd inventering finns möjligheter för utveckling inom ett antal av de områden som omfattas av strandskydd. Essunga kommun kan vid behov pröva fler områden mot strandskyddslagstiftningen. Kommunen har inventerat Främmestad egendom, Östtorp, Nossebro nordväst och sydöst, Krokstorp, Fåglum, Jämnesjön och Bredöl. Av dessa har man valt att gå vidare med Nossebro nordväst och sydöst.

Nossebro nordväst och sydöst

Området utefter Nossan, norr om Nossebro, ingår i Nossebro FÖP 1983 och till viss del i detaljplanelagt område för Nossebro. Detta område kan användas för viss bostadsbebyggelse men främst för utveckling av rekreationsområdet. Det bör dock upprättas en detaljplan för detta område på grund av dess storlek och omfattning.

Området utefter Nossan, sydöst om Nossebro, gränsar till detaljplanelagt område för Nossebro. Detta område, söder om Nossan, anses lämpligt att bebygga men bör studeras

närmare i detaljplan. Av de urvalskriterier som tagits fram uppfylls alla i största möjliga mån och de berör inte heller något riksintresseområde, skyddat område eller innehar observerade höga naturvärden. Dessa två områden beslutas därför föreslås som LIS-områden.

Områden som inventertas och som anses möjliga som LIS-områden.

Strandskydd

Hav, sjöar och vattendrag är skyddade 100-300 meter från strandkanten både på land och i vattnet. I Essunga kommun gäller strandskyddsavståndet 100 meter från större vattendrag såsom Nossan samt vid sjöar och mindre vattenförekomster. Syftet är att långsiktigt trygga allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten. Inom strandskyddat område råder förbud mot ett antal åtgärder. Bland annat får inte nya byggnader uppföras, byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle få färdas fritt. Inte heller får åtgärder vidtas som väsentligen förändrar livsvillkoren för djur- och växtarter.

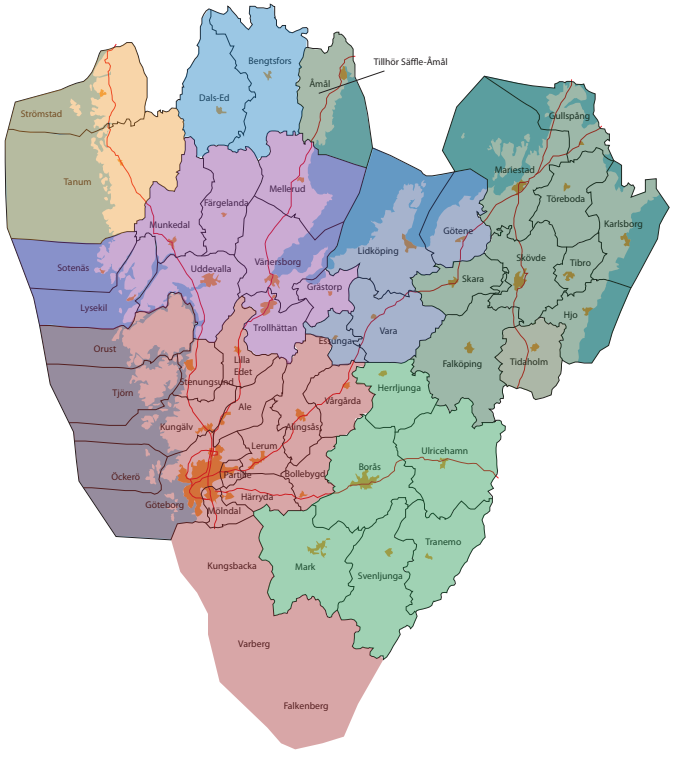
Kommunen får ge dispens från strandskyddslagstiftningen enligt *Miljöbalken 7 kap*, endast om följande särskilda skäl åberopas:

- Området har redan tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften
- Området är genom väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering väl avskild från området närmast strandlinjen
- Området behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga i vattnet och behov kan inte tillgodoses utanför området
- Området behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen kan inte utföras utanför området
- Området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området
- Området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse

Näringsliv och sysselsättning

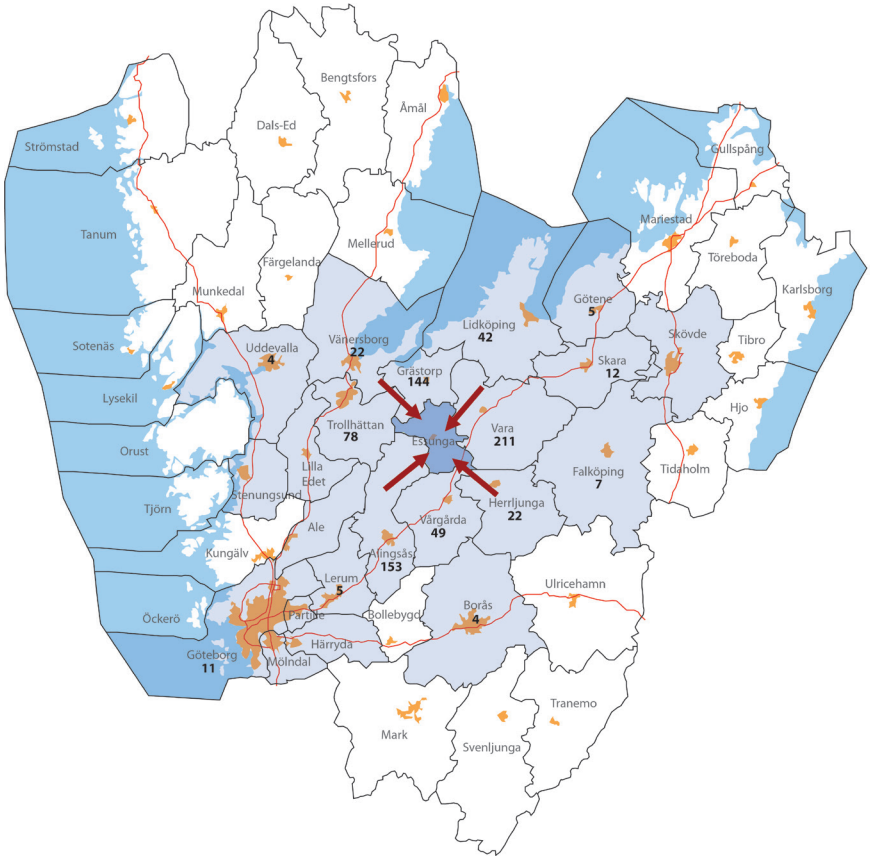
Landsbygden förknippas traditionellt med lant- och skogsbruk. Jordbruket sätter sin prägel på trakten. Jämfört med riksgenomsnittet har kommunen betydligt fler arbetstillfällen inom tillverkning, bygg- och entreprenadverksamhet samt inom jord- och skogsbruk. Totalt 30 procent av arbetstillfällena i kommunen finns inom offentlig förvaltning och service medan 70 procent finns inom näringslivet i övrigt. Kommunens två största företag är etablerade i Främmestad respektive Jonslund. Essunga kommun ingår i Lidköping-Götenes arbetmarknadsregion där även Vara kommun ingår. Kommunen har också stora pendlingsströmmar till och från Trollhättan-Vänersborgs samt Göteborgs arbetsmarknadsregioner. Kommunen har låga arbetslöshetssiffror, Essunga hade 2016 en andel arbetssökande på fyra procent. I övriga länet låg samma siffror på fem procent och för hela riket sex procent.

Närmare hälften av de förvärvsarbetande pendlar ut från kommunen, medan strömmen av inpendlare är ungefär hälften så stor. År 2015 pendlade 758 personer in till Essunga för att arbeta samtidigt som antalet utpendlare var 1232, vilket ger ett negativt pendlingsnetto på 474 personer[6]. Infrastrukturfrågorna är således viktiga för kommunen.

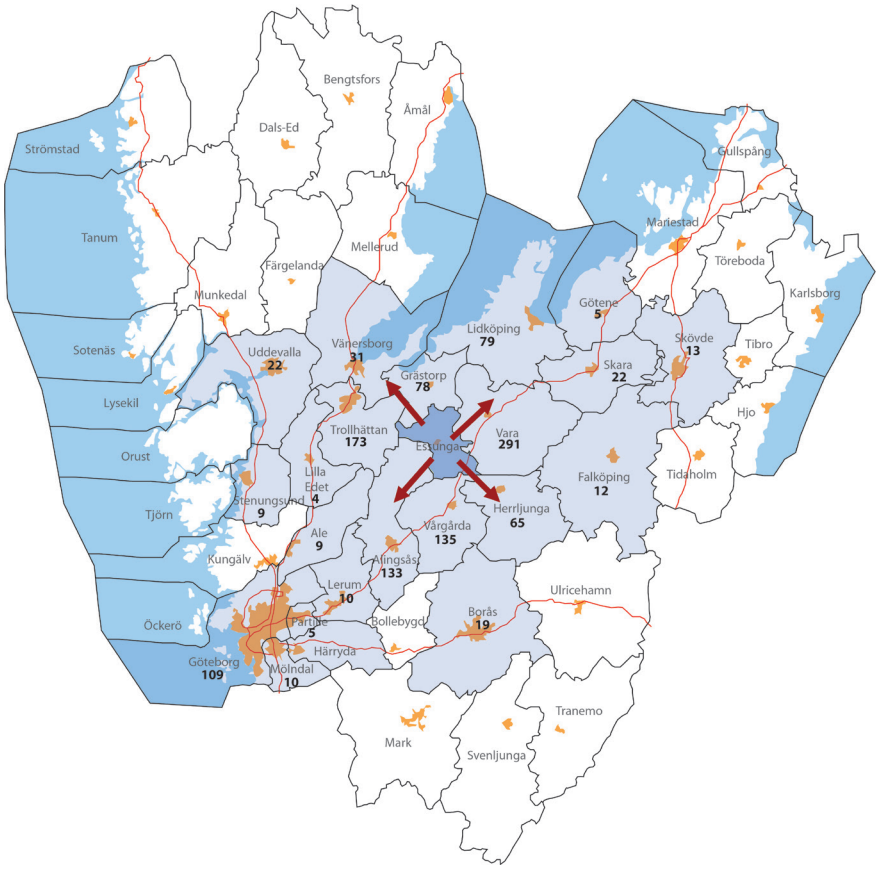

Arbetsmarknadsregioner i Västra Götalandsregionen 2016.

6 SCB, 2016

Inpendling till Essunga kommun, antal personer från respektive kommun.

Utpendling från Essunga kommun, antal personer till respektive kommun.

Besöksnäring

Under ett antal år har flera viktiga och återkommande evenemang och olika attraktioner samt marknadsföringen utvecklats inom Essunga kommun. Utveckling av den över hundra år gamla månadsmarknaden samt satsningar på sevärdheter och arrangemang som exempelvis aktiviteter med retroanknytning har satt Nossebro på kartan. Detta sammantaget har lett till att besöksnäringen i kommunen ökat väsentligt.

Nossebromarknad och evenemang

Ett viktigt besöksmål i kommunen är Nossebro marknad som månadsvis äger rum i Nossebro centrum. Nossebro marknad är en besöksattraktion som har satt Nossebro på kartan och som lockar besökare från hela Västsverige.

Retrovägen

I Essunga kommun har Retrovägen sin startpunkt. Vägen har en sydlig sträckning som följer väg 190 från Nossebro till Göteborg och en nordlig sträckning som slingrar sig från Nossebro upp genom Skaraborg. Längs med vägen finns besöksmål med retroanknytning. Sedan 2016 drivs Retrovägen i föreningsform. Retro Nossebro växte fram ur ett flertal projekt mellan 2009-2013 och omfattar bland annat en total exteriör kulturhistorisk inventering av samhället Nossebro och dess bebyggelse från 1940-1980-talen, men med tyngdpunkt på 1950-1970-talen. Idag omfattar projektet ett 20-tal byggnader, butiker, restauranger och miljöer och har gått från en vision och en idé till att bli en turistmagnet - i såväl Nossebro som för alla de besöksmål som ingår i Retrovägen från Göteborg och vidare upp genom Skaraborg.

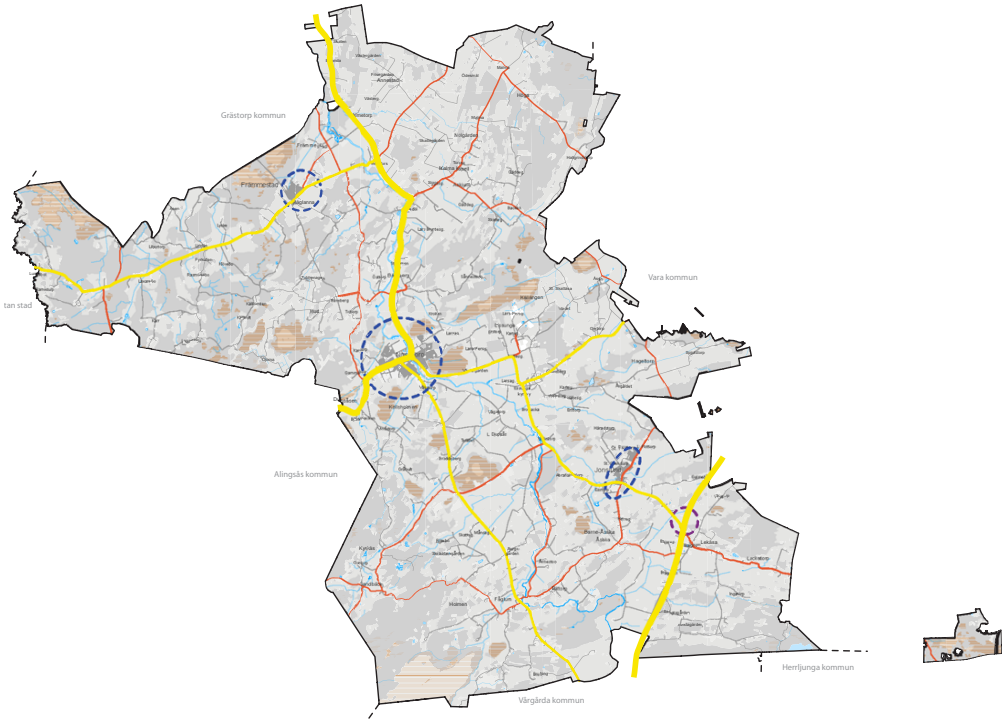
Kommunikationer

Trafikverket ansvarar för läns- och riksvägar medan vissa mindre vägar sköts av vägsamfälligheter.

I Essunga kommun är Europaväg 20 (E20) ett riksintresse. Etappen Vårgårda-Vara, delen Ribbingsberg-Eling är den etapp av utbyggnationen av E20 som går igenom Essunga kommun. Vägplan för etappen har lämnats in för begäran om fastställelse i maj 2018. Vägen föreslås bli mötesfri landsväg och två delsträckor med så kallas 2+2 för att ge omkörningsmöjligheter. Byggstart är planerad år 2020 och arbetet förväntas pågå till år 2023. Trafikplatsen vid Lekåsa kommer att påverkas liksom utfarten vid Södra Härene.

Kollektivtrafik

En gemensam målbild för kollektivtrafiken i Skaraborg år 2025 är framtagen i ett samarbete mellan Skaraborgs kommunalförbund, Västra Götalandsregionen och Västtrafik. Det övergripande målet för kollektivtrafiken i Västra Götaland är att andelen hållbara resor i regionen ska öka samt att resandet med kollektivtrafiken ska fördubblas fram till år 2025. Olika försöksverksamheter pågår inom regionen för alternativ kollektivtrafik på landsbygden. Den kollektivtrafik som idag finns är i huvudsak anpassad för arbetspendling och gymnasieresande. I kommunen finns också närtrafik som är kollektivtrafik för alla som vill åka från landsbygd till tätort eller tvärtom. Idag trafikerar nio olika linjer kommunen.

Befintliga kollektivtrafikstråk i kommunen.

4.3 Hänsyn

Natur- och kulturmiljövärden

Område där särskild hänsyn bör eller ska (om det är riksintresse) tas till dess natur- eller kulturmiljövärden i enlighet med *Miljöbalkens 3 eller 4 kapitel.*

Naturvård

Inventeringar som ökat kunskaperna om vilka områden som kan anses vara ekologiskt känsliga har gjorts. Exempel på sådana områden är vissa våtmarker i kommunen, Jämnesjön, stora delar av Nossan, de värdefulla ängs- och hagmarkerna samt ädellövskogarna. De flesta lövskogarna inom kommunen har ett högt skyddsvärde. För fisket är det mycket viktigt att en skyddande träd- och buskridå behålls utmed vattendrag och andra ytvattenförekomster.

På 1980-talet togs ett naturvårdsprogram fram av Länsstyrelsen i samarbete med kommunerna i Skaraborg. I Essunga kommun redovisas tre värdefulla naturområden:

- Nossans dalgång
- Store Mosse
- Flygsandsfält mot Vara

Naturvärdet bedömdes med hänsyn till bland annat växtlighet, djurliv, geologi, landskapsbild och friluftsliv.

Riksintresse

Store Mosse/Fåglumsmossen ingår i ett område som är av riksintresse för naturvården. Det omfattar cirka 900 hektar mark, varav cirka 390 hektar inom Essunga kommun. I Vårgårda kommun är delar av mosskomplexet naturreservat sedan 1981. Området utgör ett framstående exempel på ett i huvudsak opåverkat myrkomplex och innehåller sällsynta rikkärr. Store mosse ingår i naturvårdsverkets myrskyddsplan, som anger de värdefullaste

våtmarkerna i landet. Det är angeläget att områdets höga naturvärden skyddas långsiktigt genom att någon form av naturvårdsförordnanden bildas. Åtgärder på eller i närheten av den del av mossen som ligger i Essunga kommun behöver tillstånd om det finns risk att Lärkemossen påverkas.

Naturvårdsavtal

Skogsstyrelsens naturvårdsavtal finns i Malma på två platser. En hagmark med blandad barr- och lövskog på 6,2 hektar och en ädellövskog på 1,1 hektar. Naturvårdsavtal finns även för två ädellövskogar. Den ena finns på Högaberget och den andra är Toltorp, i samma område.

Naturvärdesobjekt

Vid inventering 1996 av naturvärdesobjekt lövskogar, har elva skogar inventerats. Ett av de större områdena är den vackra ädellövskogen Främmestad Haga på cirka 20 hektar. Kombinationen med forsande vatten över kala berghällar omgivet av de stora lövträden är imponerande. Baljeforsen med den unika svängda valvbron hyser en lövskog på cirka fem hektar. Det finns en mindre lövskog nära Nossan, vid Kvarnkroken på fastigheten Gnicke. I dess närhet finns det också en gammal kolerakyrkogård. I Högabergets motionsspår finns ytterligare en ädellövskog på 2,5 hektar på Toltorp. I Kyrkås, Stora Lunnabol växer en lövskog omfattande 8,5 hektar.

Nyckelbiotop

En nyckelbiotop är ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysisk miljö har mycket stor betydelse för skogens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter. Skogsstyrelsen har identifierat ett tiotal nyckelbiotoper i Essunga kommun. Två av dessa nyckelbiotoper har biotopskyddats. De består av äldre naturskogsartad skog, en barrblandskog och en ädellövskog på vardera några hektar och finns i östra delen av Bäreberg.

Ett av de större områdena är den vackra ädellövskogen Främmestad Haga på cirka 20 hektar. Kombinationen med forsande vatten över kala berghällar omgivet av de stora lövträden är imponerande. Området kan komma att skyddas genom naturreservatsbildning.
Det finns även ett generellt biotopskydd för biotoper som har generellt skydd i hela landet. Det är små biotoper som har minskat starkt och är värdefulla för växt- och djurarter i ett ofta ensartat eller fragmenterat landskap. De flesta av dem finns i jordbrukslandskapet.

- Alléer
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

Det finns ett femtiotal sumpskogar markerade i Essunga kommun.

Skyddad sumpskog, kartinnehåll från Länsstyrelsen

Skyddsvärda träd

Ett hundratal skyddsvärda träd har pekats ut i Essunga kommun vid en inventering 2012.

Ängs- och hagmarksinventering

Länsstyrelsen har 2002 inventerat ängs- och hagmarker i kommunen. Dessa marker förekommer ofta intill bäckar och åar. Bland annat har en värdefull ängs- och hagmark nära Nossan vid Kvarnkroken identifierats. I dess närhet finns det också en gammal kolerakyrkogård.

Artskyddsförordningen

Det är regeringen som beslutar om fridlysning av en art i hela landet, i ett län eller i en del av ett län. För närvarande är cirka 300 växt- och djurarter fridlysta i hela landet och ungefär 50 växt- och djurarter fridlysta i ett eller flera län. I Essunga kommun har ett flertal fridlysta eller rödlistade växter och arter påträffats såsom större vattensalamander, olika fladdermusarter, backsippa, blåsippa, alkonblåvinge och klockgentiana.

Kulturmiljövård

För kulturminnen gäller Kulturmiljölagen. Lagen innehåller bland annat bestämmelser om skydd och vård av vår kulturmiljö, fasta fornlämningar, kyrkobyggnader och begravningsplatser. Av kulturhistoriskt värde är bland annat kyrkomiljöer, gamla stenvalvsbroar, säterier med mera. Även byar som Almetorp, Annestad och Sandbäck samt Fåglums väderkvarn och vattenkraftsanläggningar har ett stort kulturhistoriskt värde.

Värdefulla fornlämningar är Jättestugan i Bäreberg, en gravhög vid Herrgården i Barne-Åsaka, hällristningar i Fåglum, järnframställningsplatser i Främmestad, flatmarksgravfält i Essunga och hålvägarna i Furet.

Järnframställningsplatsen öster om Nossebro är riksintressant. Kol 14-dateringar har

bekräftat att det är en av landets äldsta kända järnframställningsplatser. De myrlänta markerna väster om Essunga har sannolikt en kemisk miljö som varit lämplig för utfällning av järnmalm. En bevarad blästerugn har visat sig ha en ålderdomlig konstruktion och innehålla keramik av äldre järnålderstyp. Järnframställningsplatsen är i behov av rekommendationer för att på vis kunna skydda riksintresset.

Storgatan i Nossebro med sin gamla sträckning och funktion samt den varierande bebyggelsen i centrum är tillsammans med enstaka byggnader i samhället kulturhistoriskt värdefulla. Här blandas samhällets äldre bebyggelse uppförd omkring 1900-1920 med byggnader uppförda fram till början av 1960-talet. Stora kulturhistoriska värden anses också finnas i partiet med stenvalvsbron och kvarnbyggnaderna. År 2010 genomfördes en kulturhistorisk inventering av Nossebro tätort som resulterade i en rapport 2011 ”Nossebro – Kulturhistorisk dokumentation och karaktärisering 2010”. Syftet med inventeringen och skriften var att utgöra underlag för projekt Retro Nossebro och att användas som underlag för kommunens översiktsplan samt för kommunens plan- och bygglovshantering.

I Essunga kommun finns ett antal murade transformatorstationer byggda på 1950-talet. Dessa blir alltmer ovanliga i Sverige. De är sex till sju meter höga; höjden var viktig så att man kunde få in ledningarna i dem. Elektriciteten kom till Nossebro 1914. Den första transformatorstationen byggdes av tegel på Kvarngatan, men den blev utbytt 1956 mot en arkitektritad betongkiosk. En dokumentation om ett urval av transformatorerna har genomförts under 2012.

Fornlämningar

En fornminnesinventering genomfördes i Essunga kommun på 1980-talet som 1985 resulterade i skriften ”Essunga kommuns förhistoria”. Skriften beskriver bland annat fornlämningar, arkeologiska fynd, det fragmentariska kulturlandskapet, naturlandskapet och den kulturhistoriska utvecklingen från stenåldern till medeltiden. Detta utgör ett intressant underlagsmaterial kring fornlämningar som finns kvar än idag och ger en kulturhistorisk bakgrund om kommunen.

Friluftsliv

Välskötta föreningsdrivna motionsspår och idrottsanläggningar finns på flera platser i kommunen. Vandrings- och cykelleder är genom kommunens geografiska litenhet lättillgängliga, det finns bland annat vandringsslingor i Jonslund och Främmestad. Sverigeleden och Västgötaleden går genom kommunen och i Nossebro finns en konst- och kulturvandring. Denna invigdes 2009 och är en drygt två kilometer lång promenad med nedslag vid olika byggnader, konstverk och platser. I kommunen finns även Hälsans Stig som är fem kilometer lång och går runt Nossebro. I Sverige är det Hjärt- Lungsjukas Riksförbund som ansvarar för konceptet ihop med den arrangerande kommunen. Målet med en Hälsans Stig är att få fler att komma ut och promenera och få en bättre hälsa.

Kommunen fick 2012 projektmedel för att ta fram en del av den gamla medeltida vägen Lödöse-Skara, den delen som går mellan Essunga och Skara. En del av denna väg; de så kallade ”hålvägarna” i Furet, ligger i ett skogsparti intill Essunga Stationssamhälle.
En strandpromenad längs Nossan i centrala Nossebro med förbindelse till elljusspåret har anlagts för att skapa bättre förutsättningar för naturvård, friluftsliv, motion och hälsa. En mindre bro över Stallabäcken har byggts så att promenadstråket ansluter till elljusspåret.
I anslutning till strandpromenaden har också två våtmarksdammar anlagts. 2015/2016 har ett uteklassrum, häckningsflottar och insektshotell anlagts. Arbetet fortsätter med kompletterande anläggningar och aktiviteter. Stallaholmsområdet i Nossebro håller på så vis att utvecklas till ett aktivitets- och fritidsområde.

Ekologi

Våtmarksinventering

2011 genomfördes på uppdrag av Länsstyrelsen en inventering och bedömning av potentiella våtmarkslägen i Essunga kommun. Syftet med inventeringen var att hitta lägen för våtmarker inom kommunen och då i första hand för att minska näringsläckaget. Genom att minska näringsläckaget ökar förutsättningarna för att Nossan och dess biflöden ska uppnå en god ekologisk status.

Essunga kommun har historiskt förlorat stor del av sina våtmarker under jord- och skogsbrukets rationaliseringar. I flera delar har 90 procent eller mer av våtmarkerna dikats och dränerats bort. Denna förändring ger stora effekter på landskapets förmåga att rena vattnet, biologisk mångfald och jorderosion.

Totalt har 97 potentiella våtmarkslägen studerats. Många av dessa lägen har visat sig inte vara lämpliga eller möjliga att genomföra inom dagens ekonomiska stödram och/ eller varit olämpliga då de inte kan anläggas utan att skada befintliga biologiska eller kulturhistoriska värden. Enligt bedömningen har 24 lägen prioriterats, men det är 15 lägen som bäst uppfyller kriterier för ett bra våtmarksläge. Det övergripande arbetet med att förbättra vattendragen i kommunen till god status är ett helhetsarbete som kräver samarbete mellan markägare, kommun och statliga myndigheter. En detaljerad åtgärdsplan för bredare åtgärder bör tas fram i kommunen tillsammans med Vattenråd och Länsstyrelsen.

Areella näringar

Enligt staten och Lantbrukarnas riksförbund (LRF) är de gröna näringarna betydligt mer än bara jordbrukets primärprodukter. Tillväxtverket definierar gröna näringar som: ”All verksamhet som har sin bas i jord, skog, trädgård och i landsbygdens miljö”. Animalie- och mjölkproduktionen har minskat drastiskt i Västra Götaland. Näringslivet på landsbygden har därmed förändrats mycket. Det finns exempelvis fler hästar än kor i Sverige idag. Inom Essunga kommun finns cirka 250 lantbruk varav hälften med djurbesättning av varierande sort. Essunga är en hästtät kommun. Här finns över 500 hästar och man brukar skämtsamt säga att “Var tionde invånare i Essunga kommun är en häst “. Hästsport är stort i kommunen både på professionell och amatörmässig nivå. På landsbygden finns ett antal privata träningsanläggningar och i Nossebro finns en ridskola med gamla anor.

Några effekter av att jordbruket specialiserats har blivit igenplantering av jordbruksmark, utdikningar, ett mera likartat landskap samt igenväxning och ökad användning av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. För växter och djur har detta inneburit utslagning av vissa arter eller akuta hot, medan vissa arter har gynnats av det moderna jordbruket. Det moderna skogsbruket har liknande effekter som det storskaliga jordbruket. Olika inventeringar genomförda av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har identifierat marker med olika naturvärden. Värdefulla ängs- och hagmarker samt ädellövskogarna som inventerats i kommunen anses vara ekologiskt känsliga och ha högt skyddsvärde.

Samhällsviktiga verksamheter

Energiproduktion

Kommunen har tillgång till reservkraft på bland annat VA-verket, Räddningstjänsten och kommunhuset samt mobila reservkraftverk som kan användas på till exempel äldreboende.

Vindkraft

Regeringens mål för vindkraftsproduktionen i Sverige är att det år 2020 ska produceras 30 TWh årligen, varav 20 TWh/år ska komma från landbaserad vindkraft och 10 TWh/år ska komma från havsbaserad vindkraft. Planeringsramen markerar behovet av att kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter aktivt bidrar till förbättrade förutsättningar för planering av en lokalt förankrad, förnybar och långsiktigt hållbar elproduktion från vind. En planeringsram ger därmed signaler om hur mycket vindkraft som ska kunna hanteras i den kommunala översiktsplaneringen. För Essunga kommuns del handlar det om att förhålla sig till målet för landbaserad vindkraft. I kommunen finns idag fyra vindkraftverk. Ett förslag till vindbruksplan för Essunga kommun är framtagen år 2010 som ett underlag för den kommunala planeringen. I planen föreslås ett antal kriterier utifrån vilket framtida exploateringar ska bedömas. Bygg- och miljönämnden beslutade att inte föreslå ett antagande av vindbruksplanen. Vindbruksplanen bör aktualiseras när Försvarsmaktens restriktioner och anspråk har förändrats. Förslaget kan dock ligga till grund för eventuella vindbruksansökningars prövning.

Solenergi

Regeringen har satt upp målet att det i Sverige ska vara 100 procent förnybar elproduktion till 2040. För att detta mål ska kunna uppnås måste produktionen av solel öka jämfört med dagens marginella nivå. Energimyndigheten menar att denna nivå kan öka till mellan fem och tio procent av den totala elanvändningen i Sverige 2040. För att stimulera användningen av solel finns ett statligt stöd för installation av solceller.

Energidistribution

Elförsörjningen sker i dagsläget via Nossebroortens Energi Ekonomisk Förening som har elnätskoncession i större delen av Essunga kommun. I områdena Främmestad och Lekåsa tillhör koncessionsrätten Vattenfall. Inmatning av el från överliggande nät sker via två stationer belägna vid Krusegården i Nossebro och Abrahamstorp i Jonslund. Jour finns dygnet runt via koncessionsägarna för att minimera avbrottstiderna.

Kommunikationer

I Essunga kommun är Europaväg 20 (E 20) utpekat som riksintresse. E20 är en viktig kommunikationsled som ingår i det nationella stamvägnätet. Sträckan ingår även i det av EU utpekade Trans European Transport Network, TEN-T. Vägarna som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse. E20 utgör en viktig förbindelse mellan Stockholm, Göteborg och vidare söderut till Malmö och Köpenhamn och utgör även primärled för farligt gods och breda transporter.

Kommunen har god utbyggnad av fiber på landsbygden men lite sämre i tätorterna.

Vattenförsörjning

Vatten är det viktigaste livsmedelet och en förutsättning för allt liv. I Essunga kommun finns det två avgränsade grundvattenförekomster. Förekomsterna finns i grusåsarna i Jonslund och Essunga och det är från dessa bildningar som det kommunala dricksvattnet tas ut. Grundvattenförekomsterna har god status både i avseendet kvantitet och kemisk status. Problem med salt grundvatten kan förekomma i vissa vattentäkter inom kommunen på grund av salthaltiga havssediment från istiden.

Avfallshantering

Renhållningen i kommunen sköts av en entreprenör men kommunstyrelsen har verksamhetsansvaret. Det finns även ett producentansvar för sorterat avfall. Producenterna ska se till att det finns lämpliga insamlingssystem. Kommunens återvinningscentral Krusegården ligger i Nossebro. På återvinningscentralen kan privatpersoner avgiftsfritt

lämna mindre mängder sorterat avfall. För verksamhetsutövare kan avfall lämnas mot avgift. Återvinningsstationer för avfallsslag med producentansvar finns på sex platser inom kommunen.

Försvar

Essunga kommun berörs av riksintressena Såtenäs flottiljflygplats samt väderradar Vara. Riksintressena har en omgivningspåverkan i form av krav på hinderfrihet som berör kommunen. Redovisningen av riksintressena omfattar således influensområden i form av stoppområde för höga objekt, stoppområde för vindkraftverk och influensområde för väderradar. Influensområde är ett område utanför riksintresseområdet inom vilket en verksamhet eller åtgärd riskerar att påverka möjligheten att nyttja det som riksintresset avser att skydda.

Miljö, hälsa, säkerhet

Miljömål

Målet för miljöpolitiken i Sverige är det så kallade generationsmålet att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. För att nå detta mål har 16 nationella miljömål tagits fram.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har i samverkan med Skogsstyrelsen och Västra Götalandsregionen, utarbetat regionala mål för Västra Götaland. Kommunen har en handlingsplan för miljömålen som ska aktualiseras i en ny miljöplan. De miljömål som är mest relevanta för översiktsplanen i Essunga kommun är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö

Nationella miljömål

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Regionala delmål

En ekonomi oberoende av fossila bränslen
Minskade utsläpp av växthusgaser
Ökad andel förnybar energianvändning
Minskad klimatpåverkan från vår konsumtion

Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Regionala delmål

Minskade utsläpp av kväveoxider
Minskade utsläpp av flyktiga organiska ämnen
Minskade utsläpp av partiklar (PM2,5)
Minskade utsläpp av svaveldioxid

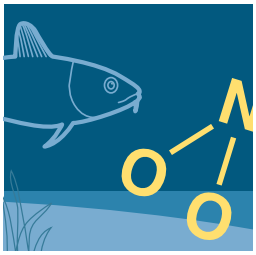
Bara naturlig försurning
De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hällristningar.
Regionala tilläggsmål
Minskade utsläpp av kväveoxider
Färre försurade vatten
Minskade utsläpp av svaveldioxid

Giftfri miljö
Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.
Regionala tilläggsmål
Minskning av farliga ämnen:
Minskad förekomst av växtskyddsmedel i ytvatten
Alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas
Ökad ekologisk andel konsumtion i den offentliga sektorn

Säker strålmiljö
Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

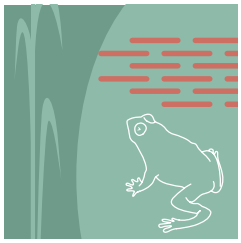
Ingen övergödning
Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.
Regionala tilläggsmål
Minskade utsläpp av kväveoxider
Minskade utsläpp av ammoniak
Minskad transport av näringsämnen i vattendrag

Levande sjöar och vattendrag
Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.
Regionala tilläggsmål
Bevarade värdefulla vatten
Skyddade ytvattentäkter
Säkrade dricksvattenresurser

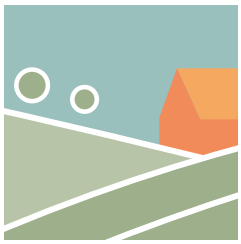
Grundvatten av god kvalitet
Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.
Regionala tilläggsmål
Skyddade grundvattentäkter
Säkrade dricksvattenresurser

Myllrande våtmarker
Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.
Regionala tilläggsmål
Hållbar markanvändning vid våtmarker
Skydd av objekt i Myrskyddsplanen
Förbättrad hävd av våtmarkstyper med hög biologisk mångfald

Levande skogar
Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.
Regionala tilläggsmål
Förstärkt biologisk mångfald
Skydd av kulturmiljövärden

Ett rikt odlingslandskap
Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.
Regionala tilläggsmål
Bevarande och skötsel av ängs- och betesmarker
Bevarande av åkermark
Ökad andel ekologisk produktion
Kunskap om värdefulla kulturmiljöer på landsbygden

God bebyggd miljö
Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Regionala tilläggsmål
Lätt att gå, cykla och åka kollektivt
Många åker kollektivt
Nära till naturen
Synliggjorda ekosystemtjänster i den fysiska planeringen
Bevarad tätortsnära skog och brukningsvärd jordbruksmark
Värnade kulturhistoriska och arkitektoniska värden
God ljudmiljö
Minskad energianvändning i bostäder och lokaler
Samhället anpassas till klimatförändringarna

Rikt växt- och djurliv
Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Regionala tilläggsmål
Ökat antal arter i vardagslandskapet
God miljö för pollinerare
Ökad kunskap om skyddsvärda träd
Ökad kunskap om främmande arter

Buller
Buller är ett oönskat ljud. Fysiskt sett är det ingen skillnad mellan ljud och buller. Vad som betraktas som buller varierar starkt mellan olika personer och även med tiden på dygnet. En lastbil som på dagen åker förbi ett hus kanske de boende inte ens märker bland all annan aktivitet, men samma lastbil kan på natten väcka de boende. I Essunga kommun förekommer både vägbuller och flygbuller och på vissa platser förekommer buller från båda källorna.

Rolken, Kedumsbergen, Kyrkås – Store Mosse/Fåglumsmossen och Jämnesjön är stora opåverkade områden.

Luftkvalitet
Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Till miljökvalitetsmålet finns miljökvalitetsnormer för halter av olika föroreningar som inte får överskridas. En detaljplan får till exempel inte antas om dess genomförande skulle innebära att en miljökvalitetsnorm överskrids. I Essunga kommun bedöms föroreningarna främst bero på källor utanför kommunen. Kommunen saknar stora tätorter och luftföroreningarna ligger generellt på en låg nivå. Lokalt kan luften försämras av olika utsläpp till exempel från öppen eldning som sker tillfälligt, fastbränsleeldning, trafikerade vägar, samt från industrier med lösningsmedelsutsläpp.

Vattenkvalitet
De flesta växt- och djurarter är helt beroende av bra vattenmiljöer för sin överlevnad. Vatten har också ett stort värde genom att det ger möjlighet till upplevelser och ett aktivt friluftsliv. Inventeringar har ökat kunskaperna om vilka vattenområden som anses vara ekologiskt viktiga för kommunen. Exempelvis vissa våtmarker, Jämnesjön samt stora delar av Nossan som också är de större vattenförekomsterna inom kommunen.

Kommunen är medlem i Vattenvårdsförbundet Vänerns sydöstra tillflöden, som fortlöpande övervakar vattenförhållanden i bland annat Nossan, genom fysikaliska, kemiska och biologiska undersökningar. Statusen av grundvatten och ytvatten påverkas i nämnd ordning av utsläpp från bland annat jordbruk, enskilda avlopp, det kommunala reningsverket och dagvatten. Tre avrinningsområden finns i kommunen: Nossans, Göta Älvs och Lidans. Nästan hela kommunen ligger inom Nossans avrinningsområde. Den västra delen av Djäknemossen avvattnas mot Lerumsån och Göta älv, medan den östra delen söder om Kedumsbergen ligger inom Lidans avrinningsområde.

Ån Nossan flyter som ett blått band genom kommunen och är ett artrikt fiskevatten. Nossans avrinningsområde är 812 km² stort. Knappt hälften av den totala markarealen i

området består av skog, medan andelen jordbruksmark uppgår till ungefär en tredjedel av totalarealen. Området är sjöfattigt, endast knappt två procent av arealen utgörs av sjöar. Åarna i området har hög biologisk produktion och rinner genom välbuffrade lerjordar. Nossan har sitt källflöde 200 meter över havet och sitt utlopp i Dättern. Hösten 1995 samordnades recipientkontrollen i Dättern med kontrollprogrammet för Vänerns sydöstra tillflöden. I avrinningsområdet finns ett antal punktutsläppskällor, främst allmänna reningsverk men också mindre industrier. Dessutom finns ungefär 15 gårdar med över 100 djurenheter inom avrinningsområdet.

Under 2012-2016 har Medins Havs- och Vattenkonsulter AB och Eurofins AB på uppdrag av Vattenrådet utfört provtagningar, analyser och utvärderingar i sjöar och vattendrag. Nuvarande kontrollprogram är nytt från 2012. Syftet med kontrollen är att vara till hjälp vid uppföljningen av miljömålen som innefattar att minska övergödningen och läckaget av kväve och fosfor till vattendragen samt att långsiktigt säkerställa en god vattenkvalitet och en god vattenmiljö för växter och djur. Vattenförekomster ska statusklassas och bland annat har biologiska parametrar fått stor vikt vid bedömning. De kalkrika och bördiga lerjordarna ger vattendragen generellt god buffertkapacitet mot försurning.

Ytvatten

Flera vattendrag i kommunen uppnår inte god ekologisk status. Den ekologiska statusen är måttlig för Nossan, Getån och Mjölån, medan den är otillfredsställande för Lillån vid Trökörna och Lerumsån. Vid den senaste genomförda analysen av vattenstatus bedömdes även Lillån vid Baltorp, Viskebäcken och Dänningen endast uppnå en måttlig ekologisk status. Samtliga dessa ytvattenförekomster uppnår dock god kemisk status. För att uppnå god vattenstatus har Vattenmyndigheten beslutat om ett åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt dit Essunga kommun hör. Åtgärdsprogrammet anger bland annat vilka åtgärder och krav kommunen ska ställa på enskilda avlopp och i vilka områden som miljöhänsyn ska prioriteras.

Genom att bedriva tillsyn på lantbruk kontrolleras gödselhanteringen. Det är gödselhantering, spridningsmetoder, lagring, skyddszoner, markkartering, växtodlingsplaner som är viktiga att följa upp. Rötrester från en biogasanläggning hanteras på några av de större lantbruken i kommunen. Med anledning att kommunen är belägen i ett nitratkänsligt område finns stränga restriktioner vid spridning av gödsel som främst reglerar när och hur man får sprida gödsel.

Kommunen arbetar med att minska utsläpp från de enskilda avloppen. Det finns en handlingsplan för enskilda avlopp, vars syfte är att samtliga avlopp i kommunen ska ha den reningsgrad som Naturvårdsverket föreskriver. Handlingsplanen för enskilda avlopp är det lokalt beslutade verktyg som kommunen har. I planen finns ställningstaganden om att skapa långsiktiga lösningar genom att ansluta enskilda avlopp till det kommunala avloppsnätet där så är möjligt. I en kommande vatten- och avloppsstrategi bör lämpliga områden för kommunal anslutning bestämmas. Inriktningen för arbetet med anslutning till allmän VA-anslutning är att fastigheterna ges möjlighet att gå samman och bilda vatten - och avloppsföreningar.

Särskild miljöhänsyn tas, enligt kraven för hög skyddsnivå, till utsläpp nära Nossan, Ulvebäcken, Lillån (vid Trökörna), Mjölån, Getån och Store mosse. Hänsyn tas även till hög skyddsnivå med avseende på hälsoskydd inom grundvattenförekomsterna i Essunga och Jonslund, vattenskyddsområdet Furet, de planerade vattenskyddsområdena Jonslund, Åsa och Råglanna i Främmestad, inom sammanhängande bebyggelse, samt vid badplatserna Malma badsjö och Jämnesjön.

Dagvatten

Liksom för enskilda avlopp innebär införandet av lagen om allmänna vattentjänster (LAV, 2007) att miljöhänsyn fått större betydelse för rening av dagvatten. Dagvatten innehåller ofta föroreningar. Dessa ska reduceras innan vattnet når vattendragen. Nuvarande hantering av dag- och dräneringsvatten kan innebära negativa faktorer som att föroreningar går utan rening direkt till vattendrag, översvämningar och/eller fuktproblem i byggnader med mera.

Geologi

När inlandsisen smälte i denna del av Sverige för cirka 10 000 år sedan, var stora delar av kommunen täckt av hav, det så kallades Yoldiahavet. Smältvatten samlades i tunnlar inuti landisen och vattenströmmen förde med sig grus och sand. Rullstensåsar bildades vid avsättning av materialet i havet. Åsarna är en tillgång på flera sätt. Här är det lätt att bygga hus och vägar, åsarna ger god tillgång på grundvatten, samt gruset kan användas som ballastmaterial. Rullstensåsarna genomkorsar kommunen i riktningen sydväst-nordost på flera ställen, men främst i kommunens södra delar. Strax utanför Nossebro är del av väg 186 anlagd för mycket länge sedan på en långsträckt ås som fortsätter mot Essunga-Åsen. Nordväst om Essunga kyrka har en av rullstensåsarna en långsträckt åsform och bär en uråldrig landsväg på sin rygg. I Jonslund löper en ås som fortsätter mot Barne-Åsaka och Baltorp. Dessa båda åsar är så kallade grundvattenförekomster som vattenmyndigheten har bedömt och finns med i VISS (VattenInformationsSystem Sverige). Rullstensåsarna har gett namn åt byar och gårdar, t ex Åsa i Essunga, Barne-Åsaka, Stora Djupsås och Kyrkås.

I området vid Spjutstorp mot Vara förekommer fossila flygsanddyner. De har framförallt bildats på isälvsdeltan där stora mängder sand fanns lagrade och där dessutom fallvindar från landisen gynnade bildningen av flygsanddyner. I dalgångarna finns vattendragen och där består jordarterna främst av finsediment, leror och svämsand. Det finns gott om små myrmarker i låglänta områden och där torvbrytning kan ha förekommit. I kontakten mellan ismassan och bergväggar har det skett ursvarvningar i berg, så kallade jättegrytor. I Klevabergets bergvägg finns exempelvis flera halva jättegrytor med cirka en till fem meter i diameter. Även på andra platser i kommunen finns det jättegrytor.

Terrängformationer av sprickdalar med låga bergsryggar är vanligt förekommande. Kedumsbergen i Malma socken, ligger på linje mellan Nossebro i sydväst och Stora Levene i nordost, och skiljer Varaslätten i öster från Grästorpsslätten i väster. Denna linje är en geologisk gräns mellan grå gnejs i väster och röd gnejs i öster. Den ligger väster om en förkastningszon i nord-sydlig riktning, en så kallad mylonitzon. I närheten av Kedumsbergen finns ett geologiskt mycket intressant höjdområde kallat Malma bråtar som består av djupbergarterna ultrabasit, gabbro och diorit. Bergarterna är bildade ur magmor för 1,3 miljarder år sedan.

Markradon

Flygkartering av geostrålning har gjorts för delar av kommunen. Större delen av kommunen utgörs av lågradonmark. I områden med stor förekomst av sand och morän kan dock högradon eller mellanradonmark förekomma. Kommunen saknar underlag i form av radonriskbedömning.

Olycksrisk

Kommunen ingår i räddningstjänstområdet Västra Skaraborg och har en deltidsstation för räddningstjänst i Nossebro med en inställelsetid på fem minuter.

Farligt gods

Farligt gods är ämnen som är explosiva, brandfarliga eller giftiga för djur och växter. Miljöfarligt gods transporteras främst på de större vägarna, E20 och de genomgående länsvägarna. Länsstyrelsen har efter samråd med kommunerna utarbetat ett förslag till vilka

vägar det farliga godset ska transporteras och i Essunga kommun är det E20 och väg 186.

Klimatförändringar

Utifrån den klimatförändring som sker kommer framtiden innebära ett varmare klimat med ökade regnmängder. Till följd av utsläpp av växthusgaser påverkas både mängden och kvaliteten på vattnet i vår omgivning. Klimatförändringar påverkar stora delar av samhället och naturmiljön och tar inte hänsyn till geografiska gränser.

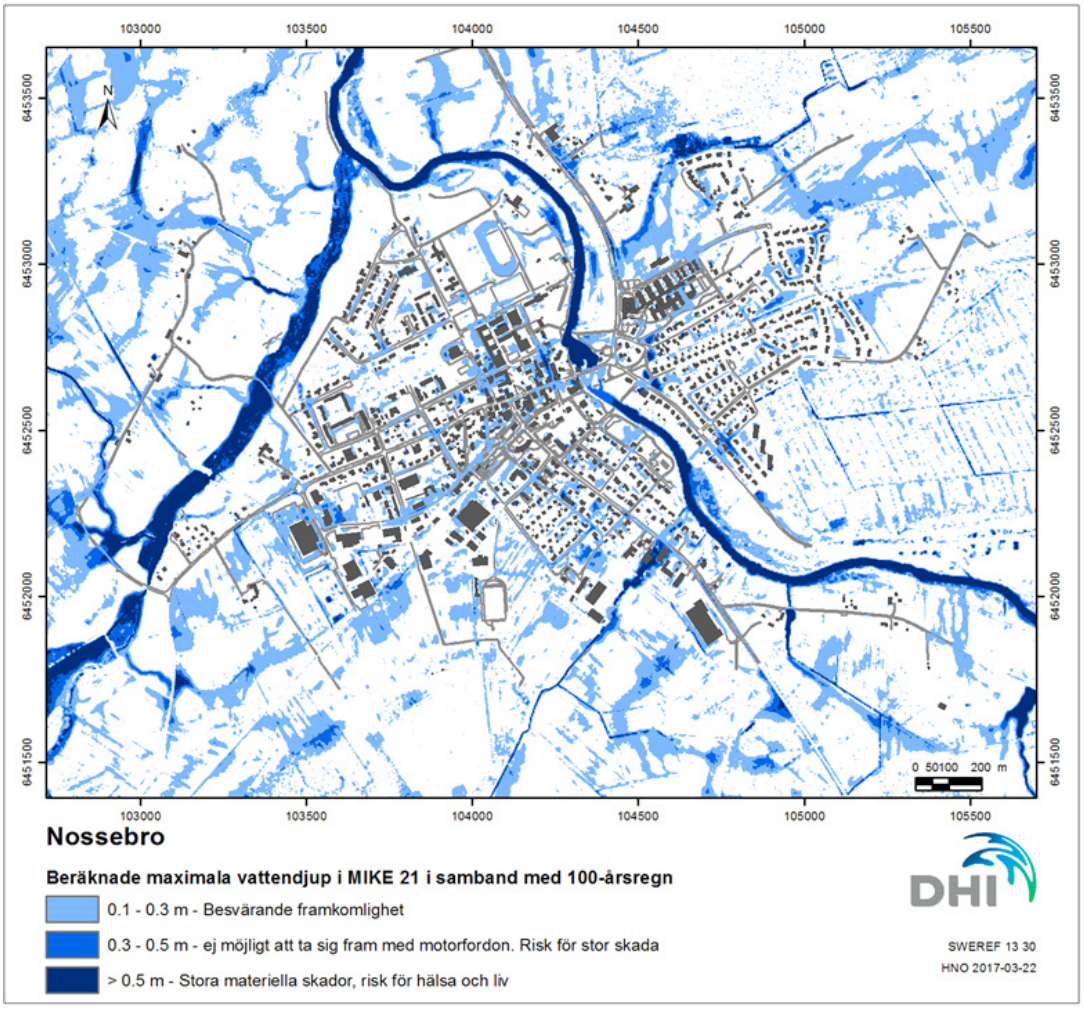
Klimatanpassning

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har formulerat mål för arbetet med klimatanpassning i handlingsplanen. Ett samhälle som står robust inför klimatförändringar. Den ska bidra till arbetet med att utveckla ett långsiktigt robust samhälle och utgör utgångspunkter för det fortsatta klimatanpassningsarbetet på regional och kommunal nivå. Handlingsplanen vägleder Länsstyrelsen, kommunerna och övriga berörda aktörer i arbetet med konkreta åtgärder för att klimatanpassa Västra Götaland. Kommunerna bör integrera klimatanpassningsperspektivet i högre grad i fysisk planering för byggande och infrastruktur.

Översvämning

Essunga kommun har kartlagt vilka delar av kommunen som är kritiska med hänsyn till skyfall och marköversvämning. En skyfallskartering för tätorterna Främmestad, Nossebro, Jonslund, Essunga kyrkby och Essunga station är utförd, *Skyfallsanalys för Essunga kommun- Översiktlig översvämningskartering vid skyfall*[7].

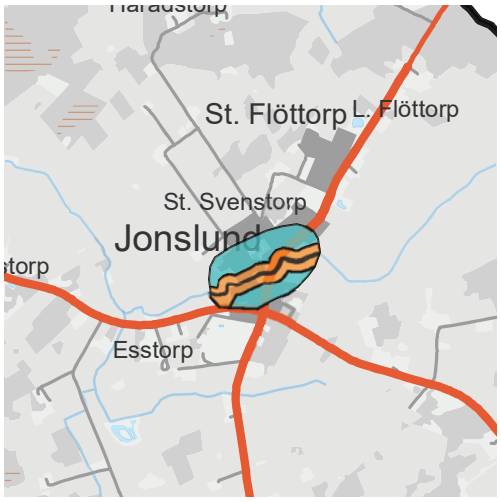
7 DHI, mars 2017

Skyfallsmodell över Nossebro, karta från DHI.

Skred

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har genomfört en översiktlig kartering av stabilitetsförhållanden i bebygda områden[8] där Essunga kommun ingår. Karteringen visar på fem platser i Essunga kommun där frågan bör uppmärksammas i samband med ny bebyggelse.

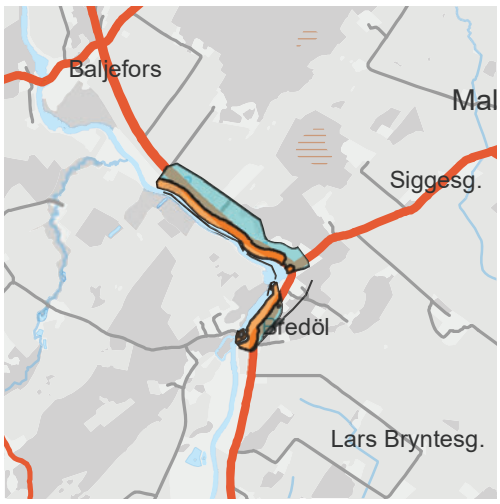

Stabilitetszon 1 (risk för låg stabilitet)

Stabilitetszon 2 (medelstabilitet)

Jonslund

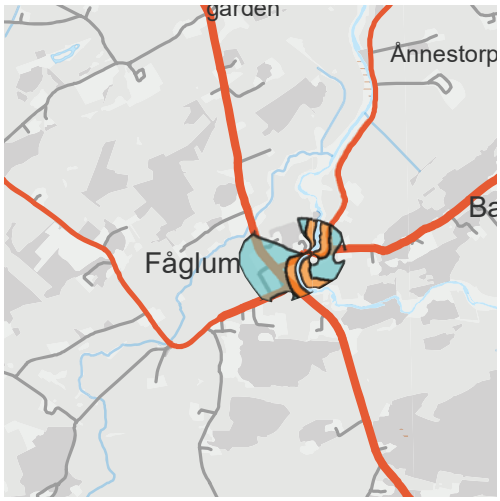
8 http://gis.swedgeo.se/rasskrederosion/#

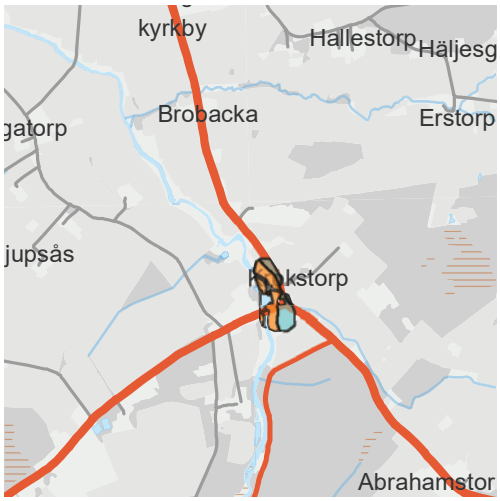

Bredöl

Nossebro

Fåglum

Krokstorp

Spår av mindre erosion utefter Nossan kan ses på enstaka ställen och ett område om ca 50 m på respektive sida av Nossan, genom hela kommunen, har pekats ut som område med förutsättningar för skred av Sveriges geologiska undersökning (SGU) i samarbete med Statens geotekniska institut (SGI)[9].

Förorenad mark

Med förorenad mark menas mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att människors hälsa eller miljön kan påverkas negativt där av. Förorenad mark som är kända och nya som upptäcks förs till ett särskilt markföroreningsregister. Den som utför en åtgärd och upptäcker en förorening är skyldig att omgående underrätta kommunens miljökontor. Alla efterbehandlingsåtgärder inom ett förorenat område eller förorenad byggnad är anmälningspliktiga. Även om marken/byggnaden är förorenad kan den i de flesta fall ändå användas. Genom sanering eller särskilda skyddsåtgärder för att eliminera risken för spridning av föroreningar kan området utnyttjas till nya verksamheter. Kravet på åtgärder och sanering är särskilt omfattande om området planeras för känslig markanvändning såsom bostäder eller skola.

Länsstyrelsen har pekat ut potentiellt förorenade områden och gjort en riskbedömning. Verksamheter är indelade efter riskklasser. I kommunen finns ett objekt med riskklass 1 (mycket stor) vilket är verkstadsindustri med halogenerade lösningsmedel. Pågående

9 Ibid.

eller icke pågående verksamheter som har klass 2 (stor risk) eller klass 3 (måttlig risk) är skrotverksamheter, en industrideponi, avfallsanläggningar, träimpregneringsanläggning samt verksamhet där det förekommit betning av säd. Branschorganisationen Spimfab har inventerat och sanerat nedlagda bensinstationer i kommunen. Några anläggningar saknar ännu riskklassning. Skjutbanor är exempel på markområden som kan vara förorenade.

Grundvattnen
Problem med salt grundvatten kan förekomma i vissa vattentäkter inom kommunen på grund av salthaltiga havssediment från istiden. Vattenskyddsområde och vattendom har beslutats för huvudvattentäkten i Furet. Däremot saknas vattenskyddsområden för de övriga kommunala vattentäkterna.

Vatten och avlopp
Kommunen försörjer cirka hälften av invånarna med kommunalt VA. Områdena är uppdelade i verksamhetsområdena: Nossebro, Främmestad, Jonslund, Essunga station och Essunga kyrkby. Vattnet produceras i fyra olika grundvattenverk, Furet, Jonslund, Främmestad och Åsa. Det finns även en reservvattenlösning från Tumleberg i Vara kommun till Furet. Det kommunala avloppsvattnet pumpas från ovanstående orter till Reningsverket i Nossebro.

Kommunen arbetar med att minska utsläpp från de enskilda avloppen. Det finns en handlingsplan för enskilda avlopp beslutad av Kommunfullmäktige 2010, vilken därefter har reviderats 2013. Huvudsyftet är att samtliga avlopp i kommunen ska ha reningsgrad i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållsspillvatten *HVMFS 2016:17*.

Områden som är lämpliga att ansluta till kommunalt nät är områden som ligger i närheten av kommunalt avlopp utanför kommunala verksamhetsområden där kommunalt avlopp redan finns (Jonslund, Essunga kyrkby, Essunga station, Nossebro och Främmestad) och enskilda fastigheter som ligger nära stamledningen som går mellan dessa småorter. Inriktningen är att fastigheter ges möjlighet att gå samman och bilda vatten- och avloppsföreningar.

4.4 Mellankommunala frågor

Mellankommunala samarbetområden:
- Vattenkvalitén i Nossan
- Högmossen mot Allingsås
- Store Mosse mot Vårgårda
- Jämnesjö mot Herrljunga och Vara
- Rolken mot Trollhättan och Alingsås
- Kedumsbergen mot Grästorp och Vara
- Avfallshantering och miljöfarliga transporter
- Kollektivtrafik och pendlingsstråk
- Gemensam arbetsmarknad och näringslivsutveckling
- Räddningstjänsten västra Skaraborg

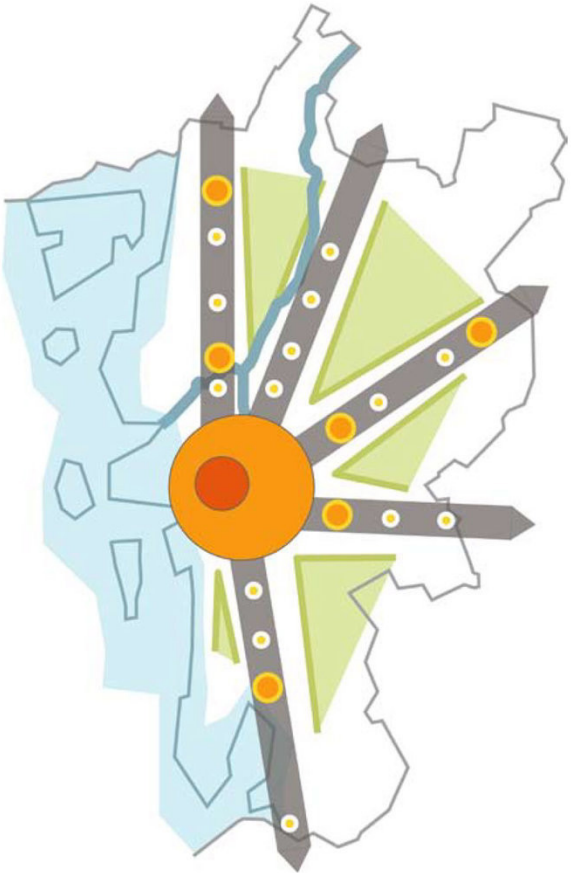
LAB190

Landskapet längs väg 190 skär genom fyra kommuner. Det ingår i en av de gröna kilar som i Strukturbilden för Göteborgsregionen lyfts fram som viktiga för en hållbar samhällsutveckling. Det är den gröna kilen med störst sammanhållen jordbruksmark som utgör en levande landsbygd i direkt kontakt med storstaden. LAB190 ska verka för

att koppla samman stad och land. Projektet är en samverkansplattform för att skapa ett modellområde för hållbar utveckling. Fokus ligger på gröna näringar, hållbar besöksnäring och infrastruktur för att binda ihop landskapet mellan Göteborg och Nossebro längs väg 190. Området är cirka sju mil lång, en gräns för kartläggningsområdet har dragits fyra kilometer ut från vägen i varje riktning men en absolut gräns för området har inte varit fruktbart att definiera. Parter i samarbetet är Göteborgs stad/SDF Angered, Lerums kommun, Alingsås kommun, Essunga kommun, Göteborgsregionens kommunalförbund, Skaraborgs kommunalförbund, Västarvet/VGR, Business region Göteborg samt Länsstyrelsen. Ett antal målområden är beslutade och det tas årligen fram en handlingsplan. Väg 190 ingår också i Retrovägen.

Målområden för LAB190:

- Att samordna målbilder, resurser och insatser från offentliga aktörer
- Att stärka den lokala delaktigheten i områdets utveckling
- Att stödja utvecklingen av hållbara gröna näringar och hållbar besöksnäring
- Att synliggöra och stärka ekosystemtjänsterna i området
- Att utveckla hållbara transporter och kommunikationer
- Att utveckla samverkan med universitet och högskolor

Göteborgsregionens strukturbild, bild från Göteborgsregionen

Strukturbild Skaraborg

Strukturbild Skaraborg drivs av Skaraborgs kommunalförbund och bygger på sju strategier som avser både kommunal och delregional nivå. De sju strategierna ska stärka Skaraborgs 15 kommuner genom att etablera en gemensam agenda.

De sju strategierna är:
1. Mötesplatser
2. Tillgänglighet
3. Boende
4. Landsbygdsutveckling i kulturnära lägen (LINK-områden)
5. Integration
6. Förvaltningssamarbete
7. Samhällsbyggnadskollegium

I Skaraborg finns barriärer, både mentala och vanemässiga, som kan hindra tillväxt och utveckling. I princip samtliga kommuner i Skaraborg beskriver i översiktsplaner eller andra visionära dokument att de strävar efter tillväxt i form av fler invånare och ökad ekonomisk aktivitet. En grundläggande tanke i dessa dokument är att kommuner som lyckas ”profilera” sig och på olika sätt skapa och framhäva goda levnadsvillkor ska attrahera ekonomiska investeringar och få fler att flytta dit. Samma typ av tänkande finns kring en utökad besöksnäring och handel. Det kan antas att de invånare, besökare eller konsumenter som ska lockas också är attraktiva för andra kommuner och att det i grunden handlar om konkurrens, kanske till och med konkurrens mellan Skaraborgs kommuner.

Strukturbild Skaraborg, bild från Skaraborgs kommunalförbund

Leader Nordvästra Skaraborg

”Leader NordVästra Skaraborg – där kreativitet och naturresurser ger livskraft”

I Skaraborg finns ett Leaderområde bestående av tio kommuner i samverkan: Mariestad, Töreboda, Karlsborg, Gullspång, Götene, Lidköping, Skara, Vara, Grästorp och Essunga kommuner.

Övergripande mål är:
1. Fler utvecklade besöksdestinationer och besöksmål av hög kvalité.
2. Naturresurser är en utgångspunkt för produkt och konsumtion som sker utifrån ett lokalt och globalt ansvarstagande.
3. Kreativiteten flödar och innovationskraften är hög.

5 Konsekvenser

5.1 Miljöbedömning och MKB

Enligt Plan- och bygglagen och Miljöbalken ska genomförandet av en ny ÖP eller ändring av ÖP generellt antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om det bedöms finnas risk för ”betydande” miljöpåverkan i samband med planerade förslag i ÖP ska en miljöbedömningsprocess med tillhörande MKB genomföras.

Avgränsning

Essunga kommun och Länsstyrelsen har i juni 2016 haft ett samråd om avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen. Det geografiska området för miljöbedömning är Essunga kommun. Vissa frågor är dock kommunöverskridande som bullerstörningar från flyg samt vissa vattenfrågor, infrastruktur och grushållningsfrågor med mera. Beskrivning av miljökonsekvenser samt sociala och ekonomiska konsekvenser ska hållas på en översiktlig och strukturell nivå och inte gå in på detaljer i enskilda projekt. Avstämning mot nationella miljömål och andra adekvata direktiv kopplas till planen för att avgöra vilka miljömål som är mest relevanta för Essunga kommun.

Nollalternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla minst ett alternativ till huvudalternativet som i detta fall är planförslaget. Det enda alternativ som tas upp den här konsekvensbeskrivningen är det så kallade nollalternativet. Nollalternativet ska spegla en trolig utveckling om en ny översiktsplan inte tas fram, antas eller genomförs. Om inte en ny översiktsplan tas fram kommer den gamla översiktsplanen från 1993 (ÖP -93) att fortsätta gälla. Då denna översiktsplan är väldigt gammal svarar inte den mot dagens tillväxtmål och dagens syn på bebyggelseutveckling. Den anses därmed inte vara ett realistiskt alternativ, den kan dock användas som jämförelsealternativ. Många av de övergripandemål som finns i ÖP -93 är fortfarande relevanta men förutsättningar och medel för att nå dessa har ändrats. Till exempel anger ÖP -93 att centralorten Nossebro ska stärkas precis som i detta planförslag. Förändringar gällande riksintressen har skett sedan ÖP -93. Det har både tagits bort och kommit till riksintressen med mera. Om ÖP -93 skulle fortsätta gälla finns risk att viktiga riksintressen missas samt att hänsyn tas till riksintressen som inte existerar.

Då utbyggnadsområden i ÖP -93 till stora delar har utvecklats skulle fortsatt nybyggnation ske utspritt. I Nossebro skulle det vara brist på villatomter och mer brukningsvärd jordbruksmark än nödvändigt skulle tas i anspråk. Den spridda bebyggelsen skulle även innebära större behov av transporter och svårare för kollektivtrafiken att få resandeunderlag. Utspridd bebyggelse innebär även större omkonstnader för kommunen för VA, gator, skolskjuts med mera. Byggnation av verksamheter skulle ske spritt med samma negativa konsekvenser som för bostäder. Det finns även risk för att verksamheterna hamnar olämpligt med risk för att störa grannar och/eller ha negativ miljöpåvverkan. Utan en tydlig strategi för utveckling finns risk att företag inte vågar expandera eller etablera sig i kommunen.

I ÖP -93 antas en befolkningsutveckling på cirka 20 personer om året. Så har det inte blivit utan befolkningsantalet är mer eller mindre samma idag som när ÖP -93 antogs. Antalet som pendlar ut från kommunen för att jobba har ökat vilket innebär att behovet

av bra infrastruktur och pendlingsmöjligheter är än större idag. I ÖP -93 anges att det finns tendenser på nationell nivå som pekar på drastisk minskning av jordbrukmarken i hela landet. Detta skulle få stora konsekvenser för kommunen. Översiktsplanen försöker motverka detta genom att förespråka bostadslantbruk, alltså större tomter till nybyggnation eller befintliga byggnader, för att därigenom stimulera till en bosättning på landsbyggden för dem som vill odla eller ha hästar eller dylikt. Om ÖP -93 skulle forstätta gälla finns ett väldigt litet skydd mot exploatering på brukningsvärd jordbruksmark.

I ÖP -93 finns inga utpekade LIS-områden vilket innbär att strandskyddet skulle forsätta att gälla utan dispenser i hela kommunen. Detta skulle gynna strandlinjen men hämma kommunens utveckling.

ÖP -93 ger ett sämre skydd för natur- och kulturvärden vilket innebär att exploatering skulle kunna ske utan hänsyn till dessa känsliga områden.

I ÖP -93 nämns möjligheten att en gasledning skulle korsa delar av kommunen, detta är inte längre aktuellt.

5.2 Konsekvenser av planförslaget

Hållbar utveckling

Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning av resurser. Med resurser menas både ekonomiska, mark och natur resurser. År 1992 utvecklades begreppet hållbar utveckling till att omfatta tre dimensioner:

- Socialt
- Ekonomiskt
- Ekologiskt

Den fysiska planeringens uppgift är således att göra avvägningar mellan olika mark- och vattenanspråk utifrån ett helhetsperspektiv. På så sätt främjas en god hushållning med mark- och vattenresurserna så att en långsiktigt hållbar utveckling uppnås så långt möjligt sett utifrån de tre dimensionerna.

Vid kommunala beslut som påverkar bygden ska en konsekvensanalys ligga till grund:

- Social påverkan/effekt

Tillgång till utbildning och kommunikaton. Mångfald och jämlikhet. Behov av ersättningssystem.

- Ekonomisk påverkan/ effekt

Tillgång till arbetskraft och kompetensförsörjning. Näringslivsklimatet och förutsättningar för entreprenörskap och mindre företag.

- Ekologisk påverkan/effekt

Naturen avseende kvalitet och biologisk mångfald. Nyttjande av mark, vattenområden, grönområden och byggnader.

Sociala konsekvenser

Målet med planförslaget är en försiktig tillväxt av befolkningsmängden både i tätorter och på landsbygden. Risken med en minskad befolkning är dels ett minskat underlag för offentlig service och dels att upplevelsen av landsbygden och kommunen som helhet på sikt

blir negativ om gårdar och hus står övergivna. En föryngring av befolkningen är nödvändig för att på sikt uppnå en balanserad ålderssammansättning och för tillväxt i kommunen.

Genom att eftersträva ett varierat utbud av bostäder med fler hyresrätter kan också fler nyanlända erbjudas bostad i kommunen, vilket kan bidra till en positiv befolkningsutveckling. En utveckling av centralorten föreslås med områden för flerbostadshus i centrala lägen. Parker och rekreationsområden görs tillgängliga för alla samt att fler satsningar görs på gång och cykelvägar. Välplanerade gång- och cykelvägar är särskilt värdefullt för de människor som inte kan resa med egen bil, till exempel barn och ungdomar. Utbyggnaden av gång- och cykelvägar är därför positivt ur ett barnperspektiv, men även ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. Att på egen hand kunna ta sig till olika platser skapar också en känsla av självständighet. Dessa satsningar är positiva för alla invånare och besökare i kommunen. Att göra mötesplatser såsom parker och rekreationsområden tillgängliga och upplysta främjar folkhälsan och ökar trygghetskänslan.

Att komplettera befintliga orter och sammanhållen bebyggelse med ny bebyggelse får goda sociala konsekvenser då det oftast sker en föryngring vilket innebär att åldersfördelningen i området blir mer blandad. En spridning i åldrar kan innebära en trygghetskänsla då olika åldrar är hemma på olika tider och kan bidra med olika saker till samhället. Nybyggnation utanför tätorten innebär även positiva sociala konsekvenser då en ökad befolkning ger förutsättning för att upprätthålla verksamheten i till exempel bygdegårdar, idrottsföreningar och gemensam skolskjuts för barnen med mera.

Ekonomiska konsekvenser

Sammantaget uppskattas förslaget innebära små ekonomiska konsekvenser. Planen går att genomföra utan att den kommunala servicen utökas nämnvärt. En förtätning av tätorter och byutveckling kan vara förenat med vissa investeringar i infrastruktur, som exempelvis gång- och cykelvägnätet. Ett ökat befolkningsunderlag bedöms ge positiva effekter i form av ökade skatteintäkter, ett ökat kundunderlag för handeln, större möjligheter för företag att anställa lokal arbetskraft och fler som kan starta och driva nya företag. Vid detaljplaneläggning av bostadstomter tar kommunen ut en planavgift och kommunen får även intäkter vid försäljning av kommunal mark.

Ekologiska konsekvenser

Eftersom miljöeffekterna av en kommuntäckande plan i allmänhet är svåra att överblicka är det svårt att utesluta att den medför betydande miljöpåverkan. Om det i några avseenden eller till följd av särskilda förslag i översiktsplanen finns risk för betydande miljöpåverkan ska detta redovisas.

I samband med fortsatt detaljplanering ska i respektive detaljplan en bedömning av behovet av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) göras. Miljökonsekvenserna ska då redovisas tillsammans med förslag på åtgärder för att minimera eller helt undvika negativa konsekvenser för miljön.

Flera av kommunens områden är värdefulla kulturmiljöer. Översiktsplanenen möjliggör kompletteringar med nya bostadshus inom befintliga byar. Det finns risk för negativ påverkan på kulturmiljöer om kompletteringar eller förändringar av bebyggelsen genomförs på ett ovarsamt sätt. Den utbyggnad som föreslås är dock begränsad och bygger vidare på befintliga bebyggelsemönster. Det finns därför goda förutsättningar för en varsam komplettering utan att kulturmiljön tar skada.

Planförslagets övergripande miljöpåverkan

Planförslaget förespråkar att nybyggnation av bostäder och verksamheter främst ska ske i befintliga tätorter och byar. Nybyggnation på landsbygden ska främst ske där brukningsvärd jordbruksmark inte behöver tas i anspråk. Att koncentrera nybyggnation av bostäder och verksamheter till befintliga tätorter och byar visar på en strävan att förstärka den befintliga bebyggelsestrukturen och därigenom effektivt utnyttja befintlig infrastruktur och service. Det är en strategi som tydligt pekar mot ett transport- och energieffektivt samhälle. Det är vidare ett ställningstagande för en restriktiv exploatering av mark- och vattentillgångarna och för att begränsa eventuella störningar.

Nybyggnation av bostäder och verksamheter kan antas öka trafikmängden även om exploatering sker i när asnlutning till kollektivtrafik, då utbudet av kollektivtrafik i kommunen är begränsat.

Nybyggnation av bostäder och verksamheter kan leda till större påverkan på vattendragen i kommunen. Påverkan anses dock minimeras genom möjlighet att ansluta sig till kommunalt VA eller att de krav som finns på enskilda reningsverk efterföljs.

De fridlysta och rödlistade växterna och djuren som påträffats i kommunen har påträffats i områden som inte anges som utvecklingområden i planförslaget.

Två LIS-områden föreslås i Nossebro för att komplettera samhället med friluftsområde, strandpromenad och bostäder. De föreslagna områdena har en sådan omfattning att strandskyddets syfte kan tillgodoses långsiktigt. Bedömningen är därför att risken för betydande miljöpåverkan av genomförandet är liten.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer gäller till exempel utsläpp från trafik och jordbruk och finns bland annat för kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar i utomhusluft samt för fisk- och musselvatten, se *kapitel 4 Förutsättningar, avsnitt Miljö, hälsa, säkerhet*.

Buller

Miljökvalitetsnormen för buller gäller i de största kommunerna (mer än 100 000 invånare) och runt större vägar, järnvägar och flygplatser. Essunga kommun omfattas inte av miljökvalitetsnormerna men även mindre kommuner ska sträva efter att begränsa buller. I Essunga kommun är områdena utmed E20 bullerutsatta. Planförslaget anger inga nya bostadsområden utmed E20 och vid ny bebyggelse på landsbygden ska hänsyn tas till trafikbuller från E20. Planförslaget bedöms inte påverka bullernivåerna då det inte innehåller några nya vägar och mängden ny exploatering är relativt begränsad.

Vattenkvalitet

Vattenmiljön i kommunens sjöar, vattendrag och grundvatten ska uppnå den status som gäller enligt beslutade miljökvlitetsnormer. Essunga kommun följer med hjälp av Vänerns sydöstra tillflöden vattenkvalitetens förändring över tid i strävan efter att minska övergödning och läckage av kväve och fosfor till vattendragen. Kommunen kommer fortsätta arbetet med standardhöjning av de enskilda avloppen på landsbygden samt i de egna avloppsreningsverken. Planförslaget bedöms gynna vattenkvalitén då nybyggnation och användadet av mark och vatten kommer att ske med hänsyn till att vattenkvaliteten inte ska försämras.

Luftkvalitet

I Essunga kommun bedöms föroreningarna främst bero på källor utanför kommunen. Normer för luftkvalitet uppfylls i Nossebro och bedöms därmed göra det även i övriga tätorter kommunen. Essunga kommun är med i luftvårdsförbundet Luft i Väst som hjälper kommunen att uppfylla kraven för mätningar och kontroll av luftkvaliteten enligt lagstiftningen. Planförslaget beöms inte påverka luftkvaliteten då den inte innehåller några nya industriområden eller vägar. Planen medför inte heller någon betydande ökning av transporter.

Avstämning mot miljömål

Miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård och Storslagen fjällmiljö är utan relevans för Essunga kommun. Därför görs ingen avstämning gentemot de miljömålen. De miljömål som är mest relevanta för översiktsplanen är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö

Begränsad klimatpåverkan

Essunga kommun håller på att ta fram en klimat- och energiplan samt att anpassa energiförbrukningen i kommunens fastigheter. Planförslaget värnar småskalig vattenkraft och främjar anläggandet av gång- och cykelvägar. All exploatering är klimatpåverkande, men planförslaget minimerar denna påverkan genom att främst föreslå förtätning av befintliga områden. En förtätning av befintliga områden minskar resursanvändningen samtidigt som underlaget för kollektivtrafiken ökar.

Frisk luft

Regionala tilläggsmål

- Minskade utsläpp av kväveoxider
- Minskade utsläpp av flyktiga organiska ämnen
- Minskade utsläpp av partiklar (PM2,5)
- Minskade utsläpp av svaveldioxid

Essunga kommun är en kommun med relativt små tätorter och lite trafik. Trafiksituationen och energianvändningen i kommunen är i stort sett jämförbar med andra landsbygdskommuner. Energi- och transportsektorn berörs inte i någon större utsträckning av planförslaget.

Bara naturlig försurning

Regionala tilläggsmål

- Minskade utsläpp av kväveoxider
- Färre försurade vatten
- Minskade utsläpp av svaveldioxid

Undersökningar gjorda i Essunga kommun visar att det finns påverkan på försurning i skogsmark. Låga pH-värden förekommer främst i kommunens södra delar. Skogsbruket berörs inte av planens förslag och påverkar inte miljömålet.

Giftfri miljö

Regionala tilläggsmål

- Minskning av farliga ämnen
- Minskad förekomst av växtskyddsmedel i ytvatten

- Alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas
- Ökad ekologisk andel konsumtion i den offentliga sektorn

Kommunen kan bidra med tillsyn, information samt kontroll av bland annat förorenade områden med syfte att förhindra läckage. Kommunen ska ställa miljökrav i samband med inköp av varor och bedriva kampanjer för att ta hand om hushållens farliga avfall. Användande av kemikalier i jordbruket har betydelse för att nå målet. Översiktsplanen pekar ut jordbruket som en av de viktigaste näringsgrenarna som bör värnas i kommunen.

Säker strålmiljö

Kommunen består till största delen av mark med låga strålningsrisker för radon. Mindre områden med högre risker kan dock förekomma. Kommunen medverkar i nationell bevakning av bakgrundsstrålning. Syftet med detta är att ha referensvärden vid en eventuell strålningsolycka.

Ingen övergödning

Regionala tilläggsmål

- Minskade utsläpp av kväveoxider
- Minskade utsläpp av ammoniak
- Minskad transport av näringsämnen i vattendrag

Det finns problem främst med kväve- och fosforföreningar som bidrar till övergödning. Genom Vattenvårdsförbundet Vänerns sydöstra tillflöden och Länsstyrelsen har prover tagits i Nossan under lång tid. Vid Fåglabäcken genomförs noggranna studier av växtnäringsläckage samt att det finns en mätpunkt i Bredöl. Ny och befintlig bebyggelse på landsbygden kommer antingen att anslutas till kommunalt VA via avtalsanslutning eller till enskilda avloppsanläggningar som uppfyller de högsta kraven på rening. Förslagen i översiktsplanen kommer därför inte att försämra möjligheten att uppnå miljömålet.

Levande sjöar och vattendrag

Regionala tilläggsmål

- Bevarade värdefulla vatten
- Skyddade ytvattentäkter
- Säkrade dricksvattenresurser

Nossan är klassad som ett ekologiskt känsligt område som värnas och mätningar av kemisk status sker kontinuerligt. I och kring Nossan finns en relativt stor artrikedom av olika djur- och växtarter som är viktiga att bevara. Utmed Nossan förekommer hagmarker, lövskogar och kärrängar som är av stort värde för djurlivet och landskapsbilden. I Nossan finns också småskaliga vattenkraftverk för elproduktion som kommunen starkt värnar om. Åtgärder som kraftigt kan förändra vattennivån, från dagens nivåer, i Nossan bör undvikas och förhindras. Planförslaget innebär ingen negativ påverkan på levande sjöar och vattendrag.

Grundvatten av god kvalitet

Regionala tilläggsmål

- Skyddade grundvattentäkter
- Säkrade dricksvattenresurser

Allt dricksvatten som produceras i Essunga kommun kommer från grundvatten. Det finns två avgränsade grundvattenförekomster, i grusåsarna i Jonslund och Essunga och det är från dessa bildningar som det kommunala dricksvattnet tas. Grundvattenförekomsterna har god status både avseende kvantitet och kemisk status. Planförslaget påverkar inte kvaliteten på grundvattnet.

Myllrande våtmarker

Regionala tilläggsmål

- Hållbar markanvändning vid våtmarker
- Skydd av objekt i Myrskyddsplanen
- Förbättrad hävd av våtmarkstyper med hög biologisk mångfald

Kommunens mest värdefulla våtmarkskomplex är Store mosse som delas med Vårgårda kommun. Den del som ligger i Essunga kommun är Fåglumsmossen. Mossen utgör ett stort och mångformigt myrkomplex med stor biologisk mångfald och har en myrskyddsplan. I planförslaget anges att mossen ska skyddas och att exploatering i nära anslutning till mossen ska ske i samråd med Länsstyrelsen.

Levande skogar

Regionala tilläggsmål

- Förstärkt biologisk mångfald
- Skydd av kulturmiljövärden

I kommunen finns ekologiskt känsliga områden som bland annat är lokaler för ädellövskogar. Några områden nämns i översiktsplanen som skyddsvärda träd. Någon förändrad markanvändning av skogsbruk föreslås inte i översiktsplanen, men en uppdatering av särskilt skyddsvärda träd föreslås.

Ett rikt odlingslandskap

Regionala tilläggsmål

- Bevarande och skötsel av ängs- och betesmarker
- Bevarande av åkermark
- Ökad andel ekologisk produktion
- Kunskap om värdefulla kulturmiljöer på landsbygden

Stora delar av landskapet vid Nossan är uppodlad slättbygd med mossmarker och inslag av flygsandsfält. Kommunen ska verka för att lokalt producerade produkter kan efterfrågas i kommunens kök. Planförslaget anger att hänsyn ska tas till natur- och kulturmiljövärdena i odlingslandskapet.

Stora delar av kommunen består av jordbruksmark och många av orterna har vuxit upp kring jordbruket. Det innebär att enda möjligheten för några av tätorterna att växa, främst Nossebro, är på jordbruksmark. Planförslaget pekar tydligt ut vilka som är de framtida utvecklingsområdena. Det innebär att utbyggnation av tätorten fokuseras till specifika platser vilket innebär att så lite jordbruksmark som möjligt tas i anspråk. Planförslaget anger också att kommunen ska vara ytterst restriktiv till tillkomst av bebyggelse på jordbruksmark i icke tätorts- eller bynära läge. Tillkomst av ny bebyggelse som gynnar generationsväxling i jordbruket och som innehåller verksamheter som gynnar jordbruksdriften undantas. Detta kan ha viss negativ påverkan då jordbruksmark kan tas i anspråk men samtidigt är det en förutsättning för att jordbruket ska överleva. Planförslaget påverkar inte ett rikt odlingslandkap.

God bebyggd miljö

Regionala tilläggsmål

- Lätt att gå, cykla och åka kollektivt
- Många åker kollektivt
- Nära till naturen
- Synliggjorda ekosystemtjänster i den fysiska planeringen
- Bevarad tätortsnära skog och brukningsvärd jordbruksmark
- Värnade kulturhistoriska och arkitektoniska värden

- God ljudmiljö
- Minskad energianvändning i bostäder och lokaler
- Samhället anpassas till klimatförändringarna

Planförslaget bidrar till en god bebyggd miljö genom att främst föreslå en förtätning av redan befintliga områden. Detta underlättar för gång och cykling samt ger större underlag för kollektivtrafiken. Kommunen är en typisk landsbygdskommun med mycket spridd bebyggelse utanför orterna. Ytterligare byggnation på landsbygden medverkar till att hålla landsbygden levande men innebär också att behovet av transporter, med främst bil, ökar. Vid nybyggnation på landsbygden ska de krav som finns på enskilda avlopp efterlevas. Om inte detta följs upp finns risk att vattendrag och grundvatten påverkas. Planförslaget anger att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för att tillgodose väsentliga samhällsintressen i tätorts- eller bynära lägen. Planförslaget är ytterst restriktivt till byggnation på jordbruksmark utanför dessa lägen. På detta sätt värnas den brukningsvärda jordbrukmarken för kommande generationer.

LIS-områdena i planförslaget innebär en ökad tillgänglighet för allmänheten och byggnation för ökat service- och skatteunderlag till områden kring Nossan. I planförslaget finns det även med ett nytt rekreationsområde samt bevarande och utveckling av befintligt. Planförslaget tar hänsyn till riskområden för översvämning och skyddar tätortsnära natur- och kulturområden.

Rikt växt- och djurliv

Regionala tilläggsmål

- Ökat antal arter i vardagslandskapet
- God miljö för pollinerare
- Ökad kunskap om skyddsvärda träd
- Ökad kunskap om främmande arter

Planförslaget värnar odlingslandskapet vilket i grunden medför monokultur. Som kompensation till detta värnar planen även de befintliga ängs- och hagmarkerna, skogsområden samt kommunens våtmarker. Planförslaget innebär ingen nämnvärd påverkan på kommunens växt- och djurliv.

Inventering och sammanställning av befintligt material samt nya inventeringar bör utföras för ökad kunskap och kunskapsspridning av kommunens växt- och djurliv.

6 Fortsatt planering

Nedan listas de aktiviteter som översiktsplanen anger att kommunen ska forsätta att jobba med. Listan innehåller vilken typ av dokument det gäller samt vem som ansvarar för utförandet.

Aktiviteter	Typ av dokument	Utförare
Vattenförsörjningsplan	Plan	Samhällsbyggnad
Miljöplan	Plan	Samhällsbyggnad/ Kommunstyrelsen
Fastställande av vattenskyddsområden	Vattenskyddsbestämmelser som behöver godkännas av Länsstyrelsen	Samhällsbyggnad/ Kommunstyrelsen
Naturvårdsplan	Plan	Samhällsbyggnad
Kulturvårdsplan	Plan	Samhällsbyggnad
Inventering av jordbruksmark	Plan	Samhällsbyggnad
Energiplan	Plan	Samhällsbyggnad
Åtgärdsplan för vattendragen	Plan	Samhällsbyggnad
Avfallsplan	Plan	Samhällsbyggnad

7 Källhänvisning och underlag

- Strategisk plan för Essunga kommun.
- Essunga kommuns översiktsplan antagen 1993.
- Områdesplan, FÖP för Nossebro antagen 1983.
- Fördjupad översiktsplan för Främmestad antagen 1987.
- Kulturhistorisk bebyggelseinventering i Essunga kommun 1983.
- Essunga kommuns förhistoria, Gert Magnusson, 1985.
- Kulturhistorisk dokumentation och karaktärisering av Nossebro 2010.
- Transformatorstationer Essunga kommun, kulturhistorisk byggnadsinventering av Västarvet, 2012.
- Sammanfattande redogörelse inför Essunga kommuns arbete med ny kommunomfattande översiktsplan, Länsstyrelsen 2013.
- Folkströmmar till och från Essunga kommun, Siri Tamm, 2013.
- Inventering och bedömning av potentiella våtmarkslägen i Essunga kommun - Naturvårdsgruppen 2011.
- Sammanställning av SWOT-analyser och medborgardialoger 2013-2014.
- Landsbygdsstrategi för Essunga kommun antagen 2014.
- Riktlinjer för bostadsförsörjning i Essunga kommun antagen 2016.
- Antagna planer för respektive verksamhetsområde inom Essunga kommun. (Exempel: GC-plan, handlingsplan
- för enskilda avlopp, miljöstrategi och folkhälsoplan)
- Ett antal skrifter och rapporter gällande planeringsfrågor från Sveriges kommuner och Landsting.
- Vissa faktauppgifter om Essunga kommun via Wikipedia.
- Statistiska centralbyrån.
- Fakta & Analys. Rapporter från regionutvecklingssekretariatet.
- Sammanställning av nationella mål, planer och program av betydelse för fysisk planering -
- Boverkets Rapport 2011:17.
- Översiktsplanens aktualitet och planeringsunderlag - Sammanfattande redogörelse för

Västra Götalands län 2016, Länsstyrelsen.

- Regionala Miljömål för Västra Götaland, Rapport 2015:50, Länsstyrelsen.
- Västra Götalandsregionens tillväxtprogram.
- Skaraborgs kommunalförbunds tillväxtprogram.
- Strukturbild Skaraborg.
- LAB190
- Recipientkontroll i Vänerns sydöstra tillflöden, Årssammanställning 2015, Medins Havs- och vattenkonsulter.
- Nossans natur- och kulturmiljö med illustrationer. Naturcentrum AB, Stenungssund, 2014.

Kartunderlag

- Jessika Kvistö, Fysik planerare/GIS ansvarig i Essunga kommun: Kartmaterial över Essunga kommun.
- Länsstyrelsen Västra Götaland – Länsstyrelsens WebbGis – Infokartor.
- Skogsstyrelsen.

- VISS – Vatteninformationssystemet Sverige.
- SGU – Sveriges Geologiska Undersökning.
- Medins Havs- och Vattenkonsulter AB.
- Räddningsverket – översiktlig stabilitetskartering
- Försvarsmakten – WSP översiktskarta, Riksintresse för totalförsvaret.
- DHI Sverige AB – skyfallskartering.
- ESRI Sverige – översvämningskartering.

Några av de som bidragit med material och kunskap under processen med ny översiktsplan

Bosse Svensson, förvaltningschef
Tord Hallén, byggnadsinspektör
Eva Bayard, förste miljöinspektör
Jessika Kvistö, fysisk planerare/GIS-ansvarig
Kjell Karlsson, chef planering och utveckling
Madeléne Engvall, folkhälsoplanerare
Pia Jakobsson Hansson, administrativ chef
Rigmor Persson, biblioteks- och kulturchef
Anita Holmér Persson, samhällsplanerare
Emelie Lidén, samhällsplanerare

Konsultstöd och layout

TENGBOM

genom Linnea Hedin och Frida Skarp

Essunga kommun